

Ukládání trestu obecně prospěšných prací

Bc. Renáta Kubisová

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Renáta KUBISOVÁ**
Osobní číslo: **M09788**
Studijní program: **N 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Ukládání trestu obecně prospěšných prací**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Charakterizujte právní úpravu trestů se zaměřením na trest obecně prospěšných prací.

II. Praktická část

- Provedte statistická šetření trestních věcí, v nichž byl uložen trest obecně prospěšných prací u Okresního soudu v Bruntále.
- Provedte analýzu získaných dat z hlediska naplnění účelu trestu.

Závěr

Rozsah diplomové práce: **cca 70**
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

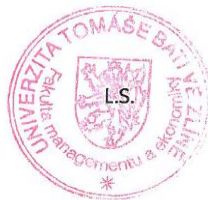
Seznam odborné literatury:

- [1] LATA, J. Účel a smysl a trestu. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007. 114 s. ISBN 978-80-86920-24-5.
[2] Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 70 s. ISBN 978-80-7338-093-9.
[3] ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon: Komentář. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. 2500 s. ISBN 80-7179-896-7.
[4] ŽATECKÁ, E. Postavení a úkoly Probační a mediační služby. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-87071-55-7.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. et Mgr. Monika Horáková**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání diplomové práce: **28. března 2011**
Termín odevzdání diplomové práce: **2. května 2011**

Ve Zlíně dne 28. března 2011

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí:
  - bez omezení;
  - pouze prezenčně v rámci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

---

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 1. 4. 2011

David Kumbal

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Má diplomová práce je zaměřena na ukládání trestu obecně prospěšných prací. Konkrétně jsem se zajímala o naplnění účelu tohoto trestu z hlediska jeho výkonu a z hlediska doby, která uplynula od spáchání trestného činu do nařízení výkonu trestu.

Teoretická část je věnována institutům jako jsou trestný čin, trest, alternativními trest. Těžištěm teoretické části práce je trest obecně prospěšných prací, jeho výhody, právní úprava a ukládání. Krátce provádím srovnání s úpravou vybraných evropských zemí.

V praktické části jsem se snažila analyzovat uložené tresty obecně prospěšných prací u konkrétního soudu a analýzy jsem doplnila rozhovory s odborníky působícími u soudu.

Klíčová slova: trestný čin, trest, účel trestu, alternativní trest, trest obecně prospěšných prací

ABSTRACT

My thesis focuses on the imposition of community service orders. Concretely I was interested in the attaining the purpose of this punishment from the aspect of its execution and the length of time that has passed from the commitment of a crime to its order.

The theoretical part of the thesis is devoted to the institutes as crime, punishment, alternative punishment. This part focuses on the community service, its advantages, legal regulation and imposing. I make a short comparision with legal regulations of chosen European countries.

In the practical part of my thesis I tried to analyze community services, that were imposed by a concrete court and my analyses were completed with interviews provided by court practisting experts.

Keywords: crime, punishment, purpose of sentence, alternative punishment, sentence of community services

Děkuji tímto Mgr. et Mgr. Monice Horákové za cenné rady, metodické vedení a odbornou pomoc při vypracování mé diplomové práce. Současně bych touto cestou chtěla poděkovat soudcům a zaměstnancům Okresního soudu v Bruntále za poskytnutí rozhovorů vztahujících se k předmětné problematice.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 TRESTNÝ ČIN A TREST	13
1.1 ÚSTAVNÍ ZÁKLADY.....	13
1.2 ÚČEL TRESTNÍHO ZÁKONÍKU	13
1.3 TRESTNÝ ČIN	14
1.3.1 Pojem trestného činu	14
1.3.2 Skutková podstata trestného činu.....	15
1.4 TREST.....	16
1.4.1 Historie trestu	16
1.4.2 Restorativní politika.....	17
1.4.3 Zásady pro ukládání trestů	18
1.4.4 Druhy trestů.....	21
2 ALTERNATIVNÍ TRESTY	24
2.1 ÚVODEM	24
2.2 POJEM A VÝZNAM ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ.....	24
2.3 DRUHY ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	26
2.4 ALTERNATIVNÍ TRESTY V EVROPSKÉM KONTEXTU.....	27
3 TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	29
3.1 ÚVODEM K TRESTU OPP	29
3.1.1 Zavedení trestu OPP	29
3.1.2 Výhody trestu OPP	30
3.2 ÚPRAVA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ.....	32
3.2.1 Trestní zákoník.....	32
3.2.2 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.....	37
3.2.3 Trestní řád	40
3.2.4 Zákon o Probační a mediační službě.....	44
3.2.5 Srovnání s úpravou vybraných zemí	46
3.3 POSTUP PŘI UKLÁDÁNÍ A VÝKONU TRESTU OPP	48
3.4 SHRNUÍ 1	52
II PRAKTICKÁ ČÁST	55
4 STATISTICKÉ ŠETŘENÍ	56
4.1 ÚVOD	56
4.2 CÍL ZKOUMÁNÍ	56
4.3 POUŽITÉ METODY	56
4.4 STANOVENÍ HYPOTÉZ	57
5 VLASTNÍ ŠETŘENÍ	58

5.1	STRUKTURA PACHATELŮ	58
5.2	DÉLKA ŘÍZENÍ.....	68
5.3	ANALÝZA SPISŮ.....	72
5.4	KVALITATIVNÍ ŠETŘENÍ	74
5.5	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ – SHRUTÍ 2.....	77
5.6	FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ NAPLNĚNÍ ÚČELU TRESTU OPP	80
5.7	DISKUZE.....	81
ZÁVĚR		83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		85
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK		89
SEZNAM OBRÁZKŮ		91
SEZNAM TABULEK.....		92
SEZNAM PŘÍLOH.....		93

ÚVOD

Ve své závěrečné práci jsem se rozhodla zpracovat téma z oblasti praktického výkonu soudnictví souvisejícího s ukládáním trestů obecně prospěšných prací, s důrazem kladeným na postup při ukládání tohoto trestu. Snažila jsem se nalézt faktory ovlivňující naplnění účelu této alternativní sankce, a to především ve smyslu subjektivním, tedy naplnění účelu trestu ve vztahu k osobě odsouzeného, o jehož nápravu společnosti jde. V této souvislosti je nepochybně rozhodující ochota dotyčného tento trest vykonat, neoddalovat jeho výkon a jeho sankční působení mít bezprostředně spjata s trestnou činností, které se dopustil. K tomu je zapotřebí, aby uložení a výkon trestu následovaly v co nejkratší době po spáchání trestného činu. Z uvedeného hlediska je tedy významné sledovat překážky, jež kladou odpor hladkému průběhu trestního řízení, včetně jeho výkonu. Je důležité zmínit, že jejich eliminací může dojít současně k naplnění generální prevence trestné činnosti v tom ohledu, že za pomoci kvalifikování a vynucování žádoucího standardu postupů, bude sankční a nápravný charakter tohoto trestu posílen a společnosti zřejmý. Zde spatřuji efektivní působení tohoto alternativního institutu. Je na místě si uvědomit, že obecně prospěšné práce, pomineme-li důvod jejich uložení, zahrnují činnost, již může dobrovolně vykonávat kterýkoli zdravotně způsobilý občan. Jestliže se ale jedná o trest, mělo by být jeho plnění řádně kontrolováno, důsledně vyžadováno a při zaviněném porušení stanovených podmínek také bezvýjimečně sankcionováno.

Samotné praktické části diplomové práce předchází statě teoretické. První dvě kapitoly mají ve zmíněné rovině obecnější charakter. Zabývám se v nich instituty jako jsou trestný čin, trest, alternativní trest. Třetí kapitola, vzhledem k zvolenému tématu konkrétnější, je věnována trestu obecně prospěšných prací (dále OPP), jejich zavedení do českého právního řádu, popisu výhod této sankce a oblasti její úpravy. Zmínit lze zajímavější část obsahující stručné srovnání s úpravou trestu obecně prospěšných prací v jiných zemích. V závěru třetí kapitoly se zabývám postupem při ukládání a výkonu trestu OPP, na jejichž realizaci se podílejí kromě soudu i další subjekty. Závěrečná kapitola je věnována působení Probační a mediační služby, subjektu, jenž má bezesporu významné postavení, mj. v rámci aplikace institutu obecně prospěšných prací.

V praktické části své práce jsem vycházela z právní úpravy platné v roce 2008, tedy v době, kterou jsem zvolila jako oblast zkoumání ukládání trestu OPP. Provedla jsem analýzu pravomocně uložených trestů OPP v roce 2008 u Okresního soudu v Bruntále a hledala jsem

faktory, které by mohly mít vliv na naplnění účelu tohoto druhu trestu z hlediska jeho výkonu a také jsem se snažila zjistit, po jaké době od spáchání trestného činu byl trest soudem uložen a nařízen.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TRESTNÝ ČIN A TREST

1.1 Ústavní základy

Zásady trestního práva nalezneme již v ústavním právu - v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, jež ve své Preambuli prohlašuje, že občané České republiky jsou odhodláni se řídit osvědčenými principy právního státu. V čl. 81 se uvádí, že soudní moc vykonávají nezávislé soudy, a v čl. 90 je stanoveno, že o vině a trestu za trestné činy přísluší rozhodovat pouze soudu.

Součástí ústavního pořádku je i ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, která obsahuje základní zásady trestního řízení – zásadu zákonnosti, právo na obhajobu, právo na zákonného soudce, zásadu presumpce neviny, či zákazu retroaktivity. Podle článku 9 odst. 1 cit. ústavního zákona nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám, přičemž v odst. 2 jsou stanoveny výjimky, k nimž náleží mimo jiné výkon trestu uložený osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody.

1.2 Účel trestního zákoníku

Trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010, vyhlášený pod č. 40/2009 Sb. (dále trestní zákoník), na rozdíl od dřívější úpravy neobsahuje explicitní vyjádření svého účelu. V tomto směru se zákonodárci inspirovali zahraničními trestními úpravami, které konkrétně účel své úpravy neuvádějí.

Z jednotlivých ustanovení trestního zákoníku lze vyvodit snahu o ochranu práv a oprávněných zájmů osob (fyzických a právnických), zájmů společnosti i o ochranu nejzákladnějších principů zakotvených v ústavním pořádku České republiky. K hlavním cílům, kterých by měl trestní zákoník dosahovat, náleží:

- ochrana práv zakotvených v Ústavě ČR, v Listině základních práv a svobod, v mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána, a v předpisech Rady Evropy a Evropské unie

- realizace trestní politiky při uplatnění zásad demokratické společnosti a zákonnosti, uplatňování trestní represe, ale i humanismu a snahy o opětovné začlenění pachatelů do společnosti
- ucelená úprava ochrany mládeže navazující na trestní zákoník, s využitím multioborového přístupu spočívajícím v zohlednění poznatků z jiných oblastí právní úpravy
- dosažení úrovně moderního trestního práva v rámci Evropy
- individuální, pozitivně motivující přístup k pachatelům trestné činnosti s co možná nejširším využitím alternativních druhů trestů
- důraz na ochranu člověka, jeho zdraví, tělesnou integritu a další základní lidská práva a svobody.¹

1.3 Trestný čin

1.3.1 Pojem trestného činu

V § 12 trestního zákoníku je stanovena výlučnost úpravy trestných činů a trestních sankcí a dále subsidiarita uplatňování trestního práva. Podle této zásady má být trestní úprava využívána až v případě, kdy nepostačují prostředky k uplatnění odpovědnosti obsažené v jiných právních předpisech.

Podle ust. § 13 trestního zákoníku je trestným činem protiprávní čin, který označuje trestní zákon za trestný a který vykazuje zákonem uvedené znaky. Méně závažné jsou přečiny zahrnující nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Ostatní trestné činy jsou nazývány zločiny.² Pro rozlišení, zda je úmyslný trest-

---

¹ Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 22-23.

² Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění, § 12 až 14.

ný čin přečinem nebo zločinem, je určující horní hranice trestní sazby stanovená zákonem, nikoli konkrétní výše trestu uložená soudem.³

1.3.2 Skutková podstata trestného činu

Znaky trestného činu, které jsou uvedeny v zákoně, nazýváme formálními znaky trestného činu. Vystihují skutkovou podstatu trestného činu, kterou představují objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Objektem rozumíme zájmy, či hodnoty, jichž si společnost cení a na jejichž ochraně má zájem. Příkladem je život, zdraví člověka, ochrana vlastnictví. Objektivní stránku vystihuje způsob, jakým byl trestný čin spáchán, jeho následky a příčinná souvislost mezi nimi. Subjektem trestného činu je jeho pachatel (může se jednat i o spolupachatele či účastníka trestného činu). Ke spáchání trestného činu může dojít jedním, či opomenutím. Podmínkou je dovršení věku trestní odpovědnosti a přičetnost pachatele. Subjektivní stránka souvisí s psychikou pachatele ve vztahu k trestnému činu, jedná se tedy o formu zavinění, buď nedbalostní či úmyslnou.

Výše zmíněné znaky trestného činu (objektivní a subjektivní) vytvářejí **skutkovou podstatu trestného činu**:

- základní – případ, kdy znaky jsou uvedeny ve zvláštní části trestního zákona v prvních odstavcích ustanovení
- kvalifikovanou – kdy znaky trestného činu jsou obsaženy v dalších odstavcích zvláštní části trestního zákona, vystihují vyšší stupeň nebezpečnosti činů pro společnost
- privilegovanou – vyskytující se vzácně a řadící trestné činy k menší závažnosti, než jsou ty se skutkovou podstatou základní; užívá se zde mírnější trestní sazby.⁴

Činy jsou trestné v jakémkoli stadiu, tedy dokonané, ale i ve fázi přípravy k trestnému činu, pokusu trestného činu či účastenství v podobě organizátorství, návodu a pomoci. Trestní zákon zná i případy, kdy čin jinak trestný není trestným činem. Je to jednání v nutné obraně

---

³ Jelínek, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestného činu. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 36.

⁴ Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D. *Systém českého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Orac, 2003, str. 82-83.

nebo v krajní nouzi, dále oprávněné použití zbraně, plnění jiných práv a povinností, riziko ve výrobě a výzkumu a svolení poškozeného.⁵

Materiální stránku trestného činu představuje jeho společenská škodlivost. Ta je významná pro posouzení, zda se jedná o trestný čin, který zasahuje zájmy chráněné trestním zákonem nebo o jiný protiprávní čin, v jehož případě se použije odlišná právní úprava (např. správní).⁶

1.4 Trest

1.4.1 Historie trestu

Trest provází člověka v průběhu celého vývoje lidstva. Jeho definicí se zabývali mnozí právní teoretici. Na poli trestního práva se trestu využívá až v případě, kdy selhávají jiné nástroje společenské kontroly.⁷

Trest je újma použitá s cílem ochránit společnost a současně ukázat nesouhlas s jednáním pachatele. V teisticky zaměřeném právu starých Římanů, kde se za nejdůležitější považovaly dobré vztahy s bohy, se trestání zprvu neuplatňovalo v příliš přísné podobě. Později se však tento přístup změnil a docházelo i na zástupné tresty a trestání dětí zločinců.

Ve středověku byl trest především zastrašujícím a velmi bezcitným prostředkem. Trestání ztělesňovalo hněv vyšší moci, za absolutismu nadřazenost panovníka. I v době osvícenství má trest zastrašující funkci, nicméně se již objevují názory, že intenzitu trestání je nutno rozlišovat s ohledem na charakter spáchaného činu. Jeremy Bentham vidí smysl trestu v generální prevenci, kdy trest uložený pachateli působí odstrašujícím způsobem na ostatní. Po omezení trestu smrti na sklonku 18. století se k nápravě začíná mnohem více využívat věznění a nucené práce.

---

⁵ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář – díl I.* Praha: C.H.Beck, 2004, str. 12-22.

⁶ Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie.* 2009, č. 10, s. 32.

⁷ Lata, J. *Účel a smysl trestu.* Praha: LexisNexis, 2007, str. 6-7.

Otázce smyslu trestu se v historii věnovaly mnohé významné osobnosti jako Immanuel Kant, Georg Hegel či Karel Marx. Francesco Carrara viděl hlavní smysl trestání v ochraně společnosti a naopak E. Ferri v převýchově pachatele. Sociologické prvky trestání sledoval Émile Durkheim. V jeho podání je ukládání trestu výrazem pomstychtivosti členů společnosti.⁸

Základním účelem trestu je zachování řádu. Trest má odstrašující funkci vůči pachateli i vůči ostatním členům společnosti. Trestání zahrnuje oblast hodnot, na jejichž ochraně má společnost zájem, současně dodává poškozenému pocit zadostiučinění.⁹

Současná právní úprava se snaží reagovat na nejnovější vývoj v oblasti práva demokratických zemí s cílem vytvořit co nejlepší prostředí poskytující ochranu před kriminalitou. Nový trestní zákoník již nestaví do popředí trest, ale snaží se o současné působení prevence a represe. Preventivní činnost představují prostředky netrestní povahy, které mohou uplatňovat nejen státní, ale i soukromé organizace či jednotlivci.¹⁰

Preventivní činnost v individuálním pojetí představuje pozitivní, výchovné působení na pachatele. Generální charakter prevence znamená výchovné působení vůči ostatním členům společnosti, vůči možným pachatelům trestných činů. Cílem je poukázat na chování, jež je prostřednictvím trestního práva účinně a adekvátně sankcionováno. Moderní přístupy spojují s užíváním trestu zákonnost, přiměřenost a humánnost. Prvky humánnosti představují mj. individuální přístup ke každému pachateli, či snaha co nejméně negativně ovlivnit jeho sociální prostředí.¹¹

1.4.2 Restorativní politika

Jak bylo výše zmíněno, nový trestní zákoník klade důraz na využití mimotrestních prostředků.¹²

---

⁸ Lata, J. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007, s. 10-18.

⁹ Tamtéž, s. 67.

¹⁰ Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 22.

¹¹ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 472 – 473.

¹² Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 22.

Zcela nepochybně má na zavádění alternativních trestů vliv restorativní hnutí rozšířené v západní Evropě koncem minulého století. Jedná se o zásadní změnu v pojetí trestní spravedlnosti, jejíž koncepcí se zabývali mj. dva významní představitelé a průkopníci tohoto hnutí Howard Zehr a Harry Mika (tzv. severoamerické pojetí). V rámci této snahy vytvořili teze charakterizující trestní spravedlnost v restorativním duchu. Jejich prostřednictvím např. tvrdí, že se má věnovat stejná pozornost nejen obětem, ale i pachatelům a to takovým způsobem, kterým by byli zapojeni do řešení případu. Pachatel má být povzbuzován k tomu, aby si uvědomil svou odpovědnost a navazující povinnosti. Mezi znaky zmíněného přístupu náleží i dialog mezi oběťmi a pachateli či projednání trestného činu za účasti sociálního společenství jím zasaženého. Věnována je pozornost tomu, aby závazky uložené pachateli byly splnitelné a aby nezpůsobily zbytečné další utrpení.¹³

1.4.3 Zásady pro ukládání trestů

Stanovení druhu a výměry trestu ovlivňují kritéria uvedená v ust. § 39 odst. 1 trestního zákoníku. Oproti předchozí právní úpravě bylo jejich vymezení rozšířeno, což umožní soudu přiléhavěji rozhodnout, jakou sankci v daném případě zvolit, zda je např. vhodné uložit alternativní typ trestu. Tím je posílen prvek individualizace v procesu rozhodování soudu o potrestání pachatele.¹⁴ Zmíněnými kritérii jsou:

- povaha a závažnost spáchaného trestného činu
- poměry pachatele – osobní, rodinné, majetkové aj.
- posouzení samotného pachatele – způsobu jeho života, chování po činu a snahy odstranit následky spáchaného trestného jednání, byl-li označen jako spolupracující obviněný, také k tomu, jak významně přispěl k objasnění zvlášť závažného zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo zda pomohl zabránit pokusu či dokonání takového trestného činu

---

¹³ Válková, H. Sotolář, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století? *Trestní právo*, 2000, č. 1, s. 10.

¹⁴ Púry, F. *Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku*. [online]. [cit. 2011-01-28]. Dostupné z http://www.ippravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_7054/nektre-zmeny-v-ukladani-trestu-podle-noveho-trestniho-zakoniku.aspx.

- možnosti nápravy a očekávání účinku trestu pro budoucnost pachatele.¹⁵

Nejvýznamněji posuzovanou okolnost představuje povaha a závažnost spáchaného trestného činu, protože má bezprostřední vztah ke spáchanému činu a jeho pachateli. Poměry pachatele představují např. jeho zdravotní stav, péči o rodinu, aktuální majetkovou situaci – nikoli v době spáchání trestného činu, ale v době rozhodování o trestu. Tato kritéria napomáhají posoudit intenzitu dopadu trestu na pachatele.

Recidiva, neúčinnost dříve uložených sankcí, či absence snahy po nápravě mohou být přičítány k tíži pachatele. Naopak skutečnosti, kdy dosavadní život pachatele je řádný, svého činu lituje, snaží se napravit následky, které způsobil, či prognóza jeho nápravy je slibná, mohou při určování druhu a výměry trestu působit ve prospěch pachatele, vést ke zvážení uložení vhodného alternativního trestu.¹⁶ Dále také – s ohledem na charakter spáchané trestné činnosti – je výhodou možnost působit na pachatele i jinými sankcemi jako je zákaz řízení motorových vozidel v případě trestných činů v oblasti dopravy, nebo uložení povinnosti náhrady škody, byla-li trestným činem způsobena škoda.¹⁷

Povahu a závažnost trestné činnosti konkretizuje demonstrativním výčtem ust. § 39 odst. 2 trestního zákoníku. Přihlíží se k těmto okolnostem:

- k významu konkrétního, trestným činem zasaženého chráněného zájmu (např. v případě krádeže se posuzuje, zda se jednalo o běžnou věc nebo historicky cennou památku)
- ke způsobu, kterým byl čin proveden (např. surově, se lstí, v jakém stadiu apod.)
- k následkům trestného činu (jako přitěžující je posouzen následek zvláště těžký a těžko napravitelný, kritériem může být i výše a rozsah škody)

---

¹⁵ Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění, § 39 odst. 1.

¹⁶ Púry, F. *Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku*. [cit. 2011-01-28]. Dostupné z http://www.ippravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_7054/nektere-zmeny-v-ukladani-trestu-podle-noveho-trestniho-zakoniku.aspx.

¹⁷ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář – díl I*. Praha, C.H.Beck, 2004, s. 409.

- k okolnostem, za kterých pachatel čin spáchal (posuzují se faktory, které chování pachatele ovlivnily)
- k osobě pachatele (bere se v potaz psychický stav pachatele, předchozí trestná činnost, věk apod.)
- k míře zavinění pachatele (zda se jednalo o úmysl přímý či nepřímý, o nedbalost vědomou, či nevědomou, jaká byla intenzita nedbalosti)¹⁸
- k pohnutce, záměru či cíli – tzn. čeho chtěl pachatel trestným činem dosáhnout.¹⁹

Takto pojatá hlediska pro určení závažnosti trestné činnosti (společenské škodlivosti) se shodují s dřívější úpravou v zák. č. 140/1961 Sb. (§ 3 odst. 4). Stejně tak se při stanovení trestu přihlíží k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem, nově však navíc také k době, která uplynula od spáchání trestného činu, ke změně situace a k délce trestního řízení, jestliže jeho trvání je posouzeno jako nepřiměřeně dlouhé. Zde jsou brány v úvahu faktory jako složitost případu, postup orgánů činných trestním řízení, či jednání samotného pachatele, které vedlo k průtahům v řízení.²⁰

Závažnost problematiky nepřiměřené délky trestního řízení dokazuje skutečnost, že se jí zabýval také Ústavní soud ČR, který ve svém nálezu sp.zn. I. ÚS 554/04 uvádí:

„Časový horizont toho, kdy se účastníkovi řízení dostává konečného rozhodnutí ve věci, je neoddělitelnou součástí měřítek celkové spravedlnosti řízení. Čím je tento časový horizont delší, tím více se rozostřují kontury spravedlnosti jak v očích přímých účastníků řízení, tak i v obecném vnímání veřejnosti a veřejného mínění. Celkově se tak oslabuje kredibilita státní moci a specificky moci soudní. Nepřiměřená délka řízení se pak proto přímo odráží v důvěře občana ve stát, jeho instituce a v právo, což je základní podmínka pro fungování legitimního demokratického právního státu.“²¹

---

¹⁸ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář – díl I.* Praha, C.H.Beck, 2004, str. 32-35.

¹⁹ Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění, § 39 odst. 2.

²⁰ Tamtéž, § 39.

²¹ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 554/04 ze dne 31. 3. 2005.

Ústavní soud se v tomto nálezu zabýval dále otázkou dopadů do oblasti práv obviněného, zda je jejich intenzita adekvátní vzhledem k uběhlé délce trestního řízení. Mimo výše zmíněných faktorů je nutno posoudit nezbytnost individuální prevence (obviněný může vést v době od spáchání trestného činu spořádaný život), ale také nezbytnost generální prevence, tedy účinnost výchovného působení na společnost vzhledem k době, která od spáchání trestného činu uplynula.²²

Podle Důvodové zprávy k návrhu nového trestního zákoníku je zakotvena povinnost přihlídnout při stanovení trestu k průtahům v řízení v případech způsobených nečinností orgánů činných v trestním řízení na základě rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva. Mezi prostředky nápravy takového stavu náleží vyslovení porušení práva a přiznání zadostiučinění nebo může být takovým nástrojem zmírnění ukládaného trestu.²³

1.4.4 Druhy trestů

V duchu ústavní zásady právního státu trestní zákoník v § 52 vymezuje tresty, které lze za spáchané trestné činy uložit, taxativním způsobem. Zásada legality trestání znamená, že tresty lze ukládat jen za podmínek a v mezích, které trestní zákon stanoví. Uložit lze jen trest, který obsahuje zákon účinný v době, kdy se rozhoduje. Výše zmíněné ustanovení trestního zákoníku vyjmenovává tyto druhy trestů:

- odnětí svobody
- domácí vězení
- obecně prospěšné práce
- propadnutí majetku
- peněžitý trest
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- zákaz činnosti
- zákaz pobytu
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

---

²² Jankovský, Z. Jak naložit s nepřiměřenou délkou trestního řízení? *Bulletin advokacie*. 2009, č. 12, s. 37.

²³ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. I. Obecná část. [online]. [cit. 2011-02-02]. Dostupné z <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>.

- ztráta čestných titulů nebo vyznamenání
- ztráta vojenské hodnosti
- vyhoštění.²⁴

Platí, že tresty je možno ukládat vedle sebe, s výjimkou trestu domácího vězení vedle trestu odnětí svobody či obecně prospěšných prací, trestu obecně prospěšných prací vedle odnětí svobody a peněžitého trestu vedle trestu propadnutí majetku, neslučitelnost se uvádí také u trestu zákazu pobytu s vyhoštěním.²⁵ Trestní zákoník nedává možnost uložit posledně zmíněný trest občanu České republiky.

Zásada humanismu je promítnuta také do systému trestů. Projevuje se v absenci trestu smrti a v převaze trestů nespojených s odnětím svobody, v zavedení probačního dohledu a odklonů.²⁶

Trestní zákoník tresty žádným způsobem netřídí. Lze je však rozlišovat **podle zájmů, které postihují**. Z tohoto hlediska se řadí k trestům zasahujícím oblast majetkovou trest peněžité, trest propadnutí majetku, trest propadnutí věci. Oblasti práv se dotýká trest ztráty čestných titulů a vyznamenání a trest ztráty vojenské hodnosti. Trest odnětí svobody, tresty zákazu pobytu, zákazu činnosti a vyhoštění ovlivňují osobní svobodu člověka. V případě odnětí svobody se dopady rozšiřují i do dalších oblastí lidských zájmů.

Hlavní tresty jsou ty, které lze ukládat samostatně, nezávisle na ostatních. Hlavní tresty mohou být ukládány vedle sebe se stanovením výše zmíněných výjimek. Za **vedlejší tresty** jsou považovány trest ztráty čestných titulů a vyznamenání a trest ztráty vojenské hodnosti.

Mladiství pachatelé jsou posuzováni podle zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Zavedeny jsou instituty výchovných, ochranných a trestních opatření. Posledně jmenované lze užít pouze v tom případě, že zbývající, snažící se o nápravu narušených sociálních vztahů a o prevenci protiprávní činnosti, by nevedly k dosažení účelu tohoto zákona.

---

²⁴ Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění § 52.

²⁵ Tamtéž, § 53.

²⁶ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář – díl I*. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 243-244.

Také v případě mladistvých je stanovení sankcí uvedeno taxativně. K trestním opatřením se řadí:

- obecně prospěšné práce
- peněžitá opatření
- peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu
- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- vyhoštění
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- odnětí svobody nepodmíněné.

Mladistvým nelze uložit trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, vojenské hodnosti, propadnutí majetku či zákazu pobytu. Zákon o soudnictví mládeže oproti trestnímu zákonu umožňuje uložení peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu a u většiny trestních opatření stanoví mírnější výměru (např. u trestu OPP, odnětí svobody, zákazu činnosti).²⁷

---

²⁷ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář – díl I.* Praha: C.H.Beck, 2004, str. 248.

2 ALTERNATIVNÍ TRESTY

2.1 Úvodem

Nedávný vývoj vedl k zavádění restorativních prvků do právních řádů států, neboť přináší efektivnější, ale především i humánnější zacházení s pachateli trestných činů, a ohleduplný přístup k jejich obětem. V současné společnosti dochází k sociální diverzifikaci a z toho plynoucím sociálním konfliktům, přičemž tento problém se nevyhýbá ani oblasti trestní politiky, kde dochází ke globalizaci zločinů. S narůstajícími problémy se jeví vhodným krokem vynětí trestní politiky z výlučné působnosti veřejné moci a zapojení dotčených subjektů společnosti, které mají také na nápravě pachatelů a prevenci v oblasti deliktního chování zájem. Je pravdou, že veřejnost apeluje na zpřísnění trestní politiky, ale objevují se i názory kritizující efektivnost ukládání nepodmíněných trestů a protěžující využívání odklonů a alternativních trestů.²⁸

Trestní právo České republiky je typické svou rigiditou mající původ v klasickém kontinentálním právu. Tato nepružnost svazuje ruce orgánů činných v trestním řízení, pokud se týče uplatňování jiných, než klasických postupů v trestněprávním působení na pachatele. Přesto evropský trend ovlivnil i českou právní úpravu – v oblasti trestního práva hmotného se jedná o zavedení trestů jako je podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem, peněžitý trest, trest obecně prospěšných prací. V trestním řádu je zakotven institut narovnání, či podmíněného zastavení trestního stíhání.²⁹

2.2 Pojem a význam alternativních trestů

Alternativou obecně rozumíme možnost použití jednoho z více nabízených řešení. I v oblasti českého trestního práva jsou zavedeny tresty, které představují alternativu k trestu odnětí svobody. Existuje tak možnost uložit odsouzenému trest odnětí svobody či jinou vhodnou formu trestu. To však předpokládá, že soudce je profesně zdatný nejen

---

²⁸ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář – díl I.* Praha: C.H.Beck, 2004, s. 4-5.

²⁹ Žatecká, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby.* Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 20.

v oblasti trestního práva, ale měl by být schopen do svého rozhodování promítnout i psychologické a sociologické aspekty. Čili bere v potaz nejen závažnost trestné činnosti, ale posuzuje i zvláštnosti osobnosti každého pachatele tak, aby uložením vybraného druhu trestu zajistil jeho nápravu co nejlépe.³⁰

V případě uložení trestu odnětí svobody jsou spatřovány klady v ochraně společnosti, v zabránění páčání další trestné činnosti a v trestání pachatele zbavením jeho svobody. Význam alternativních trestů lze odvodit z nepříznivých aspektů, které ukládání trestu odnětí svobody přináší.

Příkladem lze uvést:

- nárůst počtu uvězněných osob
- vysoké náklady věznění
- ztráta svobody odsouzeného
- dopady na psychiku, náchylnost k nemocem odsouzeného
- ztráta kontaktu odsouzeného s rodinou
- nepříznivé působení vězeňského prostředí
- následné problémy s reintegrací odsouzeného do společnosti.

Alternativní tresty tedy představují možnost snížit počet uvězněných osob, jsou levnější, neznamenaají tak závažný zásah do osobní svobody a dalších práv odsouzeného a zaměřují se na nápravu pachatele v přirozeném prostředí společnosti, což je účinnější.³¹

Pro ukládání alternativních způsobů potrestání také hovoří možnost využití sankce, která je přiměřená, vede k vypořádání narušených vztahů mezi obviněným a jeho okolím, přičemž

---

³⁰ Obecně prospěšné práce, jejich výkon a význam v českém trestním právu. [online].[cit. 2010-10-16]. Dostupné z <http://trestni.juristic.cz/489620/clanek>.

³¹ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 6-9 .

působí také v rovině pozitivní motivace obviněného a pocitu zadostiučinění poškozeného.³²

Mým názorem je, že uložením trestu nespojeného s odnětím svobody dává soud pachateli trestného činu jistou naději, kterou společnost vkládá do jeho nápravy. Bude-li se jednat o odsouzeného, který se chce polepšit, jistě se bude snažit projevenou důvěru nezklamat.

2.3 Druhy alternativních trestů

Trestněprávní úpravy v různých státech se liší nejen v tom, jaké obsahují alternativní tresty k trestu odnětí svobody, ale také v používané terminologii. Obecně lze kategorizovat tresty nahrazující odnětí svobody následujícím způsobem:

- Ústní sankce – jsou-li zakotveny v trestněprávních předpisech státu, představují nejmírnější a administrativně nejméně zatěžující možnost potrestání.
- Podmíněné upuštění od potrestání – požadují kontrolu, zda jsou stanovené podmínky odsouzeným dodržovány, jedná se rovněž o mírnější verzi alternativy.
- Sankce postihující společenské postavení – znamená již výraznější zásah do života odsouzeného, proto by měl tento trest spočívající např. v zákazu činnosti mít návaznost na spáchanou trestnou činnost.
- Ekonomické postihy – jsou problematické v tom směru, že je zapotřebí zjistit skutečnou majetkovou situaci pachatele tak, aby v souvislosti s výší postihu bylo potrestání pachatele adekvátní a současně byl naplněn účel trestu. Přijímání plateb a jejich převod státu vyžaduje určité administrativní úkony.
- Propadnutí věci či příkaz k zabavení věci – tuto sankci mnohé státy za trest vůbec nepovažují a tato procedura je postavena mimo oblast působení trestních soudů.

---

³² Přesličková, H., Gajdoš, R. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. Informativní brožu-

- Podmíněný či odložený trest – podstatou je určení doby, v níž je odsouzený sledován, přičemž je současně přítomna pohružka přeměny v trest odnětí svobody, nebudou-li stanovené podmínky dodržovány. V ideálním případě k přeměně trestu nedochází. K výkonu tohoto trestu je zapotřebí administrativní činnosti v souvislosti s vyžadováním zpráv o odsouzeném a pokud dochází k přeměně trestu, je podstatně náročnější.
- Probace a mediační dohled – v řadě zemí, v nichž je tento institut zaveden, je hlavní význam spatřován v tom, že probační služba jakožto státní orgán poskytuje součinnost systému trestní justice získáváním poznatků v oblasti ukládání sankcí a monitorováním plnění podmínek při uložení alternativních trestů. Výkon této činnosti předpokládá zřízení potřebné infrastruktury. Výstupy jsou zprávy o sociálním šetření, doporučení alternativních opatření, ale i výkon dohledu při plnění podmínek uložených soudem a podpora odsouzených.
- Trest OPP – v určitém, zákonem stanoveném rozsahu se stanoví pachateli povinnost vykonávat neplacené práce. Tento trest vyžaduje nejen přísný dohled nad výkonem a kontrolu pracovních podmínek, ale i ochotu veřejnosti k umožnění výkonu tohoto trestu v komunitě.³³

2.4 Alternativní tresty v evropském kontextu

Současné evropské právní úpravy již neobsahují pouze tresty odnětí svobody, ať již podmíněné, či nepodmíněné, a pokuty. Objevují se alternativní tresty v podobě probace, veřejně prospěšných prací, zákazu vycházení a domácí vazby, léčebné programy aj. Společně mají to, že podmínkou jejich účelnosti a efektivnosti je spolupráce pachatelů. Tyto tresty

---

ra pro obce, nevládní organizace a účastníky řízení. Praha: Český helsinský výbor, 2003, s. 8.

³³ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 28-31 .

bývají označovány jako komunitní, jelikož ke svému naplnění vyžadují spoluúčast společnosti a trest se vykonává ve vhodné komunitě, nikoliv pobytem ve vězeňském prostředí. Nesporným kladem je, že pachatelé se tímto způsobem reintegrují do společnosti pomocí vykonávání autoritou jim uložených povinností, v přirozeném lidském společenství. Posiluje se tak jejich smysl pro zodpovědnost a kladné sociální návyky.

Podmínkou je existence probační služby – organizace, která na pachatele dohlíží, kontroluje je, i když např. v Rakousku tomu tak není. Probační úředník je zde chápán jako osoba sloužící potřebám pachatelů a kontrolu v pravém slova smyslu neprovádí.

S rozrůstáním škály alternativních trestů se zákonitě rozšiřovaly úkoly zahrnující činnost probační služby. Představují tak nejen provádění dohledu, ale i celou organizaci a řízení průběhu výkonu alternativních trestů. K tomu bylo zapotřebí navázat a rozvíjet spolupráci s různými státními i nestátními organizacemi. Zavádění nových druhů trestů s sebou přineslo vytváření specializovaných probačních programů. Příkladem může být Anglie a Wales, kde vznikly specializované aktivity zaměřené např. na nápravu pachatelů domácího násilí nebo pachatelů trestných činů způsobených řízením v opilosti.

Navzdory vzniku nových alternativních sankcí se ve větším měřítku využívá pouze institutu veřejně prospěšných prací. Tento trest se jediný významnou měrou podílel na úbytku počtu krátkodobě nepodmíněně odsouzených. Růstová tendence tohoto druhu trestu se projevuje nejen v Anglii, Francii, Nizozemí, ale také v České republice. Velká pozornost je veřejně prospěšným pracím věnována také ve Švýcarsku či Irsku. V některých státech (Německo, Polsko, Itálie) se nejedná o převážnou alternativu trestů odnětí svobody, ale ukládají se ve specifických případech.³⁴

---

³⁴ Blíže: Derks, J. *Probace v Evropě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, s. 22-24.

3 TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

3.1 Úvodem k trestu OPP

V evropském trestním právu je trest OPP považován za významný druh alternativního trestu, jenž oproti podmíněnému odsouzení splňuje svůj účel dokonaleji. Odsouzený musí vést v určené době řádný život, ale také se podrobit stanoveným povinnostem. Tento institut tak lze využít nejen u prvopachatelů, ale i u recidivistů méně závažných trestných činů. Také se má za to, že náprava pachatele je v tomto případě účinnější, než při ukládání trestů odnětí svobody krátkého trvání.³⁵

3.1.1 Zavedení trestu OPP

Počátky snah o zavedení alternativních možností trestání pachatele můžeme sledovat už v polovině padesátých let 20. století. Organizace spojených národů již v té době věnovala pozornost ochraně práv vězněných osob z pohledu zajišťování ochrany základních lidských práv. Výsledkem byl vznik Standardních minimálních pravidel OSN pro zacházení s vězni. V průběhu dalšího vývoje byl tento základní dokument rozšiřován o vypracování pravidel u postupně vyvstávajících problémů, např. v oblasti soudnictví mládeže či mezinárodní spolupráce.

V roce 1986 byla vytvořena Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody, tzv. Tokijská pravidla. Věnují se možnostem omezení využívání institutu nepodmíněného trestu odnětí svobody a jsou určitým podnětem státům, aby při ukládání trestů postupovaly v souladu s principem minimální intervence.³⁶

K zemím, které mají nejbohatší zkušenosti v oblasti trestu OPP, patří bezesporu Nizozemí. V období 70. let byl v této zemi trest OPP ukládán a vykonáván bez existující zákonné

---

³⁵ Žatecká, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 80-81.

³⁶ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 12.

úpravy.³⁷ K uzákonění této sankce bylo přistoupeno v roce 1989, přičemž výhodou byla možnost čerpat z provedených vyhodnocení předešlé praxe.³⁸

Trest obecně prospěšných prací zná naše právní úprava prostřednictvím novely zák. č. 152/1995 Sb. Tento institut byl vytvořen k aplikaci u méně závažných trestných činů a v případech, kdy jeho uložení k nápravě pachatele postačí. Od 1. 1. 2002 se trest OPP stává samostatným trestem, dále pak bylo stanoveno, že se musí jednat o práce nevýdělečné. Současně přibyla povinnost posuzovat zdravotní stav pachatele a významně byla ve vykonávacím řízení posílena spolupráce probačního úředníka.³⁹

Při provádění trestu OPP vzniká množství komplikovaných situací. To vyplývá ze skutečnosti, že tento proces závisí na součinnosti mnoha subjektů (soud, probační a mediační služba, organizace, u nichž je trest OPP vykonáván).

Od vzniku trestu OPP jejich zastoupení mezi ukládanými tresty postupně roste, významný nárůst byl zaznamenán v roce 2002 – podíl 20,6 % ze všech uložených trestů oproti 5,1 % podílu v roce 1999. Nejčastěji je tento trest ukládán za trestný čin krádeže. Za důvod tohoto extrémního nárůstu je považována novela trestního zákona č. 265/2001 Sb. Od její účinnosti již nelze v trestním příkaze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody, což ve významné míře ovlivnilo rozhodování soudů, pokud se týče druhu ukládaného trestu ve zkráceném řízení.⁴⁰

3.1.2 Výhody trestu OPP

Výhody trestu obecně prospěšných prací lze nalézat v účinnější formě působení na nápravu pachatele. U tohoto trestu je možno odsouzeného ovlivňovat tak, aby normalizoval své chování bezprostředně v jeho přirozeném životním prostředí. U takto uložené formy trestu nepůsobí na pachatele vězeňské prostředí a všechny s ním spojené nepříznivé faktory stavějící život člověka mimo běžnou realitu. Vždyť hlavním smyslem je dosáhnout zařazení

---

³⁷ Pozn.: První trest byl uložen v roce 1973.

³⁸ Blíže: Urbánek, J. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice. *Trestně-právní revue*. 2003, č. 7, s. 200.

³⁹ Rozum, J. a kol. *Vybrané problémy sankční politiky. Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy*. Praha: Institut pro kriminální a sociální prevenci, 2005, s. 85.

⁴⁰ Tamtéž, s. 86-87.

odsouzeného do života společnosti tak, aby mohl nalézt naplnění v rodinném a pracovním životě bez vyhledávání extrémních, společností odsuzovaných vzorců chování.

Výhody pro společnost představují snížení počtu nepodmíněně odsouzených osob a s tím souvisejících nemalých nákladů. Snížením vězeňské populace dochází rovněž ke zlepšení podmínek osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Za kladnou stránku lze považovat také prospěšnost uložených prací pro společnost a možnost spoluúčasti komunity na nápravě pachatele. Bez významu není ani skutečnost, že se odsouzený vyhne negativnímu působení osob s kriminálními zkušenostmi a jeho náprava probíhá v duchu pozitivně působících podnětů. Odpadají rovněž těžkopádné snahy o reintegraci pachatele do života společnosti – práce, rodinného života a občanského soužití.

Z výše uvedeného tedy vyplývají tyto výhody trestu OPP:

- účinnější forma působení na nápravu pachatele
- zachování sociálních vazeb a kontaktu s rodinou odsouzeného
- absence negativního vlivu vězeňského prostředí
- snížení počtu nepodmíněně odsouzených osob a s tím spojených vysokých nákladů
- prospěšnost prací pro společnost
- spoluúčast komunity na nápravě pachatele.

V Nizozemí, které využilo osmiletého experimentálního období v oblasti trestu OPP, dospěli ke zjištění dalších praktických poznatků stavějících tento druh trestu do popředí zájmu trestněprávních politik. Kromě výše uvedených výhod mohli učinit závěr, že výkon trestu OPP přináší také tato pozitiva:

- provedení obtížně zajistitelných druhů práce pro společnost
- preventivní působení v oblasti recidivy pachatelů
- prostředek další pomoci potřebným členům společnosti

- menší stigmatizace a větší ohled na sebeúctu odsouzeného
- posílení vazby mezi spáchaným trestným činem a trestem, jenž byl uložen.⁴¹

3.2 Úprava trestu obecně prospěšných prací

3.2.1 Trestní zákoník

Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, upravuje trest obecně prospěšných prací ve své první Obecné části, v hlavě V. nazvané Trestní sankce. Díl 2 této hlavy (Tresty) se člení na jednotlivé oddíly, z nichž oddíl 5 řeší ukládání a výkon jednotlivých trestů. Obecně prospěšné práce následují po úpravě trestu odnětí svobody a trestu domácího vězení. Jsou mu věnována ust. § 62 až 65 trestního zákoníku.

Předchozí právní úprava charakterizovala obecně prospěšné práce jako činnost v oblasti úklidu, údržby a jiné obdobné činnosti ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vědou, kulturou, školstvím, ochranou životního prostředí apod.⁴²

Trestní zákoník definuje obecně prospěšné práce v § 62 odst. 3. Zde se uvádí, že tento trest představuje povinnost odvést práce ve stanoveném rozsahu, přičemž se jedná o úklidové práce nebo jiné činnosti ve prospěch obcí, státních či obecně prospěšných institucí věnujících se oblastem s charakterem neziskovosti. Uvedené ustanovení uvádí jejich demonstrační výčet, za všechny lze zmínit vzdělání, vědu, kulturu, ochranu zdraví, humanitární, tělovýchovnou či sportovní činnost.⁴³ U této úpravy, stejně jako u úpravy předchozí, je podmínkou obecná prospěšnost prací i to, že nesmí sloužit výdělečné činnosti. Nově je však možno uložit odsouzenému i jiné, než úklidové a jim podobné práce. Zákonodárci tímto krokem sledují příležitost využít práce odsouzených, a to ne jen manuálního typu, ve prospěch neziskových organizací věnujících se charitě, vzdělání, kultuře a dalším, širšímu společenství prospěšným činnostem. Sankční prvek vůči pachateli představuje vý-

---

⁴¹ Suchý, O., Válková, H. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*. 1996, č. 4, s. 151.

⁴² Zák. č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, § 45 odst. 3.

znamné omezení při nakládání s volným časem a skutečnost, že nařízená práce je vykonávána bez nároku na výdělek.⁴⁴

Vzhledem k předchozí úpravě z roku 1961 došlo k rozšíření okruhu trestných činů, za něž lze trest OPP uložit. V ust. § 62 odst. 1 trestního zákoníku je stanovena možnost uložit trest OPP pachateli za přečin, přičemž přečiny definuje trestní zákoník v § 14 odst. 2 jako úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 5 let, a také všechny nedbalostní trestné činy bez stanovení takového omezení.⁴⁵

Trest OPP je univerzálním trestem, který je možno uložit jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu s výjimkami uvedenými v ust. 53 odst. 1 zák. č. 40/2009 Sb.⁴⁶ Tento trest tedy nelze uložit vedle trestu domácího vězení a vedle trestu odnětí svobody ve všech jeho formách – nepodmíněné, podmíněné i podmíněné s uložením dohledu.⁴⁷

Pro to, aby byl trest OPP uložen jako trest samostatný, zákon stanoví podmínku, že uložení jiného trestu není třeba, přičemž kritérii pro posouzení jsou povaha a závažnost přečinu, osoba pachatele a jeho poměry.⁴⁸

Nově od 1. ledna 2010 zpravidla trest OPP není uložen pachatelům, kterým byl tento trest v předchozích třech letech přeměněn na trest odnětí svobody.⁴⁹ K zařazení tohoto ustanovení do trestního zákoníku došlo na základě praktických zkušeností, kdy tato sankce byla často ukládána bez ohledu na nezodpovědný přístup odsouzeného při výkonu předchozích uložených trestů OPP. Soud však může přihlídnout k pozitivní změně postoje pachatele a trest OPP uložit i v tomto případě.⁵⁰ Obrat v postoji pachatele musí být podložen jeho explicitním vyjádřením stanoviska k uložení trestu OPP, aniž by byl přítomen prvek účel-

---

⁴³ Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění, § 62 odst. 3.

⁴⁴ Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 730.

⁴⁵ Tamtéž, s. 731.

⁴⁶ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 499-500.

⁴⁷ Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 631.

⁴⁸ Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění, § 62 odst. 1.

⁴⁹ Tamtéž, § 62.

⁵⁰ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 501.

nosti takového prohlášení. K tomuto co možná nejobektivnějšímu posouzení je nutná spolupráce soudu s Probační a mediační službou a také s příslušným poskytovatelem OPP.⁵¹

Určením výměry trestu v rozsahu 50 – 300 hodin došlo vzhledem k předchozí právní úpravě ke snížení horní hranice sazby. Její původní výše byla předmětem kritiky, ve srovnání se zahraničními právními úpravami byla považována výměra 400 hodin za příliš vysokou.⁵² V souvislosti se stanovením výměry trestu OPP došlo přijetím zák. č. 40/2009 Sb. k další podstatné změně. Od 1. 1. 2010 soud při ukládání trestu OPP nemusí přihlížet k tomu, zda pachatel dosud nevykonává tentýž druh trestu uložený jiným soudem za účelem nepřekročení horní hranice sazby tohoto trestu. Podle ust. § 36 zák. č. 140/1961 Sb. v případě ukládání trestu za situace, kdy pachatel nevykonával zcela tentýž druh trestu uložený jiným rozhodnutím, byl soud povinen dbát, aby vyměřením nového trestu nebyla překročena zákonná horní hranice sazby pro tento druh trestu stanovená.⁵³ Tato úprava v novém trestním zákoníku obsažena není, soud proto při opětovném ukládání trestu OPP může překročit zákonnou horní hranici 300 hodin.⁵⁴

Znění ust. § 64 trestního zákoníku uvádí hlediska, ke kterým soud při ukládání trestu OPP přihlíží. V zahraničních úpravách se často vyskytuje jako podmínka uložení trestu OPP výslovný souhlas obviněného. Podle trestního zákoníku postačí jen souhlasné stanovisko obviněného. Zatímco v případě zdravotní nezpůsobilosti pro výkon OPP k jejich uložení nedojde, v případě nesouhlasného stanoviska tomu tak být nutně nemusí. Záleží na zvážení soudu, zda v konkrétním případě trest uloží či nikoli.⁵⁵ V praxi se však neočekává, že by byl trest OPP ukládán pachateli, který se k takovému potrestání staví negativně, neboť lze předpokládat, že nebude stanovené povinnosti plnit a bude nutno přikročit k přeměně trestu.⁵⁶

Jak bylo výše zmíněno, při ukládání trestu OPP jsou zvažovány možnosti uložení tohoto trestu, v první řadě z hlediska zdravotní způsobilosti s ohledem na osobní charakter ukláda-

---

⁵¹ Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 734.

⁵² Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 500.

⁵³ Zák. č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, § 36.

⁵⁴ Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 741.

⁵⁵ Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 93.

⁵⁶ Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 745.

né sankce. Podmínkou je tedy zdravotní způsobilost k soustavnému výkonu práce k okamžiku vynesení odsuzujícího rozhodnutí. Zdravotní nezpůsobilost nastala až po tomto momentu je důvodem pro přerušení, odklad či upuštění od výkonu trestu OPP. V případě uložení trestu OPP za situace, kdy obžalovaný podmínku zdravotní způsobilosti nesplňoval, a k této skutečnosti nebylo soudem přihlédnuto, je možná náprava pouze cestou mimořádného opravného prostředku. Pochybení tedy nelze následně zhojit v rámci vykonávacího řízení.⁵⁷

Pokud zákon zmiňuje přihlédnutí k možnostem uložení trestu, má zřejmě na mysli možnosti obviněného vzhledem k nabídce prací, vzdálenosti místa výkonu prací od jeho bydliště, rodinnou situaci apod.⁵⁸

Ust. § 63 odst. 2 trestního zákoníku stanoví, že soud může uložit pachateli i přiměřená omezení a přiměřené povinnosti. Jejich demonstrativní výčet je uveden v § 48 odst. 4 trestního zákoníku. Může se jednat o povinnost zdržet se hazardních her, užívání alkoholických nápojů či návykových látek, veřejně se osobně omluvit poškozenému nebo mu poskytnout přiměřené zadostiučinění aj.⁵⁹ Za nesplnění podmínky vést řádný život může být pokládáno také nedodržení povinnosti stanovené v rámci občanského soudního řízení. Příkladem je povinnost uvolnit a vlastníkovvi předat neoprávněně užívaný byt v případě spáchání trestného činu neoprávněného zásahu do práva k bytu dle ust. § 249a) tr. zákona.⁶⁰

Přiměřenost omezení a povinností je chápána ve vztahu ke spáchanému trestnému činu, účelem uložení povinností či omezení je vedení řádného života obviněného v souvislosti s jeho trestnou činností.⁶¹

Podle § 63 odst. 3 trestního zákoníku jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud využít výchovného působení institucí jako jsou rodina, škola apod. Kromě výše zmíněných povinností a omezení, která lze uložit dospělým pachatelům, těmto pachatelům

---

⁵⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze, sp.zn. 7To 291/2001, dostupné z <http://www.beck-online.cz/legalis/document-view.seam?type=html&documentId=njptembqgfpkg4s7gezf643uojptinbr&conversationId=611463#selected-node>.

⁵⁸ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 500.

⁵⁹ Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění, § 48 odst. 4.

⁶⁰ Usnesení NS ČR ze dne 22.7.2003, sp.zn. 4Tz 112/2003.

mohou být uložena výchovná opatření uvedená v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, za obdobných podmínek.⁶²

V souladu s ust. § 65 odst. 1 trestního zákoníku musí odsouzený OPP vykonat osobně, bezplatně a ve svém volném čase. Zákon stanoví k výkonu prací lhůtu do jednoho roku ode dne nařízení trestu, přičemž se nezapočítává doba, kdy odsouzený nemohl OPP vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky, a doba, kdy byl odsouzený ve vazbě či ve výkonu trestu odnětí svobody.⁶³ Jedná se tedy o překážky dočasného charakteru. V případě zhoršení zdravotního stavu musí jít o takovou změnu, která znemožňuje výkon prací. Za situace, kdy změna zdravotního stavu vede k dlouhodobé či trvalé indispozici, soud od výkonu trestu OPP či jeho zbytku upustí. Podle současné právní úpravy již není důvodem pro stažení jednorocní lhůty pobyt odsouzeného v cizině.⁶⁴

Pokud odsouzený poruší výkon trestu OPP, soud zpravidla rozhodne o jeho přeměně v trest odnětí svobody, přičemž každá nezapočatá hodina výkonu trestu OPP představuje jeden den trestu odnětí svobody. Vzhledem k předchozí úpravě, kdy každé dvě započaté nevykonané hodiny trestu OPP byly přeměněny v jeden den trestu odnětí svobody, došlo v tomto směru ke zpřísnění úpravy.

Důvodem k přeměně trestu OPP jsou případy, kdy odsouzený nevede řádný život, vyhýbá se nástupu trestu, porušuje sjednané podmínky výkonu trestu OPP, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává uložený trest ve stanovené době.⁶⁵ V případě neprovedení prací je podmínkou zavinění na straně odsouzeného, čili nemůže se jednat o objektivní překážky jako je např. nedostatek vhodných prací nebo špatná součinnost obecního úřadu či organizace, u níž je výkon prací stanoven. Důvodem také není přechodná překážka subjektivního rázu jako náhlé onemocnění či úraz odsouzeného. Naproti tomu důvodem pro přeměnu trestu může být situace, kdy práce jsou sice částečně vykonávány, avšak nikoli

---

⁶¹ Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 77.

⁶² Zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, *trestní zákoník*, § 63.

⁶³ Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění, § 65 odst. 1.

⁶⁴ Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 749 – 750.

⁶⁵ Zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, *trestní zákoník*, § 65 odst. 2.

řádně, podle stanoveného harmonogramu, se snahou výkon trestu oddalovat. V těchto případech je zřejmé nenaplnění účelu trestu.⁶⁶

Stanovenou dobu představuje harmonogram provádění OPP sestavený Probační a mediační službou, který je zpracován při projednání podmínek výkonu trestu. Není-li takto určena doba k výkonu OPP, představuje stanovenou lhůtu doba jednoho roku určená zákonem.⁶⁷

Ust. § 65 odst. 4 trestního zákoníku stanoví výjimky, kdy soud trest OPP v trest odnětí svobody nepřemění, popř. prodlouží dobu stanovenou pro výkon trestu až o šest měsíců. Učiní tak na základě posouzení osoby pachatele a okolností případu. Současně stanoví nad odsouzeným dohled, přiměřená omezení či povinnosti dle ust. § 48 odst. 4 trestního zákoníku nebo výchovná opatření dle ust. § 63 odst. 3 trestního zákoníku u pachatelů ve věku blízkém věku mladistvým. Tento postup však stanoví zákon jako výjimečný.⁶⁸ Podle Důvodové zprávy k zák. č. 40/2009 Sb. se jedná o méně závažná porušení při výkonu trestu OPP. V těchto případech není zájem na přeměně trestu v odnětí svobody, zpříšňují se však podmínky, za nichž je trest dále vykonáván.⁶⁹

Motivací pro řádný výkon trestu OPP, vedení řádného života a dodržování uložených povinností či omezení představuje skutečnost, že v těchto případech, stejně jako při upuštění od výkonu trestu či jeho zbytku, dochází ze zákona k zahlazení odsouzení a na pachatele je pohlíženo jako by nebyl odsouzen.⁷⁰

3.2.2 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, v platném znění (zákon o soudnictví ve věcech mládeže, dále ZSM) upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvede-

---

⁶⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze, sp.zn. 7To 291/2001, dostupné z <http://www.beck-online.cz/legalis/document-view.seam?type=html&documentId=njptembqgfgpxg4s7gez643u0jptinbr&conversationId=611463#selected-node>.

⁶⁷ Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 93.

⁶⁸ Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění, § 65 odst. 3.

⁶⁹ *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. I. Obecná část*. [online]. [cit. 2011-02-02]. Dostupné z <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>.

⁷⁰ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 501-502.

né v trestním zákoně, opatření za ně ukládaná a postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.⁷¹

Ust. § 1 odst. 3 citovaného zákona uvádí, že pokud ZSM nestanoví jinak, užije se na toho, kdo spáchal čin před osmnáctým rokem věku, obecných předpisů. ZSM je tedy zákonem speciálním ve vztahu k obecným úpravám, k nimž se řadí trestní zákon, trestní řád, zákon o sociálně-právní ochraně dětí, zákon o rodině, či občanský soudní řád.⁷²

Smyslem samostatné zákonné úpravy je především zdůraznění odlišného přístupu v oblasti kriminální činnosti mládeže. Prvořadý význam má preventivní činnost a snaha zabránit opakovanému nežádoucímu chování mládeže, za použití pokud možno pozitivních forem působení.⁷³ Na výchovné činnosti se podílí několik subjektů – orgán sociálně-právní ochrany dětí, zájmová sdružení občanů, Probační a mediační služba, nejbližší okolí mladistvého (rodina, škola).⁷⁴ Stanovení spolupráce těchto institucí vyjadřuje zájem společnosti na co možná nejúčinnějším a nejefektivnějším nápravně-výchovném působení na mladé delikventy.

Ust. § 2 písm. d) ZSM stanoví, že mladistvým je osoba, která dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku. Trestné činy spáchané mladistvými pachateli jsou nazývány provinění.⁷⁵ Za provinění může soud uložit opatření, z nichž nejmírnější formou jsou výchovná opatření, následují ochranná opatření a nejpřísnější druh zásahu představují trestní opatření.⁷⁶

Využití institutu trestního opatření přichází v úvahu až tehdy, pokud by k naplnění účelu ZSM nevedly jiné způsoby řízení a opatření restorativní povahy s prvky prevence. Jiné způsoby řízení představují podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání.⁷⁷

---

⁷¹ Zák. č. 218/2003 Sb., *zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, v platném znění, § 1 odst. 1.

⁷² Šámal, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 6.

⁷³ Zák. č. 218/2003 Sb., *zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, v platném znění, § 1.

⁷⁴ Šámal, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 3.

⁷⁵ Tamtéž, s. 9.

⁷⁶ Tamtéž, s. 13.

⁷⁷ Šámal, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 26.

Opatření musí respektovat osobu mladistvého pachatele (jeho osobnost, poměry, věk, rozumovou a mravní vyspělost, zdravotní stav) a také musí být přiměřené povaze a stupni nebezpečnosti činu, který byl spáchán.⁷⁸

Podle § 3 odst. 4 ZSM je nutno při aplikaci zákona brát v potaz věk, zdravotní stav, rozumovou a mravní vyspělost mladistvého. Důraz je kladen na zevrubné objasnění příčin spáchaných činů a významné postavení je přiřčeno preventivnímu působení v oblasti trestné činnosti mládeže. Na zvýšenou ochranu mladistvých poukazuje nutnost spolupráce orgánů činných v trestním řízení s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Speciální přístup zohledňující osobnost mladistvého pachatele, jeho rozumovou a mravní vyspělost i vliv životního prostředí vyžaduje, aby osoby působící v této oblasti jako soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci Probační a mediační služby, měly znalosti z oborů vývojové psychologie, dětské psychiatrie, speciální pedagogiky apod.⁷⁹ Povinnost absolvovat vzdělání zaměřené na práci s mládeží je upravena v ust. § 3 odst. 8 ZSM.

Ust. § 24 ZSM uvádí taxativní výčet trestních opatření, k nimž se řadí i obecně prospěšné práce.⁸⁰

Podle obecné úpravy - § 62 odst. 1 trestního zákoníku, může být mladistvému uloženo trestní opatření OPP jako trest samostatný, jestliže spáchal provinění, jež je v případě dospělých pachatelů považováno za přečin.⁸¹ Trestní opatření je možno uložit spolu s dalším trestním opatřením, ne však spolu s trestním opatřením odnětí svobody ve formě podmíněné i nepodmíněné.⁸²

V § 26 ZSM je stanovena obligatorní povinnost zjistit stanovisko mladistvého před uložením trestního opatření OPP. Horní hranice sazby přitom nesmí převýšit polovinu horní hranice sazby stanovené trestním zákonem. Trest OPP je tedy možno uložit ve výměře od 50 do 150 hodin. Vedle tohoto trestního opatření je možno na dobu nejdéle tří let uložit i jiná výchovná opatření, která jsou stanovena v § 15 odst. 2 cit. zákona. Jedná se o dohled pro-

---

⁷⁸ Zák. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění, § 3 odst. 3.

⁷⁹ Šámal, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 33.

⁸⁰ Zák. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění, § 24 odst. 1 písm. a).

⁸¹ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 627.

⁸² Tamtéž, s. 628.

bačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou.⁸³ Při rozhodování, zda uložit mladistvému trestní opatření OPP soud tedy zvažuje možnosti jeho nápravy, dosavadní bezúhonnost, stupeň narušení a také možnost posílit nápravné působení uložením dalšího druhu výchovného či trestního opatření, které není spojeno s odnětím svobody.⁸⁴

Podstata trestního opatření OPP se shoduje s trestem OPP u dospělých pachatelů. Práci je nutno vykonat osobně, ve svém volném čase a bez nároku na mzdu či plat, ve lhůtě jednoho roku od nařízení trestního opatření. Odsouzený je povinen vést řádný život. Ke kontrole jeho chování slouží i možnost vedle trestního opatření OPP uložit i výchovná opatření.⁸⁵

Soud je sice povinen zjistit stanovisko mladistvého k možnému uložení trestního opatření OPP, ale skutečnou překážkou pro uložení této sankce je stejně jako v případě dospělých pachatelů nevyhovující zdravotní stav a u mladistvých jedinců je takovým důvodem i existence okolností ohrožujících jejich zdraví, bezpečnost a mravní vývoj.

Mladistvý je povinen vést řádný život, nastoupit k výkonu trestu, neporušovat sjednané podmínky výkonu trestu bez závažných důvodů. Kterákoliv z těchto možností je důvodem pro to, aby soud přeměnil trestní opatření OPP v trestní opatření odnětí svobody. Každá nevykonaná hodina OPP znamená přeměnu v jeden den trestu odnětí svobody, stejně jako je tomu v případě dospělých pachatelů. ZSM však stanoví možnost, aby soudce trestní opatření OPP nepřeměnil, i když je pro takový postup dán důvod. Má možnost prodloužit dobu výkonu trestního opatření až o šest měsíců a současně zpřísnit podmínky stanovením dohledu či uložení výchovného opatření.⁸⁶

3.2.3 Trestní řád

V zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v platném znění (dále trestní řád), v části třetí pojmenované Řízení před soudem se v hlavě dvacáté první, nesoucí název Vy-

---

⁸³ Zák. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění, § 15.

⁸⁴ Šámal, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 331.

⁸⁵ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 628.

⁸⁶ Tamtéž, s. 628-629.

konávací řízení, na trest OPP v souvislosti s jejich výkonem zaměřují ust. § 335 – 340 b). Nalezneme je v oddíle 4 pojmenovaném Výkon trestu OPP.

Obecná ustanovení uvádějí, že se trest OPP vykoná v obvodu okresního soudu, v němž odsouzený bydlí. Ten však může udělit souhlas s výkonem trestu v jiném obvodě.⁸⁷ V praxi se může jednat o případy, kdy v místě bydliště odsouzeného je nedostatek nabízených prací.⁸⁸

Ust. § 336 trestního řádu uvádí, že vykonatelné rozhodnutí s uložením trestu OPP je zasláno probačnímu úředníkovi. V odst. 2 je zakotveno, že o druhu a místě výkonu OPP rozhodne okresní soud, který trest uložil, přičemž tomuto rozhodnutí předchází návrh probačního úředníka zohledňující potřebu prací v místě bydliště odsouzeného a také co možná nejmenší vzdálenost místa výkonu prací od bydliště odsouzeného. Pokud bude trest vykonáván mimo obvod okresního soudu, v němž odsouzený bydlí, obsahuje návrh souhlas odsouzeného.⁸⁹ Ust. § 336 odst. 3 trestního řádu uvádí další náležitosti usnesení o nařízení výkonu trestu OPP. Jedná se o poučení o povinnosti dostavit se k projednání podmínek výkonu trestu ve 14-denní lhůtě na středisko Probační a mediační služby (dále PMS) sídlící v obvodu soudu, v němž bude trest vykonáván, a o povinnosti dostavit se v probačním úředníkem stanovený den k instituci, u níž bude trest vykonáván. Součástí poučení je upozornění na následky v případě porušení těchto povinností.

Podle ust. § 336 odst. 4 trestního řádu je o rozhodnutí o nařízení výkonu trestu OPP vyrozuměno středisko PMS sídlící v obvodu soudu, ve kterém bude trest OPP vykonáván, a probační úředník této PMS obdrží pověření k provádění kontrolní činnosti v oblasti výkonu trestu OPP.⁹⁰

Pouze na základě rozhodnutí soudu může dojít ke změně ve výkonu trestu OPP, na návrh učiněný odsouzeným nebo probačním úředníkem. Jedná se o změnu druhu nebo místa výkonu OPP. V souvislosti se změnou místa výkonu OPP je po právní moci rozhodnutí o této

---

⁸⁷ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009, § 335.

⁸⁸ Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 2486.

⁸⁹ Zák. č. 141/1961 Sb., *trestní řád*, v platném znění, § 336.

⁹⁰ Tamtéž, § 335 až 336.

skutečnosti uvědoměno příslušné středisko PMS, kterému je současně zasláno nové pověření ke kontrole výkonu trestu.⁹¹

Ust. § 336 odst. 6 trestního řádu uvádí spolupráci probačního úředníka a institucí, u nichž jsou OPP vykonávány – při projednání podmínek výkonu trestu, při stanovení nástupu k výkonu prací a dále v souvislosti s kontrolní činností uloženou PMS.

Výše popsané ust. § 336 trestního řádu bylo novelizováno zák. č. 41/2009 Sb. v souvislosti s novou hmotněprávní úpravou provedenou zák. č. 40/2009 Sb. Z této novelizace je zřejmá snaha zákonodárců o posílení postavení probačního úředníka v oblasti kontrolní činnosti výkonu trestu OPP⁹² a také zájem na hladkém průběhu výkonu tohoto druhu trestu stanovením součinnosti zainteresovaných subjektů.

Následující ustanovení trestního řádu upravuje postup v případě, že odsouzený neplní své povinnosti, ke kterým náleží dostavit se v zákonné lhůtě k projednání podmínek výkonu trestu k probačnímu úředníkovi a následně v jím určeném dni k obecnímu úřadu či instituci, u níž má být trest vykonán, a samozřejmě také řádné provádění určené práce. Případy porušení probačního úředníka, obecní úřad či obecně prospěšná instituce bezodkladně soudu oznámí. Stejně tak sdělí, dojde-li vykonání trestu OPP.⁹³

V § 338 trestního řádu je zakotvena možnost spolupráce se zájmovými sdruženími občanů, jestliže jejich výchovné spolupůsobení považuje soud za prospěšné. V odst. 2 citovaného ustanovení je popsán způsob sdělování požadavků na výkon OPP. Podle současné platné úpravy tyto potřeby a jejich případné změny sdělují PMS v obvodu soudu, v němž mají být vykonávány. Probační úředník pak na základě žádosti informuje o těchto skutečnostech soud. V odst. 3 je definována spolupráce probačního úředníka při získávání požadavků na pracovní místa a při kontrole výkonu prací s příslušnými institucemi, které jsou poskytovateli. Činnost probačního úředníka spočívá také v působení na odsouzeného, aby vedl řádný život.⁹⁴

---

⁹¹ Tamtéž, § 336 odst. 5.

⁹² Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 956.

⁹³ Zák. č. 141/1961 Sb., *trestní řád*, v platném znění, § 337.

⁹⁴ Tamtéž, § 338.

Trest OPP může být ze zákonem stanovených důvodů odložen či přerušen. Těmito důvody jsou:

- zhoršení zdravotního stavu podložené lékařskou zprávou, jde-li o přechodný stav, který je překážkou výkonu trestu
- jedná se o těhotnou obviněnou nebo o matku novorozeného dítěte; přeruší či odloží se na dobu 1 roku po porodu
- z jiných důležitých důvodů; přeruší či odloží se na dobu nejvýše tří měsíců od právní moci rozhodnutí, kterým byl trest uložen
- obviněný je povolán k výkonu vojenské činné služby.

Po dobu přerušení či odložení trestu OPP se zákonná lhůta pro výkon trestu OPP staví. Jakmile důvody pro uvedený postup pominou, předseda senátu přerušení či odklad odvolá.⁹⁵ O upuštění od výkonu trestu OPP či jeho zbytku soud rozhodne, jedná-li se o změnu zdravotního stavu dlouhodobého rázu.⁹⁶

Přeměnu trestu OPP či jeho zbytku v trest odnětí svobody upravuje ust. § 340 b) trestního řádu. Rozhodnutí činí předseda senátu k návrhu probačního úředníka, který prováděl kontrolu výkonu trestu na základě pověření. Tento návrh může podat prostřednictvím probačního úředníka také obecní úřad či instituce, u nichž byly práce vykonávány. Předseda senátu má možnost učinit rozhodnutí o přeměně trestu nebo může trest OPP ponechat za současného zpřísnění podmínek jeho výkonu uložením dohledu nebo dalších přiměřených omezení či povinností, příp. výchovných omezení. O rozhodnutí vyrozumí středisko PMS v obvodu soudu, v němž je trest OPP vykonáván. Při rozhodování podle ust. § 340 b) trestního řádu musí soud zjišťovat, v jakém rozsahu jsou OPP odsouzeným vykonávány. V případě, že k přeměně dochází z toho důvodu, že odsouzený nevedl v průběhu výkonu trestu řádný život, přemění se trest v nepodmíněný trest odnětí svobody pouze ve zbytku nevykonaného trestu.⁹⁷

---

⁹⁵ Zák. č. 141/1961 Sb., *trestní řád*, v platném znění, § 339 až 340.

⁹⁶ Tamtéž, § 340 a.

⁹⁷ Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 959.

3.2.4 Zákon o Probační a mediační službě

Probační a mediační služba vznikla 1. ledna 2001. Byla ustavena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a zabývá se probační a mediační činností. K výkonu trestu OPP se pojí především probační činnost spočívající v kontrole výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, uložené povinnosti a omezení nevyjímaje.

Nejvýznamnější podíl činnosti PMS je zakotven ve vykonávacím řízení, zde je zřejmý nejvyšší počet evidovaných případů (viz Tabulka č. 1). Největší vytíženost představují pro PMS úkony v oblasti výkonu trestu OPP (70,3 % podíl ve vykonávacím řízení v roce 2009 – viz Tabulka č. 2).⁹⁸

Tabulka č.1: Podíl případů evidovaných v přípravném a vykonávacím řízení na celkovém počtu evidovaných případů

rok	celkem evidováno	Přípravné řízení a řízení před soudem	Vykonávací řízení	příp.ř. v %	vyk.ř. v %	celkem v %
2005	26338	5847	20491	22,2%	77,8%	100,0%
2006	24885	5169	19716	20,8%	79,2%	100,0%
2007	27648	5802	21846	21,0%	79,0%	100,0%
2008	25465	5092	20373	20,0%	80,0%	100,0%
2009	25851	5312	20539	20,5%	79,5%	100,0%

Zdroj: PMS ČR

Tabulka č. 2: Dílčí počet případů evidovaných v rámci vykonávacího řízení dospělých klientů

Rok	OPP		Probační a parolová činnost	
	počet	% podíl	počet	% podíl
2005	13803	74,4	3978	21,5
2006	13170	74,3	3820	21,5
2007	14038	71,7	4752	24,1
2008	12870	70,3	4647	25,4
2009	12951	70,3	4708	25,6

Zdroj: PMS ČR

PMS poskytuje součinnost orgánům činným v trestním řízení a vytváří podmínky pro výkon trestů, které nespočívají v odnětí svobody. Podílí se tedy na výkonu trestu pachatele,

⁹⁸ Komentář ke statistickému vyhodnocení činnosti středisek Probační a mediační služby v České republice za rok 2008. [online].[cit. 2010-12-05]. Dostupné z <https://www.pmscr.cz/ke-stazeni/>.

ale její náplní v zájmu ochrany společnosti je především preventivní působení a snaha zabránit recidivnímu chování.

PMS je organizační složkou státu podřízenou Ministerstvu spravedlnosti ČR. V čele stojí ředitel PMS. Jednotlivá střediska působí jakožto podřízené samostatné jednotky. Působí v obvodech okresních soudů a větší z nich se člení na specializovaná oddělení.⁹⁹

Zaměstnanci PMS jsou úředníci a asistenti. Na probačního úředníka jsou kladeny poměrně vysoké nároky, pokud se týče vzdělání. To je konkretizováno požadavkem vysokoškolského vzdělání společenskovedního zaměření v magisterském stupni. Nadto je úředník povinen absolvovat základní kvalifikační vzdělání zakončené odbornou zkouškou. Pro úředníka i asistenta platí předpoklad bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům. Asistentu postačí vzdělání středoškolského stupně společenskovedního směru, navíc však má stanovenou podmínku dosažení věku 21 let. Požadavek kontinuálního prohlubování vzdělání pracovníků PMS je zakotveno ve Statutu Probační a mediační služby.¹⁰⁰

Pracovníci PMS se řídí zákony, právními předpisy, pokyny soudce či státního zástupce v přípravném řízení. Poruší-li obviněný zaviněně své povinnosti, probační úředník o tom uvědomí soudce, příp. státního zástupce. Mladistvému pachateli může udělit výstrahu dle ust. § 80 zák. o soudnictví ve věcech mládeže.¹⁰¹

Při uložení trestu OPP je třeba vykonávat dohled nad jejich výkonem, ale také nad tím, zda odsouzený vede řádný život, zda dodržuje právní řád a dbá omezení uložených soudem. Tato kontrola je svěřena jejím úředníkům na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Úkolem probačního úředníka není pouze tato kontrola, ale i činnost poradenská a výchovná.

Kromě osobního styku a pohovorů s odsouzeným je třeba provádět i namátkové kontroly, šetření na místě pracoviště i v bydlišti, vyžadováním zpráv od kontaktních osob organizace, či úřadu, u nichž je výkon trestu prováděn.

Nástrojem probačního úředníka k přinucení plnění povinností odsouzeným je možnost uložení výstrahy. Současně je povinen v případě porušování podmínek či jiných povinností

---

⁹⁹ Žatecká, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava, Key Publishing, 2007, s. 46-49.

¹⁰⁰ Zák. č. 257/2000 Sb., v platném znění, § 6.

sdělit tuto skutečnost soudu. Soud na činnost PMS dohlíží, provádí průběžnou kontrolu, může vydávat pokyny, či řešit průtahy.¹⁰²

Zákon o Probační a mediační službě v § 2 definuje probaci, přičemž pod tento pojem řadí i kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody. Do okruhu činností Probační a mediační služby (dále PMS) spadá mj. kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně trestu OPP.¹⁰³

Stejně jako v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, také v zákoně o PMS je zmíněna nutnost poskytování zvláštní péče a práce podílející se na prevenci trestné činnosti.¹⁰⁴

Zaměstnanci PMS jsou nadáni pravomocí žádat od státních orgánů, fyzických i právnických osob potřebné údaje a těmto subjektům je stanovena povinnost tak bez odkladu učinit.¹⁰⁵

Významnou úlohu lze spatřovat v oprávnění úředníka PMS zjišťovat stanovisko obviněného ve vztahu k možnosti uložení trestu OPP či jiného trestu nespojeného s trestem odnětí svobody. O porušení povinnosti či stanovených podmínek informuje úředník PMS soudce, či státního zástupce ve fázi přípravného řízení.¹⁰⁶

3.2.5 Srovnání s úpravou vybraných zemí

Obecně prospěšné práce, jakožto trest uložený v zákonem stanoveném rozsahu a představující nucenou a bezplatně provedenou práci ve prospěch společnosti, se stal alternativou trestu odnětí svobody v mnoha zemích. V roce 1972 byl uzákoněn v podobě samostatné sankce v Anglii, později se rozšířil do několika dalších zemí. V té době se jednalo především o oblast trestání mladistvých pachatelů, později se však jeho využití rozšířilo i na trestání dospělých jedinců. Z mezinárodního hlediska rozlišují zákonné systémy tyto úpravy trestu obecně prospěšných prací:

---

¹⁰¹ Žatecká, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava, Key Publishing, 2007, s. 52-53.

¹⁰² Rozsudek Městského soudu v Praze, sp.zn. 7To 291/2001, dostupný z <http://beck-online.cz/legalis/document-view.seam?type=html&documentId=njptembqgfpfxg4s7gez643uojptinbr&conversationId=611463#selected-node>.

¹⁰³ Zák. č. 257/2000 Sb., v platném znění, § 2, § 4.

¹⁰⁴ Tamtéž, § 4.

¹⁰⁵ Zák. č. 257/2000 Sb., v platném znění, § 5 odst. 3.

- jako alternativa k trestu odnětí svobody
- jako alternativa za nedobytný peněžitý trest (Německo)
- jako povinnost stanovená při podmíněném zastavení trestního stíhání či při podmíněném odsouzení.

V následujícím přehledu jsem uvedla charakteristiky několika zemí pro srovnání s úpravou platnou v České republice:

Tabulka č. 3 Srovnání úprav OPP

Stát	Ukládání TOPP za trestné činy	Vyžaduje se souhlas pachatele	Zákonný rozsah prací (hodiny)	Lhůta pro výkon trestu (měsíce)
<i>Anglie a Wales</i>	za něž lze uložit trest OS	ANO	40-240	12
<i>Nizozemí</i>	za něž lze uložit trest OS do 6 měsíců	ANO	nestanoveno-240	6
<i>Francie</i>	za něž lze uložit trest OS	ANO	40-240	18
<i>Švýcarsko</i>	za něž lze uložit trest OS do 30 dnů	ANO	nestanoveno - 240	nezjištěno
<i>Česká Republika</i>	za něž lze uložit trest OS do 5 let	NE	50-400 ¹⁰⁷	12

Zdroj: Suchý, O., Válková, H., 1996.

Z výše uvedeného vyplývá, že úprava v České republice je netypická především tím, že nepožaduje souhlas obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací. Odchylna je ještě výrazněji patrná ve vztahu k úpravě platné v Anglii a Walesu a k úpravě aplikované ve Francii. V prvním případě je souhlas pachatele posílen podmínkou, že on sám nabídne možnost uložení tohoto druhu trestu. Ve Francii se k právům obviněného řadí možnost trest obecně prospěšných prací odmítnout. Zákon zde ukládá soudu povinnost v této souvislosti dotyčného poučit.

¹⁰⁶ Tamtéž, § 7 odst. 2,3.

¹⁰⁷ Pozn.: Dle současně platné právní úpravy byla snížena horní hranice trestu OPP na 300 hodin.

Souhlas pachatele je předmětem diskuzí. Na jedné straně není trest obecně prospěšných prací považován za jakoukoli formu nucené práce tak, jak má na mysli Listina základních práv a svobod, na druhou stranu je kladné stanovisko pachatele k výkonu tohoto alternativního trestu nezbytnou podmínkou, bereme-li v úvahu naprostou nutnost aktivního přístupu a ochotu ke spolupráci se subjekty podílejícími se na úspěšném výkonu této sankce.

Výkon trestu OPP je v České republice zakotven nepříliš rozsáhle v trestním řádu. Naproti tomu v Anglii je vypracována celostátní směrnice s podrobnou úpravou věnující se druhu práce, způsobu započítávání provedených prací, standardům provádění prací či postupu při neplnění požadavků odsouzeným. V Nizozemí stanoví podmínky výkonu trestu soudce, přičemž probačním úředníkům je přiznána významná kontrolní funkce.¹⁰⁸

3.3 Postup při ukládání a výkonu trestu OPP

Kromě výše zmíněných ustanovení trestního řádu obsahujících zákonem stanovené postupy, existuje dokument nazvaný Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu OPP (dále metodický postup PMS), který poskytuje návod subjektům podílejícím se na této činnosti. Jeho první část je věnována fázi před pravomocným rozhodnutím soudu a druhá část fázi po pravomocném rozhodnutí soudu.

PMS mapuje možnosti výkonu trestu OPP u organizací a vede evidenci těchto požadavků, která by měla obsahovat nejen místo výkonu práce, ale i bližší specifikaci uvedením druhu práce, možného rozsahu jejího výkonu a jiné speciální podmínky (např. sezónnost prací, požadavek na zdravotní průkaz, dobrou fyzickou kondici apod.).¹⁰⁹

V případě předjednání OPP probační úředník seznámí obviněného s institutem trestu OPP, s podmínkami jeho uložení a výkonu. Současně se zajímá o motivaci obviněného k výkonu tohoto trestu. Probační úředník zjišťuje také skutečnosti mající vztah k výkonu práce, jako jsou časové možnosti, kvalifikace, se souhlasem klienta jsou zjišťovány zdravotní předpo-

---

¹⁰⁸ Suchý, O., Válková, H. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*, 1996, č. 4, s. 151.

¹⁰⁹ Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti TOPP*, s. 2. [online]. [cit. 10-02-2011]. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf.

klady. Při provádění těchto úkonů PMS přihlíží k případným požadavkům státního zástupce či soudce. Přichází-li v úvahu mediace, může probační úředník kontaktovat poškozeného.¹¹⁰

Shora uvedenou proceduru je nutno aplikovat v případě, kdy dochází k předjednání trestu OPP před uložením trestního příkazu soudem.¹¹¹ Koresponduje s ní § 72 odst. 1 Instrukce Ministerstva spravedlnosti 1/2002, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, v platném znění (dále Vnitřní kancelářský řád). Uvedené ustanovení ukládá soudu, aby v rámci žádosti o předjednání trestu OPP zaslal středisku PMS v obvodu soudu, v němž obviněný bydlí, zdržuje se nebo pracuje, pověření k vypracování zprávy, která bude zahrnovat stanovisko obviněného.¹¹² Současně jsou zaslány opisy dalších listin potřebných pro práci PMS. Jedná se o rozsudek či návrh na potrestání, opis z evidence Rejstříku trestů obviněného, protokol o výslechu obviněného, případně i úřední záznam o podání vysvětlení poškozeného, event. protokol o trestním oznámení.¹¹³

Ve fázi po vydání rozhodnutí o uložení trestu OPP připravuje PMS podklady pro účely vydání usnesení o nařízení výkonu tohoto trestu. Zakládá se probační spis obsahující rozhodnutí soudu, opis rejstříku trestu odsouzeného, zaznamenané stanovisko obviněného k uložení trestu OPP, v případě zpracované probační zprávy i tento dokument. Další potřebné údaje může získat probační úředník přímo z trestního spisu. Následně je předvolán k jednání odsouzený, v případě mladistvého pachatele také jeho zákonní zástupci. Byla-li trestným činem způsobena škoda, může být kontaktován také poškozený.¹¹⁴ Pro účely shora uvedeného postupu Vnitřní kancelářský řád obsahuje ust. § 72 odst. 2, v němž se uvádí,

---

¹¹⁰ Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti TOPP*, s. 2. [online]. [cit. 10-02-2011]. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf.

¹¹¹ Pozn.: Ust. § 314d) zák. č. 141/1961 Sb., v platném znění, podmiňuje uložení trestu OPP trestním příkazem na základě vyžádání zprávy od probačního úředníka k možnostem výkonu trestu, zdravotní způsobilosti obviněného a jeho stanoviska k uložení tohoto druhu trestu.

¹¹² *Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR 1/2002, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy*, ze dne 3. 12. 2001, č.j. 505/2001 Org, v platném znění, § 72 odst. 1.

¹¹³ Tamtéž, § 34 odst. 1.

¹¹⁴ Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti TOPP*, s. 3. [online]. [cit. 10-02-2011]. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf.

že po nabytí právní moci rozhodnutí jej soud zašle příslušné PMS spolu s jinými oznámeními.¹¹⁵

Projednávání podmínek výkonu trestu OPP s obviněným v souladu s metodickým postupem OPP zahrnuje:

- obecné informace o PMS a její činnosti v souvislosti s OPP
- popis průběhu výkonu trestu OPP
- popis spolupráce odsouzeného, PMS, zadavatele prací, příp. zájmového sdružení se specifikováním jejich rolí
- získání poznatků vztahujících se k možnostem výkonu trestu OPP
- ujednání konkrétních podmínek výkonu trestu OPP.

Záznam o projednání podmínek obsahuje vyjádřený postoj odsouzeného k trestu OPP, jeho časové možnosti, popis rodinné situace, kvalifikace, zdravotního stavu, předchozí trestné činnosti, postoj k případné náhradě škody poškozenému. Probační úředník dohodne s odsouzeným způsob komunikace a nabídne pomoc při řešení problémů.¹¹⁶

Podle platné instrukce k nařízení trestu OPP soud využívá webového katalogu poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP vedený Probační a mediační službou elektronicky.¹¹⁷ Katalog může být soudem využíván také k sledování výkonu trestů OPP vyhledáváním podle spisových značek. Usnesení o nařízení výkonu trestu soud zasílá PMS a instituci, u níž bude trest vykonáván (dále instituce). Tyto adresáty vyzve, aby uvědomili soud o případech, kdy se odsouzený k projednání podmínek výkonu trestu nedostaví, s výkonem prací nezapočne nebo v něm nepokračuje, popř. kdy došlo k výkonu trestu.¹¹⁸

---

¹¹⁵ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR 1/2002, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ze dne 3. 12. 2001, č.j. 505/2001 Org, v platném znění, § 72 odst. 2.

¹¹⁶ Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti TOPP*, s. 4. [online]. [cit. 10-02-2011]. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf.

¹¹⁷ Pozn. webový katalog PMS je dostupný na adrese: <http://www.pmscr.cz/poskytovatele-verejne/?SID=801>.

¹¹⁸ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR 1/2002, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ze dne 3. 12. 2001, č.j. 505/2001 Org., v platném znění, § 72 odst. 3,4.

Na základě rozhovorů provedených s pracovníky soudu (viz Příloha 5, 6) je však možno konstatovat, že v praxi soud webový katalog poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP nevyžívá.

Nabytí právní moci usnesení o nařízení výkonu trestu soud oznámí PMS i příslušné instituci. PMS je současně pověřena prováděním kontroly nad výkonem trestu. Pravomocná rozhodnutí jsou uvedeným subjektům zasílána také v případě odkladu či přerušování výkonu trestu a jejich odvolání, a v případě upuštění od výkonu trestu či prodloužení doby výkonu trestu. Uvědomují se také o stanovení dohledu, přiměřených omezení či povinností a výchovných opatření i o přeměně trestu OPP v trest odnětí svobody.¹¹⁹

Vlastní kontrola výkonu trestu probíhá tak, že instituce oznámí PMS zahájení či nezahájení výkonu trestu OPP v určeném termínu. Tuto informaci poznačí probační úředník do probačního spisu a uvědomí písemně příslušný soud. Kontrolu provádění prací provádí probační úředník nejméně jednou za dva měsíce. Tyto informace, získané písemně, e-mailem, telefonicky, či osobním zjištěním zaznamenává do probačního spisu. Při kontrole může PMS spolupracovat např. s městskou policií. Instituce se na této činnosti podílí evidencí odpracovaných hodin a posuzováním kvality odvedené práce. Odpracování hodin se řídí harmonogramem prací sestaveným po dohodě instituce s obviněným a zástupce instituce pak zaznamenává skutečně odpracované hodiny.¹²⁰

Nejsou-li práce dle harmonogramu prováděny bez závažného důvodu, instituce uvědomí PMS. Probační úředník iniciuje schůzku s odsouzeným za účelem upozornění na možnost přeměny trestu v trest odnětí svobody. Nedojde-li přesto k nápravě, následuje poslední výzva k nástupu trestu a poté návrh soudu na přeměnu trestu. Tento návrh může zaslat instituci i středisko PMS.¹²¹

Trestu OPP se věnuje také Český helsinský výbor ve své publikaci *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. Nabízí obcím a organizacím praktické rady z oblasti

---

¹¹⁹ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR 1/2002, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ze dne 3. 12. 2001, č.j. 505/2001 Org., v platném znění, § 72, odst. 4,5.

¹²⁰ Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti TOPP*, s. 5 [cit. 10-02-2011]. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf.

¹²¹ Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti TOPP*, s. 6. [online]. [cit. 10-02-2011]. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf.

výkonu trestu OPP. Jedná se např. o doporučení vymezení požadované práce co nejobecněji tak, aby nebylo problematické tuto pozici obsadit vhodným odsouzeným. Uvádí se zde také, že s pracovníky vykonávajícími trest OPP jsou často potíže v návaznosti na jejich špatnou pracovní morálku a problémové chování. Je zmíněno upozornění na potřebnou důslednost při kontrole prací v případě zaměstnávání osob, které jsou zaměstnancům obcí a organizací osobně známy.

V souvislosti se samotným průběhem výkonu trestu je zmíněna potřeba projednání podmínek s odsouzeným a vytvoření harmonogramu prací, který musí odsouzený dodržovat bez ohledu na plynutí zákonné jednoroční lhůty určené k výkonu celého trestu. Existují omluvitelné důvody pro porušení stanovených termínů prací, např. lékařsky doložené zdravotní překážky.

Bezdůvodné oddalování výkonu trestu je nejen narušováním samotného účelu trestu, ale v první řadě demotivačním činitelem pro ostatní odsouzené. Porušení harmonogramu je třeba řešit napomenutím ze strany PMS a při jeho neúčinnosti návrhem na přeměnu trestu OPP.

Harmonogram prací by měl být vyhotoven v písemné podobě, s rozepsaným časovým rozvržením prací, současně musí respektovat příp. zaměstnání či jiné povinnosti odsouzeného.¹²²

3.4 Shrnutí 1

V souladu s Ústavou ČR je v systému trestů České republiky zařazen také trest obecně prospěšných prací. Hmotněprávní úpravu nalezneme v trestním zákoníku, jenž si klade za cíl ochranu práv stanovených ústavním pořádkem, ale také v přijatých mezinárodních smlouvách a v předpisech Evropské unie.

Trestní úprava se využívá až poté, co ostatní prostředky mírnějšího charakteru není možné účinně uplatnit. Současné trestání ovládané zásadami represe a prevence s prvky humánní-

---

¹²² *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. Informativní brožura pro obce, nevládní organizace a účastníky trestního řízení. Praha: Český helsinský výbor, 2003.

ho přístupu využívá širokých možností alternativních způsobů sankcionování pachatelů. V rámci alternativních trestů je trest OPP označen za komunitní, neboť v souvislosti s jeho výkonem je zapotřebí angažovanosti širší společnosti. Ve skupině alternativních forem trestání je institut trestu OPP uplatňován nejčastěji.

Naše právní úprava využívá trestu OPP počínaje účinností zák. č. 152/1995 Sb. Aplikuje se u méně závažných forem trestné činnosti - v případě přečinů, a od roku 2002 je samostatným trestem nahrazujícím trest odnětí svobody. Spočívá v nevýdělečné činnosti konané ve prospěch společnosti. Trest OPP je využíván pro jeho nesporné výhody ve vztahu k pachateli a jeho rodině a nemalou roli hrají také ekonomické důvody.

Hmotněprávní úpravu trestu OPP nalezneme v trestním zákoníku a dále v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Trestní zákoník definuje obecně prospěšné práce a podmínky pro jejich uložení. Z důvodu zamezení nevhodného ukládání tohoto druhu trestu je nově od 1. ledna 2010 stanoveno omezení, kdy trest OPP nelze v zásadě uložit pachatelům, kterým byl tento druh trestu přeměněn v posledních třech letech. Došlo dále ke snížení horní hranice sazby trestu na 300 hodin, přičemž tato hranice může být překročena v případě ukládání dalšího trestu OPP jiným soudem. K podmínkám pro uložení trestu OPP náleží souhlasné stanovisko obviněného a jeho zdravotní způsobilost. Trestní zákoník dále stanoví lhůtu pro výkon trestu a důvody stavění této lhůty. Při porušení výkonu trestu či z důvodu nevedení řádného života je trest OPP přeměněn na trest odnětí svobody. V tomto ohledu došlo ke zpřísnění úpravy tak, že jedna i nezapočatá hodina výkonu trestu se přemění v jeden den trestu odnětí svobody. Trestní zákoník dále uvádí skutečnosti, kdy k přeměně trestu nedojde, jedná se však o mimořádné případy.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví mírnější sazbu pro trestní opatření obecně prospěšných prací a při ukládání tohoto trestu je nutno přihlížet navíc k okolnostem ohrožujícím zdraví, bezpečnost a mravní vývoj mládeže. Mladiství pachatelé požívají zvýšené ochrany, proto je orgánům činným v trestním řízení stanovena povinnost spolupráce s orgány sociálně - právní ochrany dětí. Osoby pracující s mládeží jsou povinny absolvovat speciální vzdělání zaměřené na práci s touto skupinou obyvatel. Trestní opatření OPP je mladistvým pachatelům ukládáno v případě provinění, které je u dospělých pachatelů přečinem.

Procesní úprava je obsažena v trestním řádu (zák. č. 141/1961 Sb., v platném znění). Zde je upraven postup orgánů činných v trestním řízení a PMS při výkonu trestu, při jeho odložení, přerušení či přeměně. Zák. č. 41/2009 Sb. novelizoval trestní řád v souvislosti s novou hmotněprávní úpravou. Posiluje postavení probačního úředníka v oblasti kontrolní činnosti výkonu trestu OPP a stanoví spolupráci subjektů činných při realizaci výkonu trestu OPP.

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, upravuje činnost PMS, která vznikla v roce 2001. Zabývá se probační činností, kontrolou výkonu trestů nespojených s trestem odnětí svobody, zejména obecně prospěšných prací. Působení PMS nespočívá pouze v kontrole, ale také v poradenské a výchovné činnosti. PMS je organizační složkou státu spolupracující s nejrůznějšími orgány včetně poskytovatelů prací a na její činnost dohlíží soud.

Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu OPP je návodem k realizaci této činnosti. Doplnuje se s ustanoveními Vnitřního kancelářského řádu, jenž představuje podzákonnou právní úpravu pro okresní, krajské a vrchní soudy.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 STATISTICKÉ ŠETŘENÍ

4.1 Úvod

Předmětem mého zkoumání byl institut trestu obecně prospěšných prací, konkrétně ukládání tohoto trestu a navazující fáze v řízení před soudem. Zkoumání jsem prováděla u Okresního soudu v Bruntále z důvodu možnosti využití přístupu k potřebným údajům.

4.2 Cíl zkoumání

Hlavním cílem mého šetření bylo zjistit, zda existují faktory ovlivňující naplnění účelu trestu OPP. Zjišťovala jsem, zda byl trest vykonán a pokud nebyl, zajímalo mě v kterých případech a z jakého důvodu.

Těžištěm mého šetření byla fáze řízení před soudem. Tu můžeme sledovat od podání obžaloby či návrhu na potrestání do právní moci rozhodnutí ve věci samé a dále v navazující fázi od právní moci rozhodnutí do vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP. Tato fáze je specifická tím, že se na jejím průběhu podílí také svou činností další subjekty, především PMS, dále pak zprostředkovaně poskytovatelé obecně prospěšných prací.

Rozbor časového úseku od data spáchání trestného činu do data nařízení výkonu trestu OPP jsem provedla za účelem zjištění, po jaké době od spáchání činu nastává možnost realizace trestu a zda je takový trest vzhledem k časovému odstupu dostatečně účinný.

Smysl mé práce spatřuji v popisu skutečného stavu a také ve vyjádření, jak by měl vypadat stav optimální, které kroky je možno k jeho dosažení, či alespoň přiblížení se k němu, podniknout.

4.3 Použité metody

V teoretické části své práce jsem studovala problematiku OPP prostřednictvím odborné literatury, zákonů a komentářů k nim, článků v odborných časopisech a na internetu. V praktické části se věnuji analýze statistických dat (trestů OPP uložených v roce 2008) získaných z informačního systému ISAS Okresního soudu v Bruntále. Šetření bylo provádě-

děno v období od října 2010 do ledna 2011. Dále jsem podrobila rozboru několik náhodně vybraných spisů tohoto soudu, v nichž byl obviněným uložen trest OPP v roce 2008. Kvantitativní část výzkumu jsem doplnila rozhovory vedenými s odborníky – se soudci, s asistentem soudce a s vyšší soudní úřednicí. Kvalitativní část výzkumu je podle mého názoru vhodným doplněním umožňujícím docílit podrobnější analýzy popsané problematiky a získat praktický pohled na činnost soudu v oblasti ukládání trestu OPP. Tam, kde zmiňuji trestní zákon, jedná se o úpravou platnou v roce 2008 – trestní zákon č. 140/1961 Sb.

4.4 Stanovení hypotéz

Pro kvantitativní šetření jsem stanovila hypotézy, které jsem se rozhodla ověřit. Předpokládala jsem, že 80 % většina z uložených trestů je odsouzenými vykonána, především pak ty tresty, které byly uloženy v nižší polovině zákonné výměry. Dále jsem předpokládala, že trest OPP byl v průměru nařízen do 1 roku od doby, kdy byl trestný čin spáchán. Hypotézy jsem stanovila takto:

Hypotéza č. 1:

- z nařízených trestů OPP je vykonáno 80 %

Hypotéza č. 2:

- nejvyšší podíl vykonaných trestů OPP vykazují tresty s výměrou do 200 hodin.

Hypotéza č. 3:

- trest OPP je v průměru nařízen do 1 roku od jeho spáchání.

5 VLASTNÍ ŠETŘENÍ

5.1 Struktura pachatelů

Prostřednictvím informačního systému ISAS – formuláře ATT021V (Výpis rejstříku T - podrobně) a formuláře ATT051F (Statistický list T - podrobně) jsem získala potřebná data vztahující se k trestním věcem, v nichž byl v roce 2008 u Okresního soudu v Bruntále uložen trest OPP. Výsledky zjištění u jednotlivých ukazatelů prezentuji v podobě tabulek a v některých případech pro lepší názornost i pomocí grafů.

V roce 2008 bylo pravomocně uloženo celkem 118 trestů OPP, ve 112 případech, tj. v téměř 95 % podílu z celkového počtu, byli pachatelé trestných činů muži. Pouze jeden z nich spáchal trestný čin jako mladistvý. Tento druh trestu byl uložen celkem 6 ženám, což představuje o něco málo vyšší než 5 % podíl z celkového množství. Toto zastoupení je poměrně nízké v porovnání se skutečností, že v roce 2008 bylo v České republice odsouzeno 75 761 osob, z nichž 9 274 tvořily ženy, což představuje 12,2 % zastoupení. Všechny ženy uloženy trest OPP vykonaly.¹²³

Tabulka č. 4 Zastoupení mužů a žen s trestem OPP v roce 2008

Pohlaví	Dospělí	Mladiství	Celkem	Relativní četnost (v %)
Muži	111	1	112	94,9
Ženy	6	0	6	5,1
Celkem	117	1	118	100,0

Zdroj: vlastní šetření

U následujících analýz, které se vztahují k vykonání či nevykonání trestu a k délce řízení, nejsou zahrnuty dvě věci, u nichž z důvodu postoupení k Městskému soudu v Brně a k Okresnímu soudu v Opavě není výsledek znám.

¹²³ ČSÚ. Český statistický úřad. Statistická ročenka České republiky 2009. *Soudnictví, kriminalita, nehody. Stíhané, obžalované a odsouzené osoby*. [online].[cit.2011-07-03]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/0001-09-2009-2500>.

Co se týče věkové struktury pachatelů odsouzených k trestu OPP v roce 2008 byl u Okresního soudu v Bruntále odsouzen mírně nadpoloviční podíl pachatelů v nejmladší věkové kategorii od 18 do 28 let (52,6 % věcí). V téměř 85 % případů se jednalo o odsouzené do 38 let. Nejmladší pachatel dosáhl v době uložení trestu 18 let, nejstaršímu bylo 66 let, ten však trest OPP nevykonal, neboť po jeho nařízení zemřel. Průměrný věk ke dni uložení trestu činí 30 let a je tedy nižší, než průměrný věk odsouzených osob České republiky, který v roce 2008 činil 36 let.¹²⁴

Při rozvržení uložených trestů OPP do věkových skupin (Tabulka č. 5) lze sledovat nejvyšší podíl u věkové kategorie 19 – 28 let, a to 52,6 %. Celkově je tento druh trestu ukládán věkově mladším obviněným – do 38 let se jednalo téměř o 85 % všech uložených trestů OPP v roce 2008. Nejnižší podíl vykonaných trestů je zřejmý u věkové kategorie od 29 – 38 let (zde byla vykonána pouze polovina uložených trestů OPP). V této kategorii byl trest OPP uložen 10 recidivistům. Nejvyšší úspěšnost byla dosažena u nejstarší věkové kategorie, u níž nebyl vykonán pouze 1 uložený trest, přičemž se jedná o výše zmíněný případ nejstaršího odsouzeného k trestu OPP.

Tabulka č. 5 Rozdělení odsouzených k trestu OPP do věkových kategorií

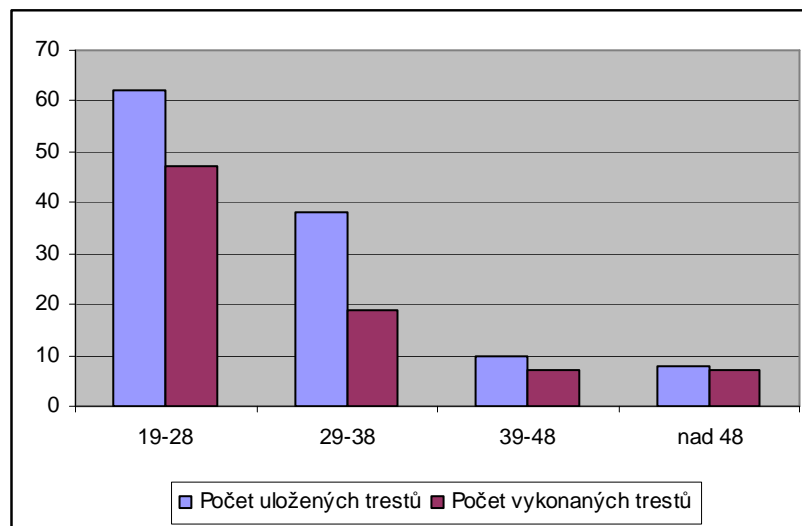
Věk	Počet uložených trestů	Relativní četnost (v %)	Kumulativní relativní četnost (v %)	Počet vykonaných trestů	Podíl vykonaných trestů (v %)
19-28	61	52,6	x	47	77,0
29-38	37	31,9	84,5	19	51,0
39-48	10	8,6	93,1	7	70,0
nad 48	8	6,9	100	7	87,5
Celkem	116	100	x	80	68,9

Zdroj: vlastní šetření

¹²⁴ ČSÚ. Český statistický úřad. Statistická ročenka České republiky 2009. Odsouzení podle věkových skupin (stav k 31.12.). [online]. [cit.2011-07-03]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/0001-09-2009-2500>.

Následující graf č. 1 názorně ukazuje nejvyšší rozdíl mezi počtem uložených a vykonaných trestů OPP u věkové kategorie od 29 – 38 let.

Graf č. 1 Rozdělení odsouzených do věkových kategorií

Zdroj: vlastní šetření

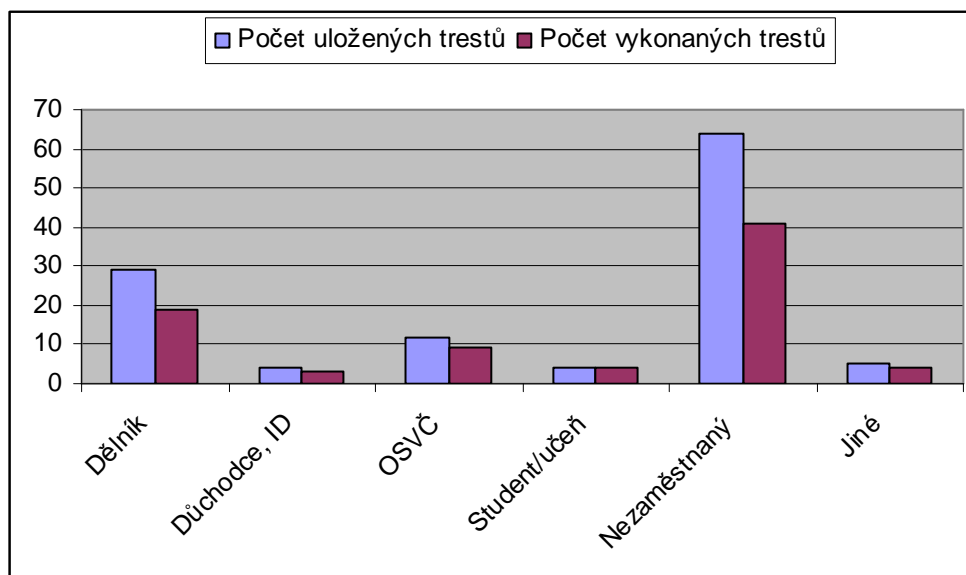
Při rozdělení odsouzených podle jejich pracovní aktivity představují rozhodně nejvýznamnější zastoupení nezaměstnaní. Jednalo se o 62 odsouzených, tj. 53,4 % z celkového počtu, následují dělnické profese s počtem 29, tj. 25 % podíl z celku. Obě tyto skupiny vykazují současně nejnižší podíl vykonaných trestů. Osoby samostatně výdělečně činné jsou zastoupeny přibližně z 10 %. Další profesní kategorie netvoří významný podíl. Kategorie „Jiné“ je zastoupena ženou na mateřské dovolené, řidičem z povolání, číšníkem a dvěma odsouzenými, u nichž byla věc rozhodnuta trestním příkazem a jejich zaměstnání nebylo uvedeno. Trest OPP byl uložen i 2 osobám v invalidním důchodu a 2 důchodcům. V této skupině trest vykonali všichni kromě 1 z důvodu úmrtí. Také všichni studenti (učni) trest OPP vykonali.

Tabulka č. 6 Rozdělení odsouzených k trestu OPP podle pracovního zaměření

Pracovní zaměření	Počet trestů OPP	Relativní četnost (v %)	Počet vykonaných trestů	Podíl vykonaných trestů
Dělník	29	25,0	19	65,5
Důchodce, ID	4	3,4	3	75,0
OSVČ	12	10,3	9	75,0
Student/učeň	4	3,4	4	100,0
Nezaměstnaný	62	53,4	41	66,1
Jiné	5	4,3	4	80,0
Celkem	116	x	80	69,0

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 2 Počet uložených a vykonaných trestů OPP dle pracovního zaměření

Zdroj: vlastní šetření

Podle mého názoru je velice vhodné ukládat trest OPP nezaměstnaným, i když vykazují nejnižší podíl vykonaných trestů. Na rozdíl od dělníků disponují volným časem, který je tak naplněn smysluplnou činností a navíc je v jejich možnostech trest OPP v co nejkratší době vykonat. Současně tak mohou být podpořeny pracovní návyky těchto osob.

Soudci Okresního soudu v Bruntále při ukládání trestu OPP v roce 2008 volili nejčastěji nejvyšší možnou výměru – 400 hodin - v 31 % případů (36 trestů). Následovala 300 hodinová výměra s 30 uloženými tresty (25 % z celkového počtu uložených OPP) a 200 hodinová s 25 uloženými tresty (22 % z celkového počtu). Ve výměrách nad 200 hodin bylo uloženo 70 % z celkového počtu uložených trestů OPP (84 případů).

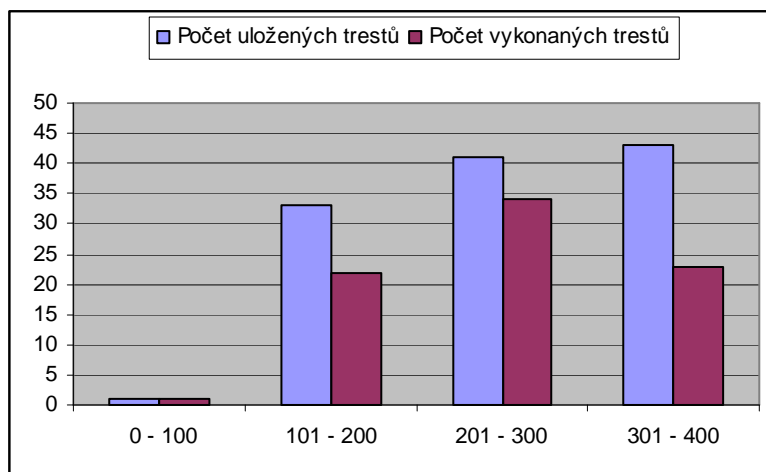
Z tabulky č. 7 a grafu č. 3 je zřejmé, že tresty byly nejčastěji ukládány v horní polovině zákonné trestní sazby. Ve zkoumaných 116 věcech byl trest OPP vykonán v 80 případech, tj. v 69 %, zbývajících 36 trestů, tedy 31 %, vykonáno nebylo. Z tabulky č. 7 je patrné, že při rozdělení trestů do skupin podle jejich výše, má nejvyšší podíl vykonaných trestů skupina s tresty uloženými do 100 hodin, avšak jednalo se pouze o jeden uložený trest. Procentuální zastoupení vykonaných trestů přesahující 80 % se vyskytuje o trestů s výměrou nad 200 do 300 hodin. Naopak pouze mírně nadpoloviční množství uložených trestů OPP vykonali odsouzení, jimž byl uložen trest s nejvyšší výměrou nad 300 hodin.

Tabulka č. 7 Uložené a vykonané tresty OPP podle výměry

Výměra trestu OPP	Počet uložení	Relativní četnost (v %)	Počet vykonaných trestů OPP	Podíl vykonaných trestů (v %)
0 - 100	1	0,9	1	100,0
101 - 200	32	27,6	22	68,8
201 - 300	41	35,3	34	82,9
301 - 400	42	36,2	23	54,8
Celkem	116	x	80	69,0

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 3 Počet uložených a vykonaných trestů OPP podle výměry

Zdroj: vlastní šetření

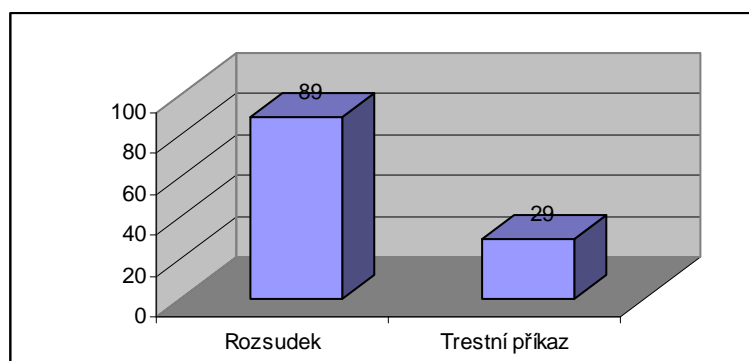
Z celkového počtu trestů OPP uložených v roce 2008 byla převážná většina uložena rozsudkem – v 75 % případů. Pouze z jedné čtvrtiny soudci využili k uložení trestu trestního příkazu bez nařízení jednání. V případě trestních příkazů nebyl vykonán trest OPP ze 41 % (12 případů) a v případě rozsudků z 27 % (24 případů).

Tabulka č. 8 Druh rozhodnutí, kterým byly uloženy tresty OPP v roce 2008

Druh rozhodnutí	Absolutní četnost	Relativní četnost (v %)
Rozsudek	87	75,0
Trestní příkaz	29	25,0
Celkem	116	100,0

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 4 Druh rozhodnutí, jimž byl uložen trest OPP

Zdroj: vlastní šetření

Pachatelé v šetřených 116 věcech spáchali celkem 134 trestných činů (v 18 případech byly spáchány dva trestné činy). Při analýze jsem však brala v úvahu u každého odsouzeného pouze jeden, přísněji trestný čin. Trestné činy jsem roztřídila podle jejich zařazení do hlav trestního zákona.

Trestné činy hlavy VI. proti rodině a mládeži, VII. proti životu a zdraví a VIII. proti svobodě a lidské důstojnosti byly v novém trestním zákoníku umístěny do úvodních hlav, kdy hned I. hlava obsahuje trestné činy proti životu a zdraví, II. hlava trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství a IV. hlava trestné činy proti rodině a mládeži. Zákonodárce mínil tímto krokem zdůraznit mimořádný zájem společnosti na ochraně člověka a jeho základních práv a také vyzvednout význam rodiny a mládeže, která je nositelem budoucnosti.¹²⁵

Trestné činy hlav VI., VII. a VIII. jsem vzhledem k jejich podobné charakteristice, větší závažnosti a současně také nízkému zastoupení v celkovém počtu uložených trestů sloučila do jedné kategorie. Z následujícího přehledu vyplývá, že tresty uložené za tyto trestné činy mají nejvyšší podíl těch, které nebyly vykonány (téměř 70 % podíl). Převažovaly zde tresty zanedbání povinné výživy podle ust. § 213 trestního zákona, ublížení na zdraví podle ust. § 221 trestního zákona a porušování domovní svobody podle ust. § 238 trestního zákona.

Naopak v případě trestů OPP uložených za trestné činy hlavy V. trestního zákona - hrubě narušující občanské soužití, nebyl vykonán pouze 1 uložený trest. Jednalo se o 10 trestných činů výtržnictví podle ust. § 202 trestního zákona, 7 trestných činů ohrožení pod vlivem návykové látky podle ust. § 201 trestního zákona a 1 trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle ust. § 197a) trestního zákona.

Za poměrně úspěšnější co do vykonání je možno také považovat tresty uložené za trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (hlava III.) a také trestné činy proti majetku (hlava IX.), s téměř třemi čtvrtinami vykonaných trestů. Zde významně převažovaly trestné činy maření výkonu úředního rozhodnutí podle ust. § 171 trestního zákona (21 trestů) a trestné činy krádeže podle ust. § 247 trestního zákona (23 trestů). U trestů za trestné činy obecně

---

¹²⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 27.

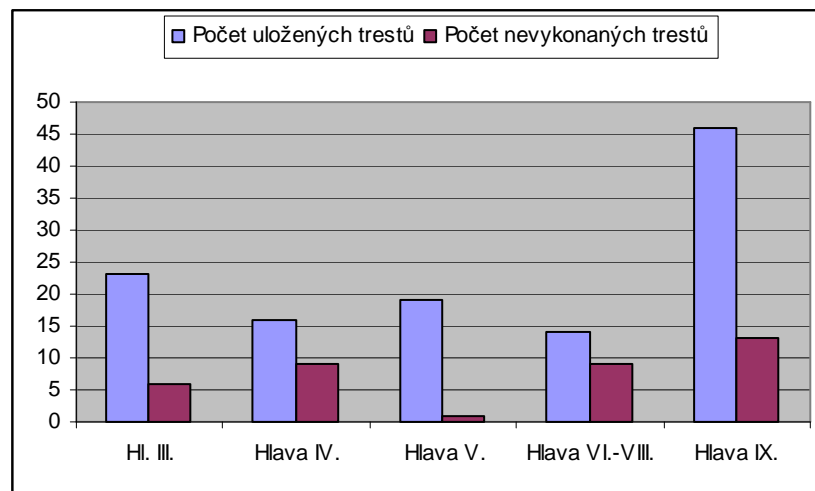
nebezpečné uvedené v hlavě IV. trestního zákona lze konstatovat malou úspěšnost co do výkonu, když nebyla vykonána více, než polovina uložených trestů (56,3 %).

Tabulka č. 9 Spáchané trestné činy rozdělené podle hlav trestního zákona

Trestné činy dle hlav tr.zák.	Počet	Počet nevykonaných trestů	Podíl nevykonaných trestů (v %)	Podíl vykonaných trestů (v %)
Hl. III.	23	6	26,1	73,9
Hlava IV.	16	9	56,3	43,8
Hlava V.	18	1	5,6	94,4
Hlava VI.-VIII.	13	9	69,2	30,8
Hlava IX.	46	13	28,3	71,7
Celkem	116	38	X	x

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 5 Počet uložených a nevykonaných trestů OPP dle hlav TZ

Zdroj: vlastní šetření

Dále jsem zjišťovala, co bylo příčinou nevykonání trestu OPP. Z následující tabulky a grafu je zřejmé, že nejvyšší zastoupení má přeměna trestu (33,3%) a dále zrušení rozhodnutí v důsledku uložení souhrnného trestu.

Z 36 nevykonaných trestů šetřeného souboru bylo na trest odnětí svobody přeměněno 12 trestů. Jednalo se o zaviněné nevykonání trestu OPP, ve 4 případech odsouzený nevedl v době od odsouzení do skončení výkonu trestu OPP řádný život.

S další trestnou činností souvisí 14 případů nevykonání trestu OPP. V 9 případech došlo ke zrušení rozhodnutí uložením souhrnného trestu a v dalších 5 věcech se odsouzený nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody.

Celkem 3 tresty OPP nebyly vykonány z důvodu aplikace ust. § 419 trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010, tedy zák. č. 40/2009 Sb., který již mezi skutkovými podstatami ve zvláštní části neobsahuje trestný čin zákazu řízení motorových vozidel bez řidičského oprávnění. V pěti případech dosud trest nebyl vykonán ani nebylo rozhodnuto o jeho přeměně, což bylo způsobeno problémy s doručováním a kontaktováním odsouzeného, či dokonce s jeho neznámým pobytem (2 případy).

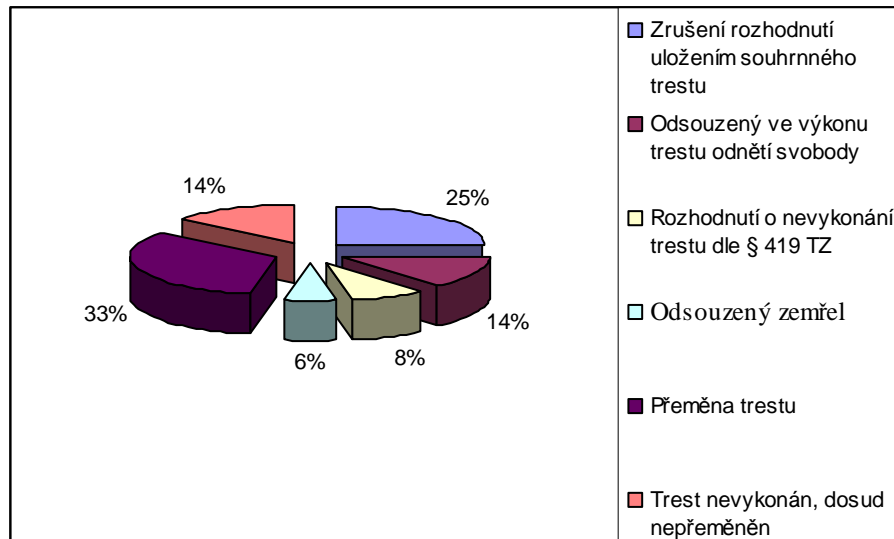
V jednom případě odsouzený po nařízení výkonu trestu OPP zemřel.

Tabulka č. 10 Důvody nevykonání trestu OPP

Důvod nevykonání trestu	Absolutní četnost	Relativní četnost (v %)
Zrušení rozhodnutí uložením souhrnného trestu	9	25,0
Odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody	5	13,9
Rozhodnutí o nevykonání trestu dle § 419 TZ	3	8,3
Odsouzený zemřel	2	5,6
Přeměna trestu	12	33,3
Trest nevykonán, dosud nepřeměněn	5	13,9
Celkem	36	x

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 6 Důvody nevykonání trestu OPP

Zdroj: vlastní šetření

V šetřených 116 věcech byl trest OPP uložen 41 obviněným – recidivistům, což představuje 35 % podíl. V těchto případech nebyl trest OPP vykonán v 16 věcech, tedy z 39 %. (Ve věcech, v nichž se nejednalo o recidivistu, nebyl vykonán trest OPP z 28 %).

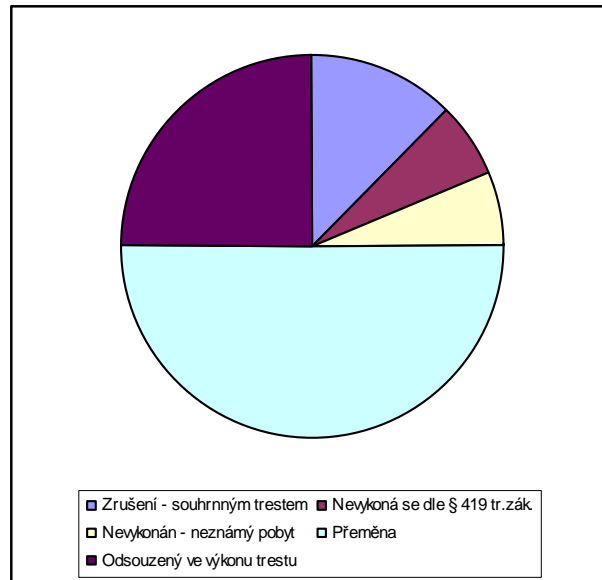
V případě recidivistů byly nejčastějším důvodem nevykonání trestu OPP přeměna v trest odnětí svobody a skutečnost, že se odsouzený nacházel ve výkonu trestu. V prvním případě se jednalo o 70 % všech přeměněných trestů souboru, v druhém případě o 80 % všech nevykonaných trestů z důvodu pobytu odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody (srovnej Tab. č. 10 a 11).

Tabulka č. 11 Důvody nevykonání trestu OPP u recidivistů

Důvod nevykonání trestu	Četnost	Relativní četnost (v %)
Zrušení - souhrnným trestem	2	12,5
Nevykoná se dle § 419 trestního zákona	1	6,3
Nevykonán - neznámý pobyt	1	6,3
Přeměna	8	50,0
Odsouzený ve výkonu trestu	4	25,0
Celkem	16	100,0

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 7 Důvody nevykonání trestu OPP
u recidivistů

Zdroj: vlastní šetření

5.2 Délka řízení

V řízení před soudem jsem pro potřeby další analýzy rozlišila fázi označenou jako A, která představuje část trestního řízení od podání obžaloby (návrhu na potrestání) do právní moci rozsudku (trestního příkazu), a fázi B označující úsek trestního řízení od právní moci rozsudku či trestního příkazu do rozhodnutí o nařízení výkonu trestu OPP. Podmínkou nařízení uloženého trestu OPP je jeho projednání u PMS a tato skutečnost má nesporně vliv na celkovou délku řízení.

Řízení před soudem vystihuje Schéma 1 (Příloha 1), kdy po vydání rozhodnutí soudem projednává OPP Probační a mediační služba a poté se věc vrací soudu k nařízení výkonu trestu. Schéma 2 (Příloha 2) znázorňuje průběh řízení při předjednání trestu OPP. Věc se dostává k Probační a mediační službě před vydáním rozhodnutí a následně také po vydání rozhodnutí k projednání podmínek výkonu uloženého trestu OPP. Po tomto úkonu je trest soudem nařízen, formou usnesení, které vydává vyšší soudní úředník nebo asistent soudce.

Fáze A:

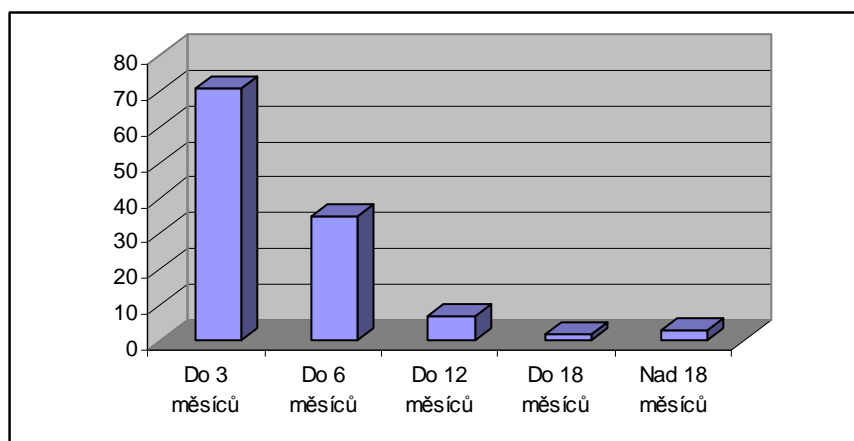
Průměrná délka řízení v této fázi činila 3,7 měsíce, přičemž nejkratší trvala 1 týden a nejdelší 22,5 měsíce. Do 3 měsíců bylo vyřízeno 70 věcí (tj. 60,3 %), 90 % všech věcí bylo rozhodnuto do 6 měsíců.

Tabulka č. 12 Délka řízení před soudem – fáze A

Délka	Absolutní četnost	Relativní četnost (v %)	Kumulativní relativní četnost (v %)
Do 3 měsíců	70	60,3	x
Do 6 měsíců	35	30,2	90,5
Do 12 měsíců	6	5,2	95,7
Do 18 měsíců	2	1,7	97,4
Nad 18 měsíců	3	2,6	100
Celkem	116	100	X

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 8 Počet vyřízených věcí – fáze A

Zdroj: vlastní šetření

Fáze B:

Zde jsem mohla zkoumat pouze výběrový soubor 96 věcí, v nichž došlo k nařízení trestu OPP. V ostatních věcech k nařízení trestu nedošlo z důvodu postoupení věci k nařízení jinému příslušnému soudu (14 případů), dále z důvodu pobytu odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody (2 věci), z důvodu úmrtí odsouzeného (1 věc) a v 5 případech došlo ke zrušení trestu OPP v důsledku uložení souhrnného trestu.

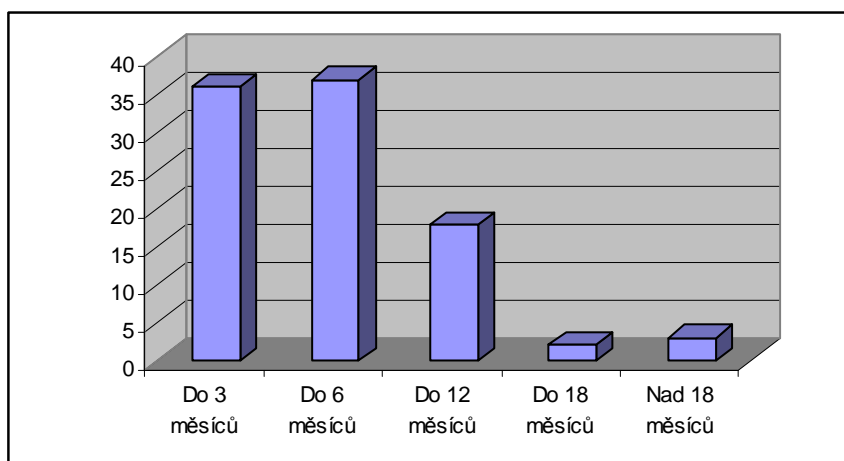
Průměrná délka řízení v této části činila 4,9 měsíců, nejkratší 19 dnů a nejdelší 21,3 měsíců. Vyšší průměrná délka je způsobena nutností zasílat před vydáním usnesení o nařízení výkonu trestu požadavek PMS k projednání výkonu trestu OPP. Do 6 měsíců bylo vyřízeno 76 % věcí.

Tabulka č. 13 Délka řízení před soudem – fáze B

Délka	Absolutní četnost	Relativní četnost (v %)	Kumulativní relativní četnost (v %)
Do 3 měsíců	36	37,5	x
Do 6 měsíců	37	38,5	76
Do 12 měsíců	18	18,8	94,8
Do 18 měsíců	2	2,1	96,9
Nad 18 měsíců	3	3,1	100
Celkem	96	100	X

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 9 Počet vyřízených věcí – fáze B

Zdroj: vlastní šetření

Z výše uvedeného je zřejmé, že delší časový úsek představuje část řízení od právní moci rozhodnutí do vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP. V předchozí fázi označené jako A je naprostá většina věcí vyřízena do tří měsíců a následně dochází k výraznému snižování jejich počtu. V navazující části (označené B) je vyřízeno o něco vyšší podíl věcí v rozmezí od tří do šesti měsíců, zřetelně patrný je však oproti předchozímu řízení nárůst věcí, které byly vyřízeny v rozmezí nad 6 do 12 měsíců.

Doba uběhlá od spáchání trestného činu do nařízení výkonu trestu:

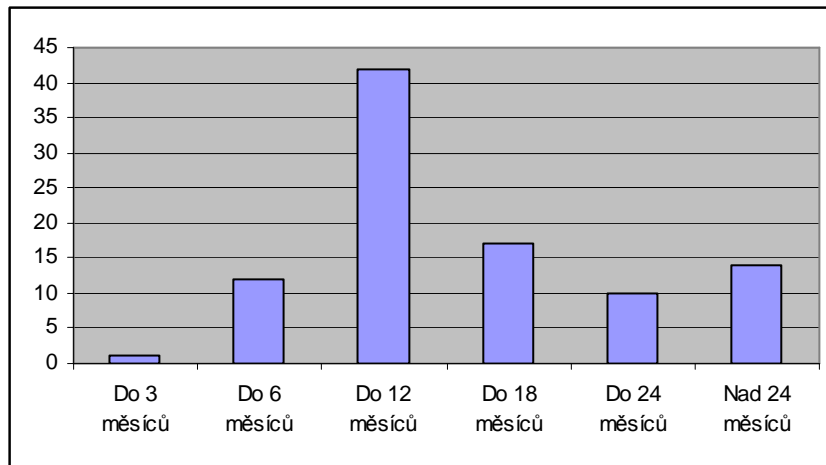
S ohledem na cíl práce mě zajímala rovněž doba, která uplynula od spáchání trestného činu do rozhodnutí o nařízení výkonu trestu, tedy do okamžiku, kdy mohlo být fakticky započato s jeho výkonem. Průměrná délka činila 14 měsíců, nejkratší 2 měsíce a nejdelší přesáhla 5 let (61 měsíců). Do jednoho roku od spáchání trestného činu bylo nařízeno 58 % věcí. Čtvrtina však byla nařízena po uplynutí více, než roku a půl a poměrně vysoký podíl až po dvou letech (14,6%).

Tabulka č. 14 Doba od spáchání trestného činu do nařízení výkonu trestu

Délka	Absolutní četnost	Relativní četnost (v %)	Kumulativní relativní četnost (v %)
Do 3 měsíců	1	1,0	x
Do 6 měsíců	12	12,5	13,5
Do 12 měsíců	42	43,8	57,3
Do 18 měsíců	17	17,7	75,0
Do 24 měsíců	10	10,4	85,4
Nad 24 měsíců	14	14,6	100,0
Celkem	96	100,0	X

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 10 Doba od spáchání trestného činu do nařízení výkonu trestu

Zdroj: vlastní šetření

5.3 Analýza spisů

Pro zjištění průběhu řízení a zejména jeho rychlosti jsem provedla rozbor 3 náhodně vybraných spisů, v nichž bylo v roce 2008 pravomocně uložen trest OPP. Předloženy mi byly tyto spisy 1T 178/2008, 2T 217/2008 a 2T 234/2008. Také jsem požádala o předložení 1 spisu, v němž byl v roce 2010 uložen trest OPP trestním příkazem.

Ze spisů jsem zjistila následující:

Protokoly o výsledku podezřelého vždy obsahovaly údaje o bydlišti, zaměstnání, či evidenci u úřadu práce a přehled předchozí trestné činnosti. Vždy bylo rovněž uvedeno číslo mobilního telefonu podezřelého, případně aktuální adresa pobytu. Řízení v těchto věcech probíhalo takto:

a) 1T 178/2008 – muž, 30 let, § 180d, § 171/1c trestního zákona, spáchání činu 26. 7. 2008

- 4. 8. 2008 - podání návrhu na potrestání
- 15. 10. 2008 – právní moc trestního příkazu, uloženo 300 hodin OPP
- 20. 10. 2008 – zaslání trestního příkazu, opisu rejstříku trestů odsouzeného a žádost o projednání trestu OPP

- 24. 11. 2008 – projednání podmínek výkonu trestu u PMS
- 26. 11. 2008 – vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP

Trest byl zrušen souhrnným trestem.

b) 2T 217/2008 – muž, 19 let, § 180d trestního zákona, čin spáchan 1. 9. 2008

- 29. 9. 2008 – podání návrhu na potrestání
- 17. 11. 2008 – právní moc trestního příkazu, uloženo 150 hodin OPP
- 2. 1. 2009 – zaslání trestního příkazu, opisu rejstříku trestů odsouzeného a žádost o projednání trestu OPP
- 20. 1. 2009 – projednání podmínek výkonu trestu u PMS
- 26. 1. 2009 – vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP.
- 4. 1. 2010 – rozhodnuto, že se trest dle ust. § 419 trestního zákona nevykoná.

Ve věci se obviněný k možnosti uložení trestu OPP nevyjádřil, vyskytovaly se problémy s doručováním trestního příkazu, nařízení výkonu trestu, výzvy k nastoupení výkonu trestu. Vždy bylo nutno přistoupit k doručování prostřednictvím orgánů policie.

c) 2T 234/2008 - muž, 37 let, § 248 odst. 1 trestního zákona

- 16. 10. 2008 – podána obžaloba
- 11. 11. 2008 – právní moc trestního příkazu, uloženo 200 hodin OPP, povinnost k náhradě škody ve výši 7.100,- Kč
- 5. 1. 2009 odeslání trestního příkazu, opisu rejstříku trestů odsouzeného a žádost o projednání trestu OPP
- Projednání trestu OPP neproběhlo, odsouzený 21. 1. 2009 požádal PMS Bruntál o zaslání spisu do Prahy, kam se hodlá přestěhovat. Obdržel kontakt na PMS v Praze.
- 7. 4. 2009 žádá PMS Bruntál Okresní soud v Bruntále o odeslání spisu do Prahy na základě emailové a telefonické žádosti odsouzeného ze dne 7. 4. 2009.

- 6. 8. 2009 – vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP Obvodním soudem pro Prahu 9.

Trest byl vykonán v době od 6. 9. 2009 do 26. 6. 2010.

d) 1T 24/2010 – muž, 34 let, § 205 odst. 2 trestního zákoníku č. 40/2010 Sb., čin spáchán 1. 2. 2010

- 25. 2. 2010 – návrh na potrestání
- 10. 3. 2010 – PMS požádána o předjednání trestu OPP
- 29. 3. 2010 – předjednání trestu u PMS, výsledkem je doporučující zpráva PMS, podklad pro vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP, kladné stanovisko obviněného k uložení trestu OPP, a poučení o výkonu trestu OPP, jež bylo dáno obviněnému (Příloha 3)
- 30. 3. 2010 – doručena soudu doporučující zpráva PMS, kladné stanovisko obviněného a poučení, které mu bylo poskytnuto ve věci výkonu trestu OPP
- 12. 5. 2010 – právní moc trestního příkazu
- 12. 7. 2010 – žádost o realizaci trestu OPP, opis rejstříku trestů a pověření zaslány PMS
- 30. 8. 2010 – projednání podmínek výkonu trestu OPP
- 30. 8. 2010 – nařízení výkonu trestu OPP
- 17. 9. 2010 – sdělení PMS soudu o nastoupení odsouzeného k výkonu trestu
- 27. 12. 2010 – PMS sděluje, že trest byl odsouzeným 3. 12. 2010 vykonán.

5.4 Kvalitativní šetření

Kvantitativní šetření jsem se rozhodla doplnit rozhovory vedenými s odborníky, konkrétně se 2 soudci Okresního soudu v Bruntále a dále s vyšší soudní úřednicí a asistentem soudce tohoto soudu.

Zvolila jsem formu řízeného rozhovoru, otázky jsem měla připraveny v elektronické podobě a odpovědi jsem přímo při rozhovoru doplňovala. V případě soudců jsem rozhovor zahájila otázkami obecnějšího rázu týkající se právní úpravy trestu OPP, posléze jsem přešla k dotazům vztahujícím se k praxi a osobním zkušenostem při ukládání tohoto druhu trestu (Příloha č.3, Příloha č. 4). U asistenta soudce a vyšší soudní úřednice jsem zvolila otázky orientované ryze na jimi vykonávanou praxi ve zmíněné oblasti.

Oba oslovení soudci mají dostatečně dlouhou praxi v trestním soudnictví. Novou právní úpravu trestního zákoníku a trestního řádu vítají. Z hlediska trestu OPP vidí přínos v širší možnosti jeho aplikace a také v možnosti prodloužit dobu jeho výkonu, neboť v praxi k takovému prodloužení fakticky docházelo i za předchozí úpravy, bez zákonného podkladu.

Pokud se týče ust. § 314e) odst. 3 trestního řádu – předjednaní trestu OPP u PMS, vnímají negativně skutečnost, že tímto postupem by mohlo docházet k výrazným průtahům v řízení v důsledku velmi omezených možností PMS zajistit účast odsouzených u výslechu na středisku – za situací, kdy obvinění nemají trvalé bydliště či mají tendence se trestnímu stíhání vyhýbat. V takových případech je vhodnější nařízení hlavního líčení, přičemž soudce může velice dobře eliminovat průtahy využitím předvedení policí nebo vydáním příkazu k zatčení obviněného. Přesto jeden z oslovených soudců připustil, že myšlenka předjednaní trestu OPP není špatná v případě mladistvých a tam, kde lze předpokládat dobrou spolupráci obviněných s PMS např. proto, že v minulosti trest OPP úspěšně vykonali. Při zvolení tohoto postupu může dojít ke zkrácení celkové délky řízení až po nařízení výkonu trestu. Není-li trest předjednan a je uložen u hlavního líčení, až poté nastává projednání u PMS. V případě předjednaní by se úspora času projevila.

Žádný ze soudců institut předjednaní trestu však v praxi nevyužívá. Ukládají trest OPP převážně rozsudkem, protože považují za důležité osobně pachatele vidět, zhodnotit, zda je schopen a ochoten trest vykonat.

Trest OPP oslovení soudci ukládají často, jedná se o velmi vhodnou alternativu k trestu odnětí svobody, kdy dochází k šetření státních prostředků, odsouzený není vytržen z přirozeného prostředí a současně je mu poskytnuta smysluplná náplň prospěšná společnosti. Z těchto důvodů ukládají trest OPP nezaměstnaným i ženám pečujícím o děti.

Při ukládání trestu soudci zvažují osobu pachatele, jeho zdravotní stav, osobní, majetkové poměry, souhlasné stanovisko a charakter spáchaného trestného činu. Uložení trestu důkladněji zvažují u násilných trestných činů, kde může převážit zájem na ochraně společnosti. Jeden ze soudců zdůraznil nebezpečí speciální recidivy:

„...V případě recidivistů vážím i další okolnosti spáchaného trestného činu a hodnotí se důkladněji osobu pachatele. Je nutno zvážit, zda je vhodné uložit trest, který se vykonává na svobodě, nebo je nutno pro ochranu lidí a majetku zvolit nepodmíněný trest odnětí svobody. U opakované trestné činnosti to opravdu zvažují i v případě, že obviněný dříve trest OPP vykonal. Musím zvažovat, zda nemá sklony k páčání trestné činnosti. U násilné trestné činnosti, např. výtržnictví, či ublížení na zdraví, je to ještě markantnější, při vykonání trestu OPP se totiž na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. Nejedná-li se však o speciální recidivu, může se trest OPP uložit.“¹²⁶

Spolupráci s PMS hodnotí soudci kladně, pokud se týče rychlosti, jsou si vědomi personálních a technických omezení pracovníků PMS. Uvítali by však vyřizování rychlejší, neboť oba považují rychlost uložení trestu za velmi důležitou zásadu ovlivňující výchovný účinek trestání. Hlavní úlohu PMS spatřují soudci v oblasti výkonu trestu.

Podle názoru oslovených soudců se již množství uložených trestů OPP nebude zvyšovat, neboť je využíván v maximální možné míře pro převahu pozitiv, která přináší oproti trestu odnětí svobody.

Z rozhovorů konaných s vyšší soudní úřednicí a asistentem soudce Okresního soudu v Bruntále vyplynulo, že se v oblasti trestu OPP zabývají nařizováním výkonu trestu, vyzývají písemnou formou odsouzené k tomu, aby výkon trestu plnili a poté, v případě jejich pokračující nečinnosti, provádějí výslechy s poučením o následcích nevykonávání trestu OPP. Trest nařizují na základě zprávy PMS, přičemž spolupráci oba hodnotí velmi kladně. Kromě písemné a telefonické komunikace využívají i formu e-mailu. Shodně asistent soudce i vyšší soudní úřednice uvádějí, že problém PMS spočívá v obtížném doručování

---

¹²⁶ Rozhovor s Mgr. Vladimírem Čermákem konaný u Okresního soudu v Bruntále dne 10. března 2011.

odsouzeným, přičemž tento nedostatek prostředků pro řešení problémových případů řeší tím, že oslovují a žádají o spolupráci soud.

Oba respondenti uvedli, že v případě že se odsouzený odstěhuje před nařízením výkonu trestu, měl by uvědomit soud. Mezi pracovníky soudu, soudci a PMS probíhají přibližně dvakrát ročně informativní schůzky, ale tyto zásadní vliv na spolupráci nemají, vzniklé problémy jsou řešeny v konkrétních případech operativně. Webový katalog vnímají oba pracovníci soudu jako pomůcku pro práci PMS, nikoliv soudu.

5.5 Interpretace výsledků – shrnutí 2

Pokud se týče hypotéz, které jsem stanovila v úvodní části praktické práce, dospěla jsem k těmto výsledkům:

Hypotéza č. 1: z nařízených trestů OPP je vykonáno 80 %.

Tato hypotéza se nepotvrdila. Z nařízených 116 trestů OPP bylo vykonáno pouze 80, tzn. 69 % podíl. Vykonatelnost trestů OPP pravomocně uložených u Okresního soudu v Bruntále v roce 2008 je nižší, než jsem předpokládala.

Hypotéza č. 2: nejvyšší podíl vykonaných trestů OPP vykazují tresty s výměrou do 200 hodin.

Ve výměře do 200 hodin OPP bylo uloženo 33 trestů a vykonáno bylo 23 trestů – 70 %. Ve výměře nad 200 do 400 hodin bylo uloženo 83 trestů a vykonáno jich bylo 57, což představuje 69 % podíl. Hypotéza č. 2 se potvrdila, avšak rozdíl mezi vykonatelností trestů do 200 hodin a nad tuto hranici je nepatrný.

Hypotéza č. 3: trest OPP je v průměru nařízen do 1 roku od jeho spáchání.

Tato hypotéza se nepotvrdila. Průměrná doba od spáchání trestného činu do nařízení výkonu trestu OPP činila 14 měsíců. Do 1 roku bylo nařízeno pouze necelých 58 % věcí. Pacha-

telé méně závažných trestných činů mohou v průměru začít s výkonem trestu po uplynutí více, než jednoho roku od spáchání činu.

U Okresního soudu v Bruntále bylo v roce 2008 uloženo 118 trestů OPP. Naprostou většinu odsouzených tvořili muži, pouze přibližně pěti procentní podíl náležel ženám. Následující analýza byla provedena ve 116 věcech, u nichž došlo k nařízení trestu OPP.

Mírně nadpoloviční podíl všech odsouzených tvořily osoby ve věku do 28 let. Trest byl vesměs ukládán mladším osobám do 38 let (v 85 % případů). Nejnižší podíl vykonaných trestů lze sledovat u skupiny obviněných ve věku od 29 do 38 let. Jednalo se přibližně pouze o polovinu vykonaných trestů v této věkové kategorii.

Z hlediska pracovního zaměření odsouzených k trestu OPP tvořili 53 %, tedy nejvyšší podíl nezaměstnaní, čtvrtinové zastoupení jsem zjistila u dělníků. Obě tyto kategorie odsouzených vykazují nejnižší podíl vykonaných trestů.

Nejčastěji uloženou výměrou trestu bylo 400 hodin (31 %). Tresty byly ukládány převážně v horní polovině zákonné trestní sazby (72 % ve výměře nad 200 hodin). Trest OPP byl nejlépe vykonán u trestů s výměrou 250 a 300 hodin (nad 80 %).

Soudci volili ze tří čtvrtin nařízení jednání a rozhodnutí formou rozsudku. Důvodem je potřeba osobně vyslechnout obviněného a posoudit jeho schopnosti a předpoklady výkonu trestu OPP.

U trestných činů podle hlavy VI.-VIII. tr. zák. proti rodině a mládeži, proti životu a zdraví, proti svobodě a lidské důstojnosti je vykonatelnost nejnižší (30 %), nejvyšší je stoprocentní vykonatelnost uložených trestů OPP za trestné činy hlavy V. – hrubě narušující občanské soužití. Zde se jednalo především o trestné činy výtržnictví a ohrožení pod vlivem návykové látky.

Pokud se týče důvodu nevykonání trestu OPP, převažovala svým třetinovým zastoupením přeměna trestů v odnětí svobody. U jedné čtvrtiny nevykonaných trestů byl trest zrušen z důvodu uložení trestu souhrnného.

Průměrná délka řízení ve fázi od podání obžaloby (návrhu na potrestání) do právní moci rozhodnutí činí 3,7 měsíce, nejvyšší počet věcí byl vyřízen do 3 měsíců (70 %). Ve fázi od právní moci rozhodnutí do vydání usnesení o nařízení výkonu trestu činí průměrná dél-

ka již 4,9 měsíce. Od spáchání trestného činu do nařízení uloženého trestu OPP uběhlo v průměru 14 měsíců.

Ze tří spisů Okresního soudu v Bruntále sp.zn. 2T 234/2008, 2T 217/2008 a 1T 178/2008 jsem zjistila, že v protokole o výsledku podezřelého je uvedeno jeho telefonické spojení a aktuální adresa. Postup při vyřizování věci byl vždy stejný – po podání obžaloby či návrhu na potrestání bylo vydáno rozhodnutí a po jeho právní moci byla příslušná PMS požádána o projednání podmínek výkonu trestu. Po splnění této procedury soud vydal usnesení o nařízení výkonu trestu OPP. V prvním případě byl trest nařízen po 4 měsících od spáchání trestného činu, ve druhém případě po uplynutí téměř 5 měsíců. Ve třetí věci byl spis odeslán k nařízení soudu do Prahy. Ve věci z roku 2010 (sp.zn. 1T 24/2010), bylo provedeno po podání návrhu na potrestání předjednání trestu OPP u PMS a poté byl vydán trestní příkaz. Věc byla odeslána PMS k projednání podmínek trestu OPP a téhož dne, kdy k projednání došlo, vyšší soudní úřednice trest OPP nařídila. Trest byl nařízen po 7 měsících od spáchání trestného činu a v průběhu dalších 2 měsíců byl odsouzeným vykonán.

Z doplňujícího kvalitativního šetření provedeného rozhovory s odborníky – se soudci, vyšší soudní úřednicí a asistentem soudce, jsem zjistila, že ve fázi do uložení trestu OPP je činnost u soudu doménou soudců, teprve po právní moci rozhodnutí ve věci samé jsou činní asistent soudce či vyšší soudní úředník.

Všichni z oslovených hodnotí spolupráci s PMS jako dobrou, stále se zlepšující a co do rychlosti prováděnou v rámci současných možností ovlivněných personálním a technickým zázemím. Předjednání trestu oslovení soudci nevyužívají, shledávají tento postup jako zdržení na cestě k rychlému rozhodnutí. Navíc chtějí sami posuzovat osobu pachatele, osobně s ním hovořit a zhodnotit, zda je trest OPP vhodné uložit.

Trest OPP je ukládán často, soudci jej považují za velmi vhodnou alternativu k trestu odnětí svobody, kdy dochází k šetření státních prostředků, odsouzený není vytržen z přirozeného prostředí a současně je mu poskytnuta smysluplná náplň prospěšná společnosti. Tento druh trestu však pečlivěji zvažují v případě násilné trestné činnosti a u speciální recidivy pachatelů.

Z rozhovorů konaných s vyšší soudní úřednicí a asistentem soudce jsem zjistila, že jsou v oblasti trestu OPP činní především ve fázi nařizování výkonu trestu OPP. Trest nařizují na základě zprávy poskytnuté PMS. V případě problémů při výkonu trestu vyzývají odsou-

zené k nástupu a řádnému výkonu trestu, provádějí za tímto účelem výslechy s poučením o možnosti přeměnit trest na trest odnětí svobody. Pracovníci PMS se na ně obracejí v případě problémů s doručováním odsouzeným. Při této spolupráci pracovníci soudu kromě písemné a telefonické komunikace využívají i formu e-mailu. Shodně asistent soudce i vyšší soudní úřednice uvádějí, že problém rychlosti vyřizování PMS spočívá především v obtížném doručování odsouzeným.

Oba respondenti uvedli, že v případě že se odsouzený odstěhuje před nařízením výkonu trestu, měl by uvědomit soud. Mezi pracovníky soudu, soudci a PMS probíhají přibližně dvakrát ročně informativní schůzky, ale tyto zásadní vliv na spolupráci nemají, vzniklé problémy jsou řešeny v konkrétních případech operativně. Webový katalog vnímají oba pracovníci soudu jako pomůcku pro práci PMS, nikoliv soudu.

5.6 Faktory ovlivňující naplnění účelu trestu OPP

Při analýze trestních věcí jsem se zabývala těmito faktory:

Věk – nejnižší podíl vykonaných trestů věkové kategorie vykazovala skupina ve věku od 29 do 38 let (51 % nevykonaných trestů v této skupině), přičemž tato věková skupina tvořila téměř třetinový podíl všech uložených trestů OPP. V 9 případech byl obviněný označen jako recidivista.

Pracovní zaměření – nejnižší podíl vykonaných trestů vykazují nezaměstnaní a dělníci. V obou kategoriích byl trest OPP vykonán pouze přibližně z 66 %, přičemž nezaměstnaní se podíleli 53 % a dělníci 25 % na celkovém množství uložených trestů OPP daného období.

Výměra trestu – problémovou skupinou byli odsouzení s nejvyššími výměrami trestů OPP, tedy 350 a 400 hodin. V současné právní úpravě je nejvyšší výměrou 300 hodin – a do této výše podíl vykonaných trestů stoupal.

Druh rozhodnutí – vykonatelnost u trestních příkazů činila pouze 59 %, u rozsudků 73 %. V současnosti vydání trestního příkazu vyžaduje předjednání trestu u PMS, kdy je zjišťována motivace obviněného k vykonání tohoto trestu.

Druh trestné činnosti – velmi dobře vykonatelné se jeví trestné činy hlavy V. – hrubě narušující občanské soužití (zde převládaly trestné činy výtržnictví a ohrožení pod vlivem

návykové látky. Naopak trestné činy hlavy VI., VII. a VIII., považované novým trestním zákoníkem za nejzávažnější, nebyly vykonány téměř ze 70 %.

Recidiva pachatele – z 35 % byl trest OPP uložen pachateli označenému za recidivistu (41 případů). V této kategorii nebyl vykonán trest v 16 případech, což představuje 39 % podíl. Nejčastějším důvodem byla přeměna trestu v trest odnětí svobody (polovina, tedy 8 případů) a skutečnost, že se obviněný nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody (čtvrtina, tedy 4 případy).

Délka řízení – doba od podání obžaloby (návrhu na potrestání) do právní moci rozhodnutí ve věci samé činí v průměru 3,7 měsíců, doba od právní moci rozhodnutí ve věci samé do vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP činí průměrně 4,9 měsíce. Tato doba je delší z důvodu nutnosti zasílat věc PMS k projednání trestu OPP. Od spáchání trestného činu uplyne průměrně 14 měsíců do nařízení výkonu trestu.

5.7 Diskuze

V následující části vyjadřuji své názory na možnosti omezení faktorů negativně ovlivňujících naplnění účelu trestu.

Ukládání a výkon trestu OPP je náročným procesem, který je založen na činnosti a spolupráci mnoha subjektů v jeho jednotlivých fázích, obviněného nevyjímaje. Při samotném ukládání trestů je vhodné důkladně posoudit osobu pachatele, jeho předpoklady, schopnosti a možnosti výkonu tohoto druhu trestu. Posouzení může být provedeno soudcem v průběhu hlavního líčení nebo probačním úředníkem v rámci předjednání trestu OPP.

Vzhledem k vysokému podílu obviněných a současně vysokému podílu nevykonaných trestů je třeba pečlivě zvážit uložení tohoto druhu trestu:

- u mladších pachatelů ve věku přibližně mezi 29 a 38 lety.
- u nezaměstnaných, kdy je vhodné zjistit, z jakého důvodu je nezaměstnaný, a vzhledem k charakteru sankce, zda tím důvodem není nechť k práci
- v případech dělníků, u nichž mohou být problémem časové možnosti a také únava z manuální práce vykonávané v běžném životě

- u obviněných, kteří spáchali trestnou činnost řazenou zákonodárcem k nejzávažnější (trestné činy proti rodině a mládeži, trestné činy proti životu a zdraví a trestné činy proti svobodě a lidské důstojnost), kdy lze očekávat omezenější možnosti nápravy těchto pachatelů.

Pokud se jedná o dobu, která uplyne od spáchání trestného činu do nařízení výkonu trestu, lze ji považovat za poměrně dlouhou, vezmeme-li v úvahu, že se jedná o nejméně závažnou trestnou činnost. Čtvrtina však byla nařízena po uplynutí více, než roku a půl a 14,6 % věcí zkoumaného souboru dokonce až po dvou letech. Soudci nemohou ovlivnit dobu uběhlou od spáchání trestného činu do podání obžaloby (návrhu na potrestání) a k uložení trestu dochází poměrně rychle – 60 % je vyřízeno do 3 měsíců od nápadu věci a během dalších 3 měsíců dalších 30 % věcí. Ve fázi od uložení do nařízení výkonu trestu je tato doba delší, je patrný vyšší počet věcí vyřízených od 6 do 12 měsíců. Dochází zde k zaslání věci k projednání výkonu trestu PMS, která má omezené možnosti zajištění účasti obviněného na jednání u PMS, velkým problémem je doručování a zjišťování pobytu těchto osob.

Zde se jeví vhodné a lze doporučit, aby PMS byly zasílány kromě rozhodnutí a opisu rejstříku trestů také protokoly o výsledku podezřelého provedené policií, jelikož obsahují telefonní čísla a aktuální adresy uvedené samotnými obviněnými.

Předjednání trestu OPP není příliš využíváno a pokud ano, po vydání rozhodnutí ve věci samé dochází i v těchto případech k zaslání věci PMS k projednání podmínek výkonu trestu před jeho nařízením. Řešením by mohlo být předjednání trestu OPP, v jehož rámci by soud požadoval současně i navržení vhodného poskytovatele a místa výkonu trestu OPP. Po právní moci rozhodnutí ve věci samé by pak mohlo následovat přímo nařízení výkonu trestu vyšším soudním úředníkem či asistentem soudce. Došlo by tak ke sloučení dvou odděleně vykonávaných kroků PMS v jeden. K ověření aktuálnosti požadavku poskytovatele prací je možno před samotným uložení trestu kontaktovat navrženého poskytovatele telefonicky, když tato forma komunikace je běžně úředníky soudu využívána a považována za velmi pružnou.

ZÁVĚR

Trest OPP je v současné praxi soudů ukládán jakožto sankce nahrazující trest odnětí svobody. Je naplněním zásady uplatňování represe i humánního přístupu a současně prostředkem pozitivní motivace pachatelů trestných činů. Důvodem vzniku alternativních trestů jsou také ekonomické dopady ukládání trestu odnětí svobody a dále snaha o účinnější uplatňování prevence ve společnosti. Tento druh sankce je využíván v případech přečinů, tedy méně závažné trestné činnosti.

V návaznosti na historický vývoj hodnot uznávaných společností se měnil také způsob a cíl trestání. Současná, demokratickým směrem se ubírající společnost posiluje využívání alternativních trestů, jejichž prostřednictvím promítá do trestání restorativní prvky. Dokladem této skutečnosti je i nová úprava trestního zákoníku provedená zák. č. 40/2009 Sb., která již reagovala na dosavadní zkušenosti z této oblasti, a dále na ni navazující novelizace trestního řádu provedená zák. č. 41/2009 Sb.

Obecně prospěšné práce v naší právní úpravě existují od roku 1995, tedy více, než 15 let, a soudy tento trest hojně ukládají. Na základě této skutečnosti je možno již provádět zhodnocení efektivnosti ukládání této alternativní sankce a snažit se nalézt cesty k jejímu vylepšení.

V praktické části své práce jsem se pokusila nalézt faktory, které mají vliv na naplnění účelu trestu OPP z hlediska jejich výkonu a z hlediska časového úseku, který uplyne od spáchání trestného činu do okamžiku nařízení trestu. Aby byl účel trestu naplněn, je zapotřebí, aby byl řádně vykonán a aby byl uložen a nařízen co možná nejdříve.

Ze zkoumaného souboru věcí u Okresního soudu v Bruntále, v nichž byl v roce 2008 pravomocně uložen trest OPP, bylo vykonáno pouze 69 %. Na vykonání trestu má mj. vliv motivace pachatele a také stupeň jeho narušení. Problémovou skupinou se ukázali být obvinění ve věku od 29 do 38 let, nezaměstnaní, dělníci, přičemž těmto skupinám byl trest OPP ukládán nejčastěji. Negativní roli hraje také recidiva pachatele a spáchání trestné činnosti zakotvené v hlavě VI. – VIII. trestního zákona (v nové právní úpravě zák. č. 40/2010 Sb. se jedná o trestné činy hlavy I., II. a IV).

Soudci v rámci provedeného kvalitativního šetření shodně uvedli, že s novou právní úpravou nalézají pozitiva v širší možnosti aplikace trestu OPP a také v možnosti prodloužit dobu jeho výkonu. Institut předjednání trestu PMS ve své praxi nevyužívají, považují tento

postup za ohrožení rychlosti řízení v případech s obtížnou dosažitelností obviněných. Současně dávají přednost možnosti osobně zhodnotit osobní předpoklady obviněného pro uložení tohoto trestu. Jeden z oslovených soudců připustil, že myšlenka předjednání trestu OPP není špatná v situaci bezproblémového doručování a za předpokladu řádného výkonu trestu – např. u mladistvých pachatelů či u těch, kteří trest OPP v minulosti řádně vykonali. Při zvolení tohoto postupu může dojít ke zkrácení celkové délky řízení až po nařízení výkonu trestu. Smysl trestního řízení spočívá v tom, že obviněný co nejdříve po spáchání trestného činu vykoná za něj uložený trest.

Trest OPP oslovení soudci ukládají často jako vhodnou alternativu k trestu odnětí svobody šetřící státní prostředky, poskytující odsouzenému možnost vykonat trest v přirozeném prostředí bez případného opuštění rodiny a zprerhání vazeb, což je výhodné zvláště u matek pečujících o děti. V případě nezaměstnaných je trest OPP vhodnou sankcí poskytující odsouzeným možnost pěstovat pracovní návyky a vyplnit volný čas činnostmi vykonávanou ve prospěch občanské společnosti. Samozřejmou podmínkou pro uložení trestu je zdravotní způsobilost a souhlasné stanovisko obviněného, soudci zvažují také osobní, rodinné a majetkové poměry i charakter spáchané trestné činnosti, přičemž v případě násilných trestných činů a speciální recidivy může převážet zájem na ochraně společnosti.

Spolupráci s PMS hodnotí soudci kladně, pokud se týče rychlosti, jsou si vědomi personálních a technických omezení pracovníků PMS. Uvítali by však vyřizování rychlejší, neboť oba považují rychlost uložení trestu za velmi důležitou zásadu ovlivňující výchovný účinek trestání. Těžiště práce PMS soudci spatřují v oblasti výkonu trestu.

Dobu, která uplyne od spáchání trestného činu do jeho nařízení významně ovlivňuje fáze po vydání rozhodnutí ve věci samé, kdy je věc zasílána PMS k projednání podmínek výkonu trestu OPP. I když se spolupráce soudu, PMS a poskytovatelů prací neustále zlepšuje a v praxi jsou využívány moderní prostředky komunikace, překážkou jsou omezené možnosti PMS v případě problémového kontaktování obviněných.

Hlavní výzvou do budoucna se mi jeví usnadnění a urychlení nařízení výkonu trestu a jeho následného výkonu. Významnou roli bude jistě hrát i nová úprava trestního řádu, která se dlouhodobě připravuje, a proto také může čerpat ze zkušeností pracovníků soudu, PMS i poskytovatelů prací na poli ukládání a výkonu trestu OPP.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Derks, J. a kol. *Probace v Evropě*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. ISBN 80-7338-007-2.
- [2] *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. I. Obecná část*. [online].
[cit. 2011-02-02]. Dostupné z <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>.
- [3] *Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR 1/2002, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy*, ze dne 3. 12. 2001, č.j. 505/2001 Org, v platném znění.
- [4] Jankovský, Z. Jak naložit s nepřiměřenou délkou trestního řízení? *Bulletin advokacie*. 2009, č. 12, s. 37. ISSN 1210-6348.
- [5] Jelínek, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 36. ISSN 1210-6348.
- [6] Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.
- [7] *Komentář ke statistickému vyhodnocení činnosti středisek Probační a mediační služby v České republice za rok 2008*. [online]. [cit. 2010-12-05]. Dostupné z <https://www.pmscr.cz/ke-stazeni/>.
- [8] Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: Obecná část*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009. 834 s. ISBN 978-80-7400-042-3.
- [9] Lata, J. *Účel a smysl trestu*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007. 114 s. ISBN 978-80-86920-24-5.
- [10] Nález Ústavního soudu ČR, sp.zn. I. ÚS 554/04 ze dne 31. 3. 2005.

- [11] *Obecně prospěšné práce, jejich výkon a význam v českém trestním právu.* [online]. [cit. 2010-10-16]. Dostupné z <http://trestni.juristic.cz/489620/clanek>.
- [12] Probační a mediační služba ČR. *Metodický standard činnosti PMS v oblasti TOPP*, s. 3. [online]. [cit. 10-02-2011]. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf
- [13] Přesličková, H., Gajdoš, R. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice. Informativní brožura pro obce, nevládní organizace a účastníky řízení.* 72 s. Praha: Český helsinský výbor, 2003.
- [14] Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 70 s. ISBN 978-80-7338-093-9.
- [15] Púry, F. *Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku.* [online]. [cit. 2011-01-28]. Dostupné z http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_7054/nektere-zmeny-v-ukladani-trestu-podle-noveho-trestniho-zakoniku.aspx.
- [16] Rozsudek Městského soudu v Praze, sp.zn. 7To 291/2001, dostupné z <http://www.beck-online.cz/legalis/document-view.seam?type=html&documentId=nejptembqgfpngx4s7gez643uojptinbr&conversationId=611463#selected-node>.
- [17] Rozum, J. a kol. *Vybrané problémy sankční politiky. Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy.* 1. vyd. Praha: Institut pro kriminální a sociální prevenci, 2005. 199 s. ISBN 80-7338-042-0.
- [18] Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D. *Systém českého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti.* 2. přeprac. a dopl. vydání. Praha: Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.
- [19] Suchý, O. Válková, H. *Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. Právní rozhledy.* 1996, č. 4, s. 151. ISSN 1210-6410.

- [20] Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009. 730 s. ISBN 978-80-7400-109-3.
- [21] Šámal, P. *Trestní řád. Komentář*. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. 3040 s. ISBN 978-80-7400-043-0.
- [22] Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 22-23. ISSN 1210–6348.
- [23] Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář – díl I*. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. 742 s. ISBN 80-7179-896-7.
- [24] Šámal, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. 1227 s. ISBN 978-80-7179-375-5.
- [25] Urbánek, J. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v ČR. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 7, s. 200. ISSN 1213-5313.
- [26] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2003, sp. zn. 4Tz 112/2003.
- [27] Válková, H. Sotolář, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století? *Trestní právo*, 2000, č. 1, s. 10. ISSN 1211-2860.
- [28] Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- [29] Zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- [30] Zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.
- [31] Zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

- [32] Žatecká, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-87071-55-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj.	A jiné.
Apod.	A podobně.
Cit.	Citovaný.
Č.	Číslo.
Čl.	Článek.
ČR	Česká republika.
ID	Invalidní důchodce.
Mj.	Mimo jiné.
Např.	Například.
Odst.	Odstavec.
OPP	Obecně prospěšné práce.
OS	Odnětí svobody.
OSN	Organizace spojených národů.
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná.
PMS	Probační a mediační služba.
Popř.	Popřípadě.
Příp.	Případně.
Sb.	Sbírka zákonů České republiky.
Sp.zn.	Spisová značka.
Tj.	To je.
TOPP.	Trest obecně prospěšných prací.
Tr.zák.	Trestní zákon.
TZ	Trestní zákon.

Tzn. To znamená.

Ust. Ustanovení.

Zák. Zákon.

ZSM Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

SEZNAM OBRÁZKŮ

1. Graf č. 1 Rozdělení odsouzených do věkových kategorií
2. Graf č. 2 Počet uložených a vykonaných trestů OPP dle pracovního zaměření
3. Graf č. 3 Počet uložených a vykonaných trestů OPP podle výměry
4. Graf č. 4 Druh rozhodnutí, jimž byl uložen trest OPP
5. Graf č. 5 Počet uložených a nevykonaných trestů OPP dle hlav TZ
6. Graf č. 6 Důvody nevykonání trestu OPP
7. Graf č. 7 Důvody nevykonání trestu OPP u recidivistů
8. Graf č. 8 Počet vyřízených věcí – fáze A
9. Graf č. 9 Počet vyřízených věcí – fáze B
10. Graf č. 10 Doba od spáchání trestného činu do nařízení výkonu trestu

SEZNAM TABULEK

1. Tab. č. 1 Podíl případů evidovaných v přípravném a vykonávacím řízení na celkovém počtu evidovaných případů
2. Tab. č. 2 Dílčí počet případů evidovaných v rámci vykonávacího řízení dospělých klientů
3. Tab. č. 3 Srovnání úprav OPP
4. Tab. č. 4 Zastoupení mužů a žen s trestem OPP v roce 2008
5. Tab. č. 5 Rozdělení odsouzených k trestu OPP o věkových kategorií
6. Tab. č. 6 Rozdělení odsouzených k trestu OPP podle pracovního zaměření
7. Tab. č. 7 Uložené a vykonané tresty OPP podle výměry
8. Tab. č. 8 Druh rozhodnutí, kterým byly uloženy tresty OPP v roce 2008
9. Tab. č. 9 Spáchané trestné činy rozdělení podle hlav trestního zákona
10. Tab. č. 10 Důvody nevykonání trestu OPP
11. Tab. č. 11 Důvody nevykonání trestu OPP u recidivistů
12. Tab. č. 12 Délka řízení před soudem – fáze A
13. Tab. č. 13 Délka řízení před soudem – fáze B
14. Tab. č. 14 Doba od spáchání trestného činu do nařízení výkonu trestu

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Schéma řízení před soudem při ukládání trestu OPP

Příloha 2: Schéma řízení před soudem při ukládání trestu OPP s předjednáním trestu

Příloha 3: Předjednání trestu OPP

Příloha 4: Rozhovor se soudcem č. 1

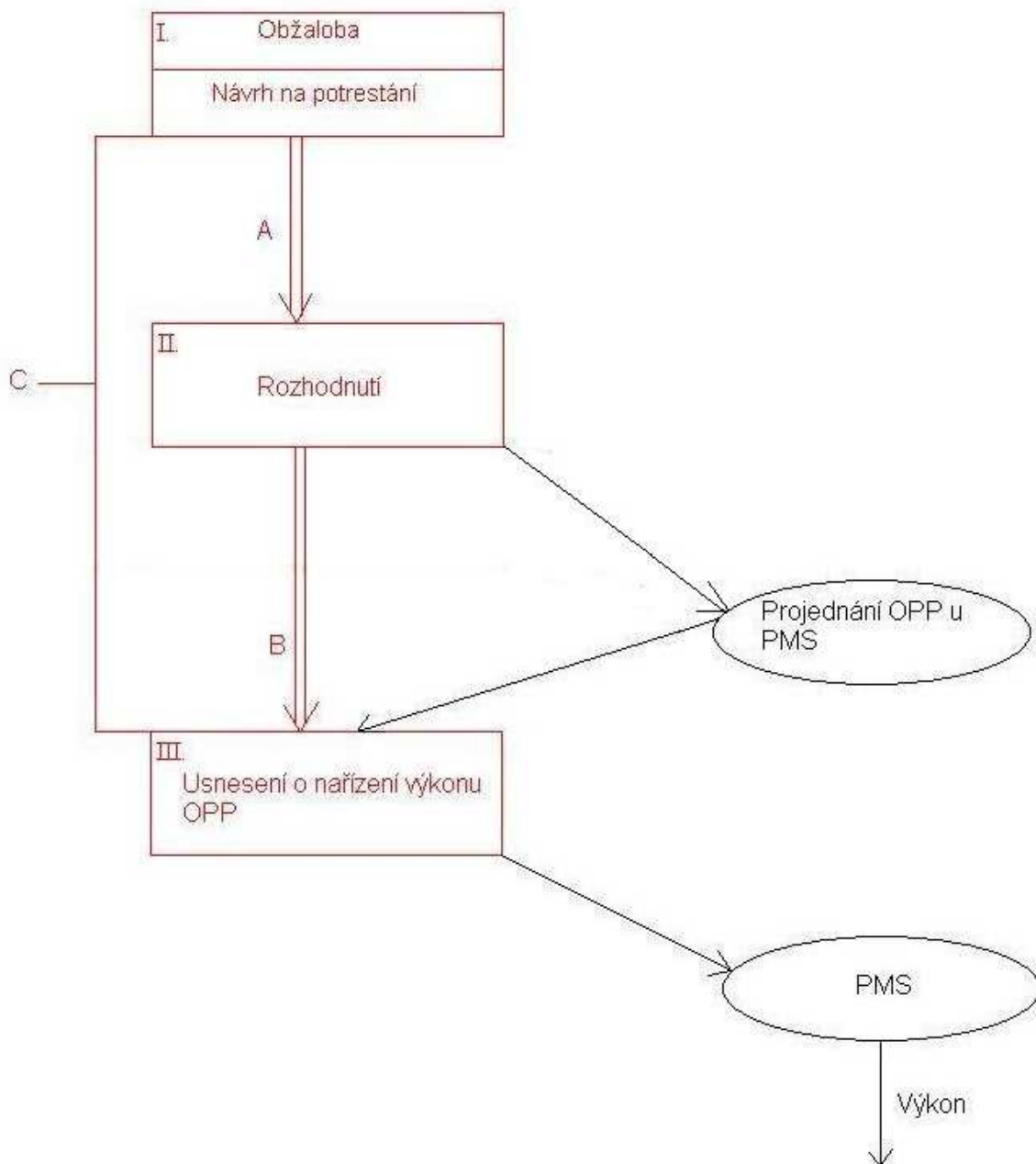
Příloha 5: Rozhovor se soudcem č. 2

Příloha 6: Rozhovor s asistentem soudce

Příloha 7: Rozhovor s vyšší soudní úřednicí

PŘÍLOHA 1: SCHÉMA ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM PŘI UKLÁDÁNÍ TRESTU OPP

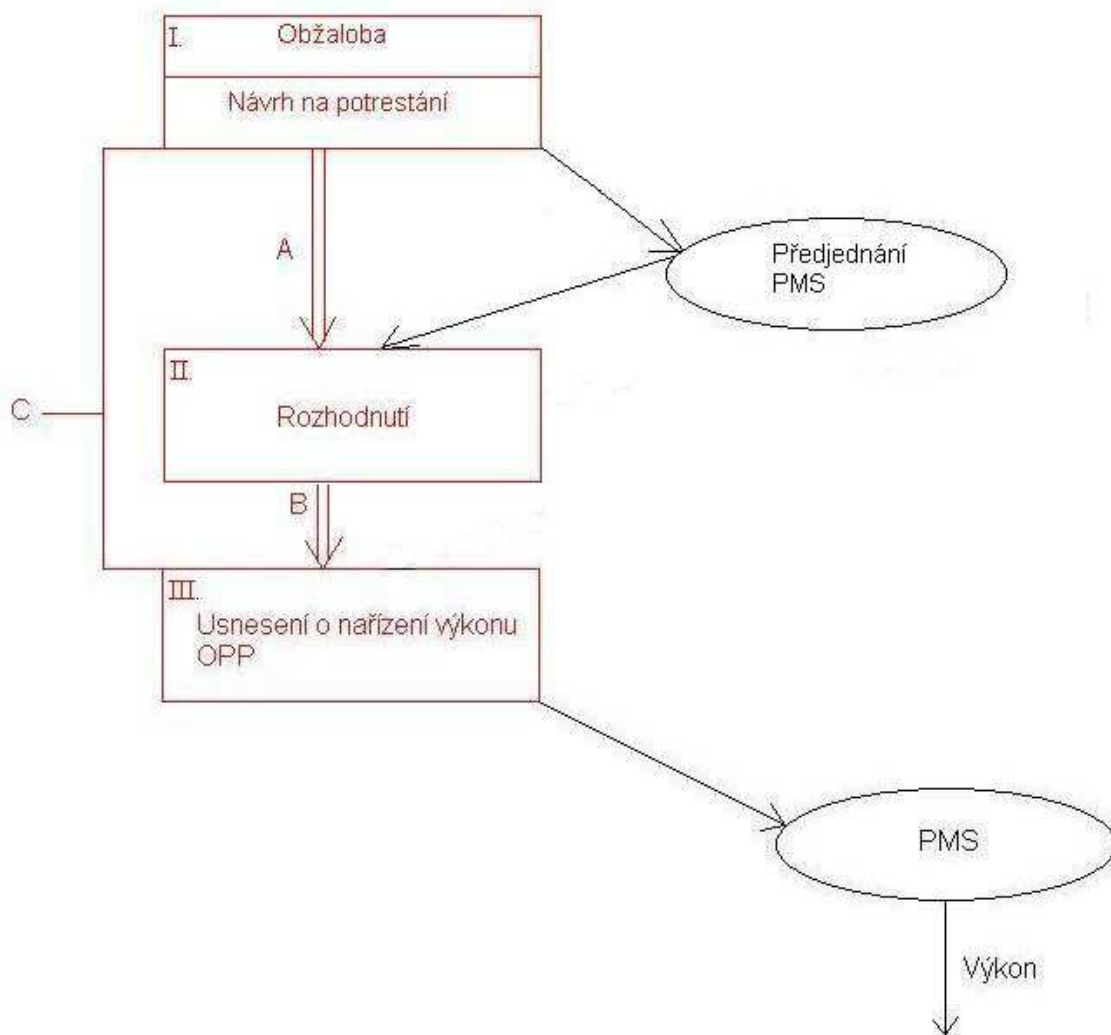
Schéma 1

Zdroj: vlastní šetření

PŘÍLOHA 2: SCHÉMA ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM PŘI UKLÁDÁNÍ TRESTU OPP S PŘEDJEDNÁNÍM TRESTU

Schéma 2

Zdroj: vlastní šetření

PŘÍLOHA 3: PŘEDJEDNÁNÍ TRESTU OPP

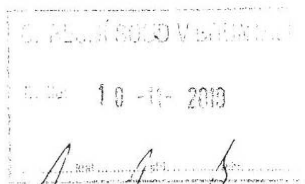
BT 42/2010-52-

Bruntál

sp. zn. 2PM 5067/2010-801
sp. zn. [redacted]

Okresní soud v Bruntále
Mgr. Jakub Rinke
asistent soudce

Opavská 5
794 01 Krnov
554 706 184
737 247 466
afisarova@pms.justice.cz

Podklad pro vydání usnesení o nařízení trestu OPP

Jméno a příjmení klienta: [redacted]
Datum narození: [redacted]
Bydliště: [redacted] 794 01 Krnov
Povolání: Pracovní poměr na dobu neurčitou ve firmě PENTA STEEL GROUP, s.r.o., Praha
Pracovní dovednosti a zkušenosti: Stavební, údržbářské a úklidové práce
Zdravotní stav, omezení: Dobrý, omezení nemá
Překážky pro výkon trestu OPP: Trvalé zaměstnání
Uložené přiměřené povinnosti či omezení: Trest zákaz činnosti – zákaz řízení všech motorových vozidel na dobu 2 let

Projednané místo výkonu trestu OPP: Domov pro seniory Krnov, Rooseveltova 2141, Krnov

Kontaktní osoba: Mgr. Oldřich Jarkuliš
Tel.: 554 684 611, 602 793 844

Odborné – zednické práce

Druh prací:

Výměra trestu OPP: 300 hodin

Časové možnosti klienta: dle domluvy a potřeb poskytovatele

Záznam z projednání podmínek se vyhotovuje čtyřikrát; po jednom vyhotovení obdrží klient, soud, instituce, ve které bude trest vykonáván a jedno bude založeno do probačního spisu.

V Krnově dne 9.11.2010

Michal Grulich
Klient

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR
Středisko Bruntál, pobočka Krnov
Opavská 5, 794 01 KRNOV
Česká republika

Mgr. Alena Fišarová
Probační úředník

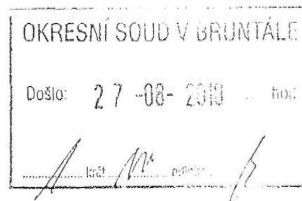

Bruntál

667 1/2010 - 29
Nádražní 20
P.O.Box A/25
792 01 Bruntál
554 706 361
734 362 932
korsagova@pms.justice.cz

sp. zn. 1PM 128/2010-801
sp. zn. 66 T 1/2010

Okresní soud v Bruntále
Partyzánská 11
792 01 Bruntál

Zpráva k uložení trestu OPP - doporučující

Obviněný:

Jméno a příjmení: [REDACTED]
Datum narození: [REDACTED]
Bydliště: [REDACTED] 793 05 Moravský Beroun

Poškozený:

Jméno a příjmení: [REDACTED]
Datum narození: [REDACTED]
Bydliště: [REDACTED] 793 05 Moravský Beroun

Trestní stíhání ve věci: krádež dle § 205 odst. 1 písm. d) TrZ

Podnět k činnosti:

Od: soud
Datum převzetí případu střediskem: 17.08.2010

Přehled učiněných kroků:

- byla provedena lustrace v rámci celorepublikového rejstříku Probační a mediační služby ČR se zjištěním, že klient nebyl dosud evidován u PMS
- obviněný [REDACTED] byl pozván na středisko PMS Bruntál na den 27.8.2010. V uvedený den se řádně dostavil
- seznámení obviněného s alternativním trestem OPP
- zjištění zdravotního stavu obviněného a jeho stanoviska k případně uloženému trestu OPP
- sepsání čestného prohlášení
- kontaktování PČR, obv. odd. Moravský Beroun se žádostí o telefonický kontakt na poškozeného
- sepsání zprávy k uložení trestu OPP

Postoj obviněného k trestné činnosti a k řešení jejích následků:

Pan [REDACTED] se ke svému činu plně doznal, svého jednání lituje. Ihned po výsledku konání na Policii ČR v Moravském Berouně dne 28. 7. 2010 navštívil na doporučení pracovníků poškozeného v místě jeho bydliště. Za své jednání se mu omluvil a v plné výši provedl náhradu škody. Poškozenému předal hotovost ve celkové výši 700,- Kč (500,- Kč jako náhradu ukradené finanční hotovosti a 200,- jako náhradu za ukradenou peněženku).

Spolupráce s poškozeným:

- dne 27.8.2010 telefonicky kontaktována Policie ČR, obv. oddělení Moravský Beroun se žádostí o telefonický kontakt na poškozeného
- dle vyjádření nrap. [redacted] se obviněný dostavil k poškozenému p. [redacted] omluvil se mu, škodu uhradil v plné výši, p. [redacted] považuje celou věc za vyřízenou a již se touto záležitostí nechce zabývat
- na základě tohoto sdělení (a také s ohledem na uhrazení škody) nebyl poškozený následně kontaktován.

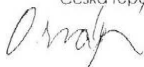
Stanovisko pracovníka PMS:

- uložení trestu doporučuji vzhledem k předpokladu, že klient je schopen tento trest vykonat (viz odůvodnění)

Odůvodnění:

- klient řádně spolupracoval s pracovníky PMS Bruntál
- obviněný je v základní míře motivován pro výkon trestu
- obviněný uvedl, že nemá žádná zdravotní omezení, žádnou lékařskou zprávu nepředložil, zdravotní stav uvedl jako dobrý
- má funkční doručovací adresu
- je nezaměstnaný, veden v evidenci ÚP – možnost vykonávat případně uložený trest OPP bez jakéhokoliv časového omezení
- nemá žádné překážky pro výkon trestu OPP

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR
Středisko Bruntál
Nádražní 20, 792 01 BRUNTÁL
Česká republika

Zprávu vypracoval/a: **Mgr. Kateřina ORSÁGOVÁ**

Datum: 27.8.2010

Přílohy: *Stanovisko obviněného k uložení trestu OPP*
Poučení o výkonu trestu OPP
Čestné prohlášení obviněného ohledně náhrady škody poškozenému

Způsob seznámení se zprávou:

Zpráva byla klientovi zaslána dne: 27.8.2010

Sp. zn. 1PM 128/2010
Sp. zn. 66T 1/2010

Okresní soud v Bruntále

V Bruntále dne 27.8.2010

Stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací (§ 64 trestního zákoníku)

Dě

Jméno a příjmení: [redacted]
Nar.: [redacted]
Č. OP: [redacted]
Bytem: [redacted] Moravský Beroun

Dnešního dne jsem byl probačním úředníkem/asistentem poučen o trestu obecně prospěšných prací (viz příloha) a o svém právu vyjádřit se, zda mi má být trest obecně prospěšných prací uložen.

Prohlašuji, že mé stanovisko k případnému uložení trestu obecně prospěšných prací ve smyslu § 64 trestního zákoníku je **kladné**.

Dále prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známa žádná zdravotní omezení, která by mi bránila ve výkonu trestu obecně prospěšných prací. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím soudu uložen, budu jej řádně vykonávat dle dohodnutého časového harmonogramu.

[redacted]
podpis

sp. zn. 1PM 128/2010

POUČENÍ O VÝKONU TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Klient:

Datum narození:

Trest obecně prospěšných prací spočívá v povinnosti vykonat obecně prospěšné práce (dále OPP) osobně a bezplatně ve svém volném čase nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu (§ 65 odst. 1 trestního zákoníku).

V rámci výkonu trestu OPP jste podle § 65 trestního zákoníku a § 336 trestního řádu povinen/na:

- dostavit se do 14ti dnů od oznámení rozhodnutí soudu o druhu a místě výkonu OPP na středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, kde má být trest OPP vykonán, za účelem projednání podmínek výkonu trestu OPP,
- dostavit se v den stanovený probačním úředníkem/asistentem na obecní úřad nebo instituci, kde budete OPP vykonávat, za účelem nástupu výkonu trestu (*uzavření dohody o realizaci výkonu trestu OPP a harmonogramu výkonu trestu OPP*),
- vykonávat obecně OPP osobně a bezplatně, v souladu s dohodou uzavřenou s poskytovatelem OPP a podle stanoveného harmonogramu výkonu trestu OPP,
- vykonat OPP v souladu s uzavřenou dohodou s poskytovatelem OPP, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy byl výkon tohoto trestu nařízen,
- informovat probačního úředníka/asistenta o všech okolnostech, které by Vám bránily OPP vykonávat (*nemoc, služební cesta, úraz apod.*) a tyto probačnímu úředníkovi/asistentovi doložit,
- plnit, pokud byly soudem stanoveny, přiměřené povinnosti a omezení,
- během výkonu trestu OPP spolupracovat s probačním úředníkem/asistentem (*dostavovat se na sjednané konzultace za účelem zajištění výkonu trestu OPP; výběru vhodného poskytovatele prací, stanovení data nástupu k výkonu OPP, doložení závažných důvodů bránících ve výkonu trestu OPP, kontroly plnění soudem uložených přiměřených povinností, přiměřených omezení*),
- přebírat poštu na adrese, kterou jste probačnímu úředníkovi/asistentovi sdělil/a, v případě změny bydliště ihned nahlásit probačnímu úředníkovi/asistentovi novou adresu, informovat probačního úředníka/asistenta o zřízení/zrušení datové schránky,

- vést řádný život, tj. dodržovat právní řád, plnit si své povinnosti vůči státu a společnosti, (např. *vyživovací povinnost*), nezneužívat svých práv, nenarušovat občanské soužití, nedopouštět se přestupků, jiných deliktů a trestných činů.

Jestliže v době od odsouzení do skončení výkonu trestu OPP nepovedete řádný život, budete se vyhýbat nástupu trestu, bez závažného důvodu porušíte sjednané podmínky výkonu trestu OPP, budete jinak mařit výkon tohoto trestu a nebo zaviněně nebudete ve stanovené době (*určené dohodou s poskytovatelem OPP*) vykonávat uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest OPP nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody, přičemž každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den odnětí svobody (§ 65, odst. 2 trestního zákoníku).

Probační úředník/asistent je v rámci zajištění výkonu trestu OPP (§ 335 až § 340b trestního řádu) oprávněn:

- kontrolovat výkon trestu OPP (*ve spolupráci s poskytovatelem OPP*),
- kontrolovat, zda odsouzený vede řádný život a plní přiměřená omezení, přiměřené povinnosti uložené soudem a to v případě potřeby i ve spolupráci s Policií ČR (*např. ověření informací, jež o sobě a o své situaci odsouzený sdělí probačnímu úředníkovi/asistentovi*) a také provádět úkony směřující k tomu, aby odsouzený vedl/a řádný život,
- v souladu se zákonem o PMS č. 257/2000 Sb. a se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů opatřovat si v rámci kontroly výkonu trestu potřebné informace o odsouzeném a jeho aktuální životní situaci a to nejen od něj, ale i z jiných zdrojů (*např. od orgánů státní správy a samosprávy, orgánů činných v trestním řízení a jiných institucí*) a to zejména tehdy, pokud požadované informace sám odsouzený nedoloží,
- sdělovat soudu rozhodné skutečnosti týkající se trestu OPP včetně skutečnosti, že odsouzený neplní stanovené povinnosti, nebo bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu OPP, zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest nebo jinak maří výkon tohoto trestu (§ 337 trestního řádu). Tyto okolnosti sdělují soudu prostřednictvím probačního úředníka/asistenta také obce či instituce, u kterých se vykonávají (*nebo mají vykonat*) uložené OPP,
- podat návrh na přeměnu trestu OPP na trest odnětí svobody (§ 337, § 340b, odst. 1 trestního řádu), popř. (*dle § 65, odst. 3 trestního zákoníku*) návrh na stanovení dohledu, uložení dosud neuložených přiměřených povinností a omezení, nebo některého z výchovných opatření (*je-li odsouzený ve věku blízkém věku mladistvých*),
- kontaktovat poškozeného, nabídnout mu základní právní poradenství a pomoc v činnostech směřujících k náhradě škody způsobené trestným činem (*nabídnout mediaci, zprostředkovat jednání s odsouzeným apod.*)
- informovat soud o způsobu náhrady škody poškozenému (*zda škoda byla či nebyla uhrazena, zda byla uzavřena dohoda o její náhradě apod.*)
- vykonávat poradenskou a výchovnou činnost spojenou s poskytováním potřebné pomoci.

Další informace o trestu OPP:

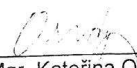
- do doby výkonu trestu OPP se nezapočítává doba, po kterou odsouzený nemohl OPP vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky, nebo byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody (§ 65 odst. 1 trestního zákoníku),

- 29
- výjimečně může soud vzhledem k okolnostem případu a osobě obviněného ponechat trest OPP v platnosti nebo prodloužit dobu výkonu tohoto trestu až o 6 měsíců, i když odsouzený zavinil příčiny k přeměně trestu a stanovit nad ním dohled, uložit mu dosud neuložená přiměřená omezení či povinnosti, popř. výchovná opatření, jde-li o pachatele věkově blízkého věku mladistvých (§ 65, odst. 3 trestního zákoníku),
  - o odkladu, přerušení a upuštění od výkonu trestu rozhoduje předseda senátu (§§ 339 – 340a) trestního řádu) a to pouze ze zákonem vymezených důvodů: o odkladu a přerušení výkonu trestu OPP z důvodu přechodného zhoršení zdravotního stavu, u těhotné ženy a matky novorozence dítěte, z jiných důležitých důvodů a z důvodu výkonu vojenské činné služby a o upuštění od výkonu trestu pouze z důvodu změny zdravotního stavu dlouhodobě bránícího výkonu OPP.
  - na pachatele, kterému byl uložen trest OPP, se hledí, jakoby nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán nebo bylo o výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno (§ 65, odst. 4 trestního zákoníku).

V Bruntále dne 27.8.2010

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR
Středisko Bruntál
Nápravná 20, 792 01 BRUNTÁL
Česká republika

Mgr. Kateřina Orságová

PŘÍLOHA 4: ROZHOVOR SE SOUDCEM Č. 1

konaný dne 8. března 2011, u Okresního soudu v Bruntále

Začátek: 14.02 hodin

Mgr. Lumír Čablík, soudce, 41 let, 16 let praxe v trestním soudnictví

1. otázka

V jaké míře využíváte institutu trestu OPP?

Odpověď:

Často.

2. otázka:

Jak hodnotíte současnou právní úpravu trestu OPP po novele trestního zákona a trestního řádu?

Odpověď:

Změnila se výměra hodin, dále došlo ke změně poměru přepočtu výkonu, dnes jedna nevykonaná hodina znamená přeměnu na jeden trest odnětí svobody. Jedná se tedy o zpřísnění pro pachatele. Je i další omezující podmínka – trest OPP se nemůže ukládat, pokud v posledních 3 letech pachatel nevykonal trest OPP. V podstatě je aplikace širší díky tomu, že u přečinů – což jsou i trestné činy spáchané z nedbalosti, které přesahují sazbu 5 let, jako např. § 143 odst. 2 tr.zák. To lze hodnotit pozitivně. Zase však s přihlédnutím k tomu, že by mělo docházet k nahrazení krátkodobých trestů odnětí svobody podle existující judikatury – tedy přibližně do výměry jednoho roku. Kladně se stavím k ust. § 65 odst. 3 trestního zákoníku, kdy lze ponechat trest OPP v platnosti a prodloužit dobu jeho výkonu až o 6 měsíců, protože se stává, že z určitých důvodů odsouzený nestihne trest vykonat.

Zatím bych negativně hodnotil ust. § 314e odst. 3 trestního řádu, což je na újmu rychlosti trestního řízení, když většinou lze vycházet z obsahu spisového materiálu a proto bývá často zpráva probačního úředníka ke zjištění možnosti výkonu trestu a zdravotní způsobilosti obžalovaného nadbytečná.

3. otázka

Myslíte si, že tento trest je dobrou alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a společnosti se jeho ukládání vyplácí?

Odpověď:

Ano, samozřejmě, je to přínosné jednak z ekonomického hlediska, protože nejsou náklady na výkon trestu, což je myslím přibližně kolem 800 Kč denně, nedochází k přetržení vazeb s rodinou, odsouzený nepřichází o zaměstnání – určité klady převyšují záporu.

4. otázka

Čím je podle Vás způsobeno, že po počátečním nárůstu se počet uložených trestů OPP stabilizoval a nezvyšuje se?

Odpověď:

Každý nový institut se po zavedení rozšiřuje, pak dojde k naplnění, ustálení určitého počtu pachatelů, kterým je možné tento druh trestu uložit – z té populace obžalovaných. Tak tomu bude asi dále, pokud nedojde ke změně právní úpravy.

5. otázka

Má vliv na ukládání tohoto druhu trestu zavedení nových druhů alternativních trestů (např. domácího vězení)?

Odpověď:

Určitě, širší počet alternativ znamená samozřejmě nižší počet ukládaných trestů OPP. Máme teď novou alternativu domácího vězení, která se zatím málo uplatňuje, ale je logické, že OPP bude méně.

6. otázka

Volíte při rozhodování o OPP častěji formu rozsudku či trestního příkazu a z jakého důvodu?

Odpověď:

Rozsudku jednoznačně, protože já musím obviněného vidět, ať mohu posoudit, zda je

schopný výkonu trestu fyzicky, zjistit, jestli někdy vůbec pracoval, a také jejich stanovisko. Rodinné a sociální poměry jsou pro mě rovněž velmi důležité. Raději si posoudím sám, nemohu čekat na zprávu PMS.

7. otázka

Které podmínky při ukládání trestu OPP zvažujete?

Odpověď:

To je jasné z předchozího: charakter tr.činnosti, osobu pachatele, osobní majtkové poměry, zdravotní stav, souhlasné stanovisko.

8. otázka

Ukládáte trest OPP také ženám?

Odpověď:

Ano, ukládám i ženám, nedělám výjimky.

9. otázka

Ukládáte trest OPP také nezaměstnaným osobám?

Odpověď:

Nezaměstnaným rovněž.

10. otázka

Existují trestné činy, či pachatelé, u kterých tento trest ukládáte přednostně nebo u kterých jej naopak neukládáte?

Odpověď:

Neexistují, jen u násilné trestné činnosti, kde je možnost nebezpečí pro společnost, tam je třeba zvážit, zda není vhodnější uložit nepodmíněný trest. Tam by mohly být další problémy.

11. otázka

Je možné uložit osobám s problematickým doručováním spolu s trestem OPP i dohled? Pokud ano, je tato možnost využívána v praxi?

Odpověď:

Nevylučuje se to, ale nevyužívá se to. Při stanovení dohledu by byla PMS prostředníkem, vykonávání trestu a vedení řádného života si mohu ověřit bez nutnosti vykonávání dohledu.

12. otázka:

Využíváte předjednání trestu OPP u PMS?

Odpověď:

Nevyužívám.

13. otázka:

Jaká je podle Vašeho názoru optimální lhůta, ve které by mělo být předjednání vyřízeno?

Odpověď:

Jeden měsíc.

14. otázka:

Jak byste v současnosti hodnotil práci PMS co do kvality a co do rychlosti?

Odpověď:

Pokud se týče kvality, podávají zbytečně obsáhlé zprávy obsahující informace nepodstatné pro ukládání trestu OPP, v případě rychlosti je odpovídající personálnímu obsazení PMS.

15. otázka:

Po jaké době od spáchání trestné činnosti by podle Vašeho názoru mělo dojít k uložení trestu a k jeho výkonu?

Odpověď:

Co nejdříve. Čím rychleji je trest uložen, tím má lepší výchovný účinek. Rychlost je podstata, základ procesu. Předjednávání trestu u PMS je z hlediska procesu zdržováním.

16. otázka:

Konají se setkání trestních soudců za účelem předání zkušeností a informací, v případě, že ano, jak často?

Odpověď:

Ano, často máme porady, porady úseků, gremiální porady, celostátní školení. Všude se probírají statistiky.

17. otázka:

Mají státní zástupci možnost navrhnout trest OPP a bývá ve spise takové vyjádření?

Odpověď:

Mají tuto možnost, navrhnou při závěrečných řečech u hlavního líčení, předtím ve spise takové vyjádření nikdy není.

18. otázka:

V případě, že by byl modernizován a průběžně aktualizován webový katalog prací, využíval byste jej při své práci, např. při hlavním líčení?

Odpověď:

Ne, nevyužíval. Já nerozhdujím o nařízení výkonu trestu. To je věc asistenta.

Děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA 5: ROZHOVOR SE SOUDCEM Č. 2

konaný dne 10. března 2011, u Okresního soudu v Bruntále

Začátek: 12.05 hodin

Mgr. Vladimír Čermák, soudce, 46 let, 19 let praxe v trestním soudnictví

1. otázka

V jaké míře využíváte institutu trestu OPP?

Odpověď:

Často.

2. otázka:

Jak hodnotíte současnou právní úpravu trestu OPP po novele trestního zákona a trestního řádu?

Odpověď:

Pozitivní je prodloužení lhůty pro výkon trestu. Dříve tato možnost nebyla, ale docházelo přesto k tomu, že fakticky byla dána možnost odsouzeným vykonat trest i po lhůtě 1 roku od jeho nařízení. Zákon konstatoval, že trest obecně prospěšných prací musí být vykonán do jednoho roku od jeho nařízení, ale neřešil situaci, když zbývalo pár hodin do ukončení. Tím vlastně došlo k odstranění vakua, kdy postup jak jsem uvedl, nebyl upraven. Díky tomu, že příprava nového trestního zákoníku trvala dlouho a za spolupráce např. i Probační a mediační služby, bylo umožněno reagovat na nedostatky předchozí právní úpravy.

Co se týče ust. §314e odst. 3 trestního řádu, tedy podmínky předjednání trestu obecně prospěšných prací – může docházet v určitých případech k prodlevám nebo také k výrazným průtahům, zejména s ohledem na osobu pachatele, jeho komunikativnost, místo bydliště. Trestní příkaz se dříve pro ukládání trestu obecně prospěšných prací hodně využíval, protože trestním příkazem nelze uložit nepodmíněný trest. V těchto případech ale s obviněným soudce přímo nehovoří, nemůže získat stanovisko obviněného k uložení trestu a nemůže zjistit schopnosti obviněného vykonávat trest OPP, zejména zdravotní způsobilost - s ohledem na ust. § 64 trestního zákoníku. V případě, že se koná hlavní líčení, nemusí se trest obecně prospěšných prací předjednávat. Pro-

bační a mediační služba má zase naproti tomu přehled o tom, kde je možno vykonávat práce, které práce jsou pro konkrétního pachatele, jeho povahu vhodné. Předjednání není vyloučeno ani v případě hlavního líčení. To se ale nevyužívá.

Dlouhodobě se připravuje nový trestní řád, ten se zatím novelizoval jen po částech. Zde by se měly odrazit dosud získané poznatky. Trestní zákoník je celkem moderní.

3. otázka

Myslíte si, že tento trest je dobrou alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a společností se jeho ukládání vyplácí?

Odpověď:

Je to určitě dobrá alternativa k trestu odnětí svobody – nepodmíněnému, má to samozřejmě i kladné ekonomické dopady, nevznikají náklady státu na výkon trestu a navíc jsou vykonávány uložené práce. Odsouzený je také schopen platit náklady trestního řízení, případně škodu, kterou způsobil trestním jednáním.

Nedochází k vytržení pachatele ze společnosti – to má zase pozitivní vliv na zaměstnání, rodinu, apod. Dopad odtržení je velký. Zvolením alternativního druhu trestu především člověk neztratí práci, nenaruší se rodinné vazby, nedojde k vykořenění z každodenního života. Trest odnětí svobody prostě není vhodné ukládat za méně závažné trestné činy.

4. otázka

Čím je podle Vás způsobeno, že po počátečním nárůstu se počet uložených trestů OPP stabilizoval a nezvyšuje se?

Odpověď:

Poté, co se institut zaběhl, dostal se na určitou úroveň, kdy se trest ukládá, v zásadě v případech, kdy je možno jej uložit s ohledem na charakter trestné činnosti a osobu pachatele. Tento trest se myslím používá v maximální možné míře, tam kde jej lze uložit, určité procento uložených trestů může kolísat, ale nesnižuje ani nezvyšuje se nějak zásadně. To je také tím, že tento trest existuje už od roku 1996, to je téměř patnáct let, dochází k jeho maximálnímu využívání při splnění zákonných podmínek. To složení trestné činnosti je stále stejné – z určitého počtu uložených trestů je to vždy určité procento při současné právní úpravě jsou možnosti vyčerpány.

5. otázka

Má vliv na ukládání tohoto druhu trestu zavedení nových druhů alternativních trestů (např. domácího vězení)?

Odpověď:

Minimální. Zatím jsem domácí vězení dosud neuložil. Institut domácího vězení není natolik frekventovaný, aby mohl ovlivnit ukládání trestu OPP.

6. otázka

Volíte při rozhodování o OPP častěji formu rozsudku či trestního příkazu a z jakého důvodu?

Odpověď:

Volím raději formu rozsudku. Je to operativnější a jelikož trest ukládám jako samosoudce, sám si udělám obrázek, zda je ten člověk schopen výkonu trestu. PMS může obviněného k uložení tohoto druhu trestu doporučit, ale já se mohu sám při bezprostředním jednání při hlavním líčení například rozhodnout, že uložím jiný druh trestu. Myšlenka předjednání není špatná, zejména např. u mladistvých a tam, kde je předpoklad, že budou spolupracovat s PMS, protože ta má velice omezené možnosti zajištění si účasti obviněného na středisku. V jiných případech to může být problémové pokud jde o obviněné, kteří nemají žádné trvalé bydliště a příp. mají tendence se vyhýbat trestnímu stíhání. Při nařízení hlavního líčení v takových případech může samosoudce velice dobře eliminovat průtahy, když využije možnosti předvedení nebo příkazu k zatčení.

Pozitivní dopady předjednání trestu mohou nastat v případech, kdy PMS obviněného zná, obviněný dříve vykonával trest OPP úspěšně a má trvalé bydliště. Pak se tímto postupem může zkrátit celková délka řízení až po nařízení výkonu trestu. Jestliže trest není předjednaný a uloží se u hlavního líčení, pak teprve nastává projednání s PMS. Tedy problémem se již zabývá PMS a doba od právní moci rozhodnutí po začátek výkonu trestu se prodlouží. V případě předjednání by se úspora času projevila.

7. otázka

Které podmínky při ukládání trestu OPP zvažujete?

Odpověď:

Beru v úvahu, zda za spáchaný trestný čin vůbec trest OPP uložit lze a dále osobu pachatele, jeho poměry, osobní a majetkové, skutečnost, zda již měl obviněný v minulosti uložen trest OPP a vykonal jej. V neposlední řadě předpoklady pro výkon práce ze zdravotního hlediska a zda je obviněný k výkonu tohoto druhu trestu motivován.

8. otázka

Ukládáte trest OPP také ženám?

Odpověď:

Ano, často. Zvláště u žen, mají – li děti, je lepší, aby neměly uložen nepodmíněný trest odnětí svobody.

9. otázka

Ukládáte trest OPP také nezaměstnaným osobám?

Odpověď:

Ano. Tam je zase časová výhoda a i pozitivní dopad v tom směru, že odsouzení mají pracovní náplň a nemají tolik prostoru pro páčání trestné činnosti. Ale u nezaměstnaných z toho důvodu, že vyloženě nechtějí pracovat, je vyšší hrozba, že trest OPP nevykonají.

10. otázka

Existují trestné činy, či pachatelé, u kterých tento trest ukládáte přednostně nebo u kterých jej naopak neukládáte?

Odpověď:

Druh trestné činnosti v zásadě nemůže mít vliv na ukládání trestů OPP. Bereme-li samozřejmě v potaz trestné činy, u kterých tento druh trestu uložit lze. Problém může být u recidivistů – majetkové i násilné trestné činnosti. V případě recidivistů vážím i další okolnosti spáchaného trestného činu a hodnotím se důkladněji osobu pachatele. Je nutno zvážit, zda je vhodné uložit trest, který se vykonává na svobodě, nebo je nutno pro ochranu lidí a majetku zvolit nepodmíněný trest odnětí svobody. U opakované trestné činnosti to opravdu zvažuji i v případě, že obviněný dříve trest OPP vykonal. Musím zvažovat, zda nemá sklony k páčání trestné činnosti. U násilné trestné činnos-

ti, např. výtržnictví, či ublížení na zdraví, je to ještě markantnější, při vykonání trestu OPP se totiž na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. Nejedná-li se však o speciální recidivu, může se trest OPP uložit.

11. otázka

Je možné uložit osobám s problematickým doručováním spolu s trestem OPP i dohled? Pokud ano, je tato možnost využívána v praxi?

Odpověď:

Jde to, ale mohou nastat další komplikace pro PMS, které se tím přidává práce.

12. otázka:

Využíváte předjednání trestu OPP u PMS?

Odpověď:

Ne, nevyužívám.

13. otázka:

Jaká je podle Vašeho názoru optimální lhůta, ve které by mělo být předjednání vyřízeno?

Odpověď:

Měsíc objektivně – s ohledem na personální a technické možnosti PMS, z našeho hlediska by byla rozhodně lepší kratší lhůta.

14. otázka:

Jak byste v současnosti hodnotil práci PMS co do kvality a co do rychlosti?

Odpověď:

Ke kvalitě práce nemám žádné připomínky. Spolupráce se stále vyvíjí a zkvalitňuje. Zaměstnanci PMS mají stále lepší semináře, to se s počátkem činnosti nedá srovnávat. Rychlost odpovídá technickým a personálním možnostem PMS.

15. otázka:

Po jaké době od spáchání trestné činnosti by podle Vašeho názoru mělo dojít k uložení trestu a k jeho výkonu?

Odpověď:

Co nejdříve. Předjednání trestu u PMS může mít vliv na prodloužení doby od nápadu po pravomocné rozhodnutí ve věci samé, ale na druhou stranu v některých případech, jak jsem dříve zmínil, může mít vliv na zkrácení doby od právní moci rozhodnutí po zahájení výkonu trestu.

16. otázka:

Konají se setkání trestních soudců s PMS za účelem předání zkušeností a informací, v případě, že ano, jak často?

Odpověď:

Minimálně jednou za rok soudci, PMS, VSÚ a AS – pro konzultace sporných věcí, problémů ohledně výkonu trestu, i ohledně domácího vězení, ale pokud jde o OPP je to nejfrekventovanější.

17. otázka:

Mají státní zástupci možnost navrhnout trest OPP a bývá ve spise takové vyjádření?

Odpověď:

Ve spise není vyjádření, ale je navrhováno u hlavního líčení.

18. otázka:

V případě, že by byl modernizován a průběžně aktualizován webový katalog prací, využíval byste jej při své práci, např. při hlavním líčení?

Odpověď:

Ne, to je záležitost výkonu, tedy VSÚ nebo asistenta soudce. Mě zajímá jen zdravotní způsobilost a ochota vykonávat trest. PMS musí zajistit výkon trestu, takže spíš pro potřeby PMS. Pro soud je naprosto zbytečný, nemá styk s praxí.

Děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA 6: ROZHOVOR S ASISTENTEM SOUDCE

konaný dne 10. března 2011, u Okresního soudu v Bruntále

Začátek: 10.35

Mgr. Jakub Rinke, asistent soudce, 28 let, praxe v trestním soudnictví na pozici asistenta soudce trestního oddělení 3 roky

1. otázka

Jakým způsobem se podílíte na práci soudu v souvislosti s trestem OPP?

Odpověď:

Nařizuji výkon trestu OPP na základě podnětu podaného PMS v Bruntále.

2. otázka

V čem spočívá Vaše spolupráce s PMS v oblasti trestu OPP?

Odpověď:

PMS navrhuje, kde má odsouzený vykonat trest OPP, já je nařizuji. V případě, že odsouzený neplní výkon trestu OPP, z podnětu PMS jej vyzývám k plnění nebo si jej předvolávám k výslechu.

3. otázka

Jaký mezi Vámi a PMS probíhá nejčastěji způsob komunikace?

Odpověď:

Nejčastěji písemný – projednání podmínek a usnesení o nařízení výkonu trestu se zasílá písemnou formou. Pro přímý kontakt s PMS využívám e-mail, telefonický kontakt je také častý.

4. otázka

Jak byste hodnotil kvalitu a rychlost práce PMS?

Odpověď:

Myslím, že spolupráce co se týče rychlosti je dobrá. V případě urgentních záležitostí řešených přes telefonický kontakt je spolupráce výborná. V případě méně urgentních věcí je to trošku složitější. Pokud jde o kvalitu, co se týče mých požadavků, je dobrá.

5. otázka

Spolupracujete i s poskytovateli prací?

Odpověď:

Ne. V současnosti se vše řeší přes PMS, dříve zasílali sdělení zadavatelé.

6. otázka

Jsou časté problémy s doručováním odsouzeným a jaké máte možnosti je řešit?

Odpověď:

Jsou časté. Využívám možnosti fikce doručení, vím-li místo, kde se odsouzený zdržuje nebo sdělil adresu k doručování. Nelze-li využít fikci doručení, řeším doručování prostřednictvím policie. Potom zjišťuji jinou adresu v Centrální evidenci obyvatel nebo prostřednictvím dotazů na úřady práce, na sociální odbory městských úřadů a správy sociálního zabezpečení. Je také možnost zjistit adresy rodinných příslušníků a u nich zjistit adresu odsouzeného. V krajních případech lze také využít možnosti vypátrání pobytu prostřednictvím policie.

7. otázka

Jak tyto problémy podle Vašich zkušeností řeší u PMS?

Odpověď:

Dle mého názoru PMS problémy s doručováním má také, ale jiný způsob doručování než prostřednictvím pošty nemá. Nemají ty možnosti. Doručují prostřednictvím pošty a pak učiní dotaz na soud, zda není znám jiný, než uvedený pobyt odsouzeného.

8. otázka

Předjednávají soudci trest OPP před jejich uložením u PMS (v případě trestních příkazů)

Odpověď:

Neměl jsem zatím konkrétní případ vydání trestu OPP formou trestního příkazu.

9. otázka

Jak dlouho trvá projednání trestu OPP u PMS podle Vašich zkušeností?

Odpověď:

Je-li záležitost urgentní, je projednání celkem rychlé. Myslím si, že obecně v průměru jeden až tři měsíce.

10. otázka

Jak se řeší situace, kdy se odsouzený přestěhuje do jiného okresu, komu tuto skutečnost hlásí?

Odpověď:

Před nařízením trestu by měl odsouzený tuto skutečnost nahlásit soudu. Pak soud pověří příslušné středisko PMS k probační činnosti. V situaci po nařízení trestu OPP by měl kontaktovat příslušnou PMS, která by měla uvědomit soud, nebo může uvědomit soud sám s žádostí o výkon trestu OPP v místě svého nového bydliště. Soud musí pověřit novou PMS probační činností v dané trestní věci.

11. otázka

Konají se pravidelná či nepravidelná setkání vyšších soudních úředníků a asistentů soudců působících na trestních odděleních s PMS? Pokud ano, mají jejich výsledky vliv na zlepšení či zefektivnění spolupráce s PMS?

Odpověď:

Nepravidelné schůzky jsou asi dvakrát do roka. Myslím si, že spolupráce není špatná. Vliv to nemá.

12. otázka

Dochází odsouzení k OPP také na soud? Pokud ano, v které části řízení, před nařízením trestu OPP nebo po jeho nařízení, a za jakým účelem nejčastěji?

Odpověď:

Nedocházejí. Výjimečně, chce-li vykonávat OPP co nejdříve, žádá o vydání usnesení ihned s tím, že mu jej ihned předám.

13. otázka

V případě, že by byl modernizován a průběžně aktualizován webový katalog prací, využívala byste jej při své práci a jakým způsobem?

Odpověď:

Musela by být zajištěna aktualizace, ale myslím si, že je vhodný pro potřeby PMS.

Děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA 7: ROZHOVOR S VYŠŠÍ SOUDNÍ ÚŘEDNICÍ

konaný dne 11. března 2011, u Okresního soudu v Bruntále

Začátek: 13.35 hod.

Zdeňka Šamánková, vyšší soudní úřednice, 37 let, praxe v trestním soudnictví na pozici tajemnice a poté vyšší soudní úřednice 12 let

1. otázka

Jakým způsobem se podílíte na práci soudu v souvislosti s trestem OPP?

Odpověď:

Po vydání rozhodnutí o OPP zasílám PMS pověření k projednání podmínek trestu a PMS sepíše s odsouzeným projednání podmínek a určí vhodné místo, druh prací, navrhnou vhodného poskytovatele. Poté já nařizuji výkon trestu OPP. Poté PMS posílá zprávy o průběhu výkonu, přesném nástupu a příp. ukončení či nevykonávání trestu.

2. otázka

V čem spočívá Vaše spolupráce s PMS v oblasti trestu OPP?

Odpověď:

PMS navrhuje, kde má odsouzený vykonat trest OPP, já je nařizuji. V případě, že odsouzený neplní výkon trestu OPP, z podnětu PMS jej vyzývám, aby tak činil, a až poté, nedojde-li k nápravě si jej předvolávám k výslechu, kde jej poučím o následcích nevykonávání a možnosti následné přeměny trestu.

3. otázka

Jaký mezi Vámi a PMS probíhá nejčastěji způsob komunikace?

Odpověď:

Zpočátku písemný, ale hodně využívám také telefonického a následně a e-mailové komunikace.

4. otázka

Jak byste hodnotila kvalitu a rychlost práce PMS?

Odpověď:

Spolupráce je velmi dobrá, dochází k neustálému zlepšování. V současné době je na PMS stav zvýšen ohledně počtu pracovníků, takže i rychlost vyřizování je rychlejší a pružnější.

5. otázka

Spolupracujete i s poskytovateli prací?

Odpověď:

Telefonicky kontaktuji zadavatele v případě nesrovnalostí při výslechu, nebo jsem pověřena soudcem k telefonickému dotazu na poskytovatele ohledně počtu vykonaných hodin v konkrétních věcech.

6. otázka

Jsou časté problémy s doručováním odsouzeným a jaké máte možnosti je řešit?

Odpověď:

Jsou časté. Nemůžu-li doručit fikcí, snažím se využívat informací od úřadů a policie, někdy i PMS. Používám Centrální evidenci obyvatel a Centrální evidenci stíhaných osob. Pak doručuji prostřednictvím policie, výjimečně žádám policii o vypátrání pobytu.

7. otázka

Jak tyto problémy podle Vašich zkušeností řeší u PMS?

Odpověď:

Doručují jen prostřednictvím pošty, pak se obracejí na soud, není-li známa jiná adresa a požádají o výpis z Centrální evidence stíhaných osob. Přístup do centrální evidence vězňů dnes už mají.

8. otázka

Předjednávají soudci trest OPP před jejich uložením u PMS (v případě trestních příkazů)

Odpověď:

Na jednom senátě se tento způsob rozhodování využívá. Po předjednání je vydán trestní příkaz nebo rozsudek a po právní moci posílám pověření PMS k projednání podmínek a po návratu se vydává usnesení o nařízení vykonání trestu OPP.

9. otázka

Jak dlouho trvá projednání trestu OPP u PMS podle Vašich zkušeností?

Odpověď:

Průměrně jeden až dva měsíce. V urgentních věcech do 2-3 týdnů. To řešíme telefonicky a e-mailem.

10. otázka

Jak se řeší situace, kdy se odsouzený přestěhuje do jiného okresu, komu tuto skutečnost hlásí?

Odpověď:

Dokud není trest nařízen, měli by odsouzení odstěhování hlásit našemu soudu. Potom pověřím příslušné středisko PMS. Jestliže však už byl trest nařízen, odsouzený kontaktuje příslušnou PMS nebo opět soud, a požádá o umožnění výkonu práce v novém bydlišti.

11. otázka

Konají se pravidelná či nepravidelná setkání vyšších soudních úředníků a asistentů soudců působících na trestních odděleních s PMS? Pokud ano, mají jejich výsledky vliv na zlepšení či zefektivnění spolupráce s PMS?

Odpověď:

Schůzky jsou dvakrát do roka. Ale vzniklé problémy většinou řešíme ihned telefonicky. Po zvýšení počtu pracovníků asi před rokem se práce velmi urychlila.

12. otázka

Dochází odsouzení k OPP také na soud? Pokud ano, v které části řízení, před nařízením trestu OPP nebo po jeho nařízení, a za jakým účelem nejčastěji?

Odpověď:

Výjimečně, když se jedná např. o odsouzeného, který má zájem práce vykonat ihned, např. proto že mu hrozí přeměna předchozího podmíněného trestu. Předám mu usnesení o nařízení výkonu trestu, aby mohl co nejdříve začít s jeho výkonem.

13. otázka

V případě, že by byl modernizován a průběžně aktualizován webový katalog prací, využívala byste jej při své práci a jakým způsobem?

Odpověď:

Ne, katalog využívá PMS pro svoji spolupráci s poskytovateli.

Děkuji za rozhovor.